

Crna Gora
Ministarstvo unutrašnjih poslova

STRATEGIJA
O MIGRACIJAMA I REINTEGRACIJI POVRATNIKA U CRNOJ GORI, ZA PERIOD 2021-2025. GODINE, S AKCIONIM
PLANOM ZA 2021. I 2022. GODINU

Podgorica, septembar 2021. godine

S A D R Ź A J:

I.	UVOD	3
1.	Usklađenost sa postojećim strateškim dokumentima	6
2.	Usklađenost sa procesom evropske integracije i ključnim politikama EU	12
3.	Pravni okvir	19
4.	Institucionalni okvir.....	20
II.	ANALIZA STANJA	27
1.	Prikaz stepena realizacije prethodno važećih strateških dokumenata	27
2.	Regularne migracije	31
3.	Azil	37
4.	Neregularne migracije	44
5.	Trajno rješavanje statusa raseljenih i interno raseljenih lica (izbjeglica sa prostora bivše Jugoslavije).....	48
6.	Apatridija	52
7.	Readmisija	55
III.	STRATEŠKI I OPERATIVNI CILJEVI SA PRATEĆIM INDIKATORIMA UČINKA, SA KLJUČNIM AKTIVNOSTIMA ZA SPROVOĐENJE OPERATIVNIH CILJEVA I OPIS AKTIVNOSTI NADLEŽNIH ORGANA I TIJELA ZA PRAĆENJE SPROVOĐENJA STRATEGIJE	63
1.	Strateški cilj u oblasti migracija: Uskladiti i unaprijediti postojeći pravni okvir u skladu sa međunarodnim standardima i dodatno ojačati institucionalne i administrativne kapacitete u cilju integrisanog upravljanja mješovitim migracijama.....	63
2.	Strateški cilj u oblasti readmisije: Unapređenje sistema readmisije i povratka crnogorskih i stranih državljana uz efikasan proces asistencije, u skladu sa zaključenim sporazumima i protokolima o readmisiji i u saradnji sa drugim državama i međunarodnim organizacijama	79
IV.	MONITORING, IZVJEŠTAVANJE I EVALUACIJA STRATEGIJE	80
V.	SREDSTVA POTREBNA ZA REALIZACIJU STRATEGIJE	80
VI.	INFORMISANJE JAVNOSTI O CILJEVIMA I UČINCIMA STRATEGIJE	81
VII.	AKCIONI PLAN ZA IMPLEMETACIJU STRATEGIJA O MIGRACIJAMA I REINTEGRACIJI POVRATNIKA U CRNOJ GORI, ZA PERIOD 2021-2022. GODINA	83

I. UVOD

Strategija o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori, za period 2021-2025. godine, s Akcionim planom za 2021. i 2022. godinu, pripremljena je saglasno obavezi Ministarstva unutrašnjih poslova iz Programa rada Vlade Crne Gore za IV kvartal 2020. godine. Ova Strategija je izraz kontinuiteta sa prethodnim strateškim dokumentima u ovoj oblasti, koje su kao planski akti usvojeni od strane Vlade Crne Gore, tako da ista predstavlja treći po redu strateški dokument iz ove oblasti, s tim da su prethodne strategije donijete odvojeno po oblastima (jedna iz oblasti migracija, a druga iz oblasti readmisije povratnika), i to za period 2011.-2016. i za period 2016.-2020. godine.

Podsjećanja radi, u Programu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2018. – 2020. godine, za Pregovaračko poglavlje 24 - Pravda, sloboda i bezbjednost, kao jedna od obaveza iz oblasti migracija i readmisije predviđeno je donošenje dva strateška dokumenta, i to: Strategije reintegracije lica vraćenih na osnovu sporazuma o readmisiji za period 2016.-2020. godine i Strategije za integrisano upravljanje migracijama u Crnoj Gori za period 2015.-2020. godine. Razlog ovakvog planiranja i pristupa je bio taj što su ovakva rješenja samo pratila raniju praksu, tako da je za oblast migracija donijeta Strategija za integrisano upravljanje migracijama u Crnoj Gori za period 2016-2020. godine, dok je za oblast readmisije donijeta Strategija reintegracije lica vraćenih na osnovu sporazuma o readmisiji za period 2016-2020. godine. Imajući u vidu **Uredbu o načinu i postupku izrade, usklađivanja i praćenja sprovođenja strateških dokumenata ("Službeni list CG", br. 54/2018)**, i principe ekonomičnosti i racionalnosti prilikom planiranja i izrade strateškog dokumenta pristupilo se izradi jednog strateškog dokumenta i to, **Strategije o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori, za period 2021-2025. godina**. Takođe, bilo je potrebno unaprijediti sistem planiranja politika, u smislu da se srodne tematske oblasti tretiraju jednim strateškim dokumentom. Isto tako, analizom sveobuhvatnog okvira u Pregovaračkom poglavlju 24 - Pravda, sloboda i bezbjednost, utvrđeno je da ne postoji eksplicitan zahtjev da integrisano upravljanje migracijama i reintegracija lica vraćenih na osnovu sporazuma o readmisiji budu predmet izrade posebnih strateških dokumenata.

Ovom Strategijom su obuhvaćene mješovite migracije, odnosno kretanja ljudi koji putuju zajedno, uglavnom na neregularan način, koristeći iste rute i ista prevozna sredstva, ali iz različitih razloga. Muškarci, žene i djeca koji putuju na ovaj način često su ili otjerani iz svojih domova oružanim sukobom ili progonom, ili putuju u potrazi za boljim životom. Ljudi koji putuju u okviru mješovitih migracija imaju različite potrebe i ta kretanja mogu obuhvatati lica koja traže međunarodnu zaštitu, izbjeglice, apatride, žrtve trafikinga, djecu bez pratnje ili djecu odvojenu od roditelja/staratelja, kao i migrante u neregularnim situacijama ili povratnike po readmisiji. Mješovita kretanja su često kompleksna i mogu da predstavljaju izazov za sve uključene subjekte.

U skladu sa preporukama UNa, Savjeta Evrope i nadležnih organa EU, Strategija koristi temim „neregularne migracije“ umjesto „nezakonite migracije“, kako bi se izbjegle negativne konotacije termina „nezakonite migracije“, kao i dehumanizacija i kriminalizacija lica koja dolaze u Crnu Goru kroz mješovita migratorna kretanja.

Cilj ove Strategije je da prepozna, da se zaštita posebnih grupa u kontekstu mješovitih kretanja (npr. izbjeglice) ne može sprovoditi izolovano od širih trendova, politika i praksi koje oblikuju globalnu mobilnost. S tim u vidu, Strategija teži da:

- Osigura da politika upravljanja migracijama, praksa i diskusije uzimaju u obzir međunarodne obaveze Crne Gore u zaštiti lica koja traže međunarodnu zaštitu, izbjeglica i apatrida, kao i da prepoznaju uspostavljeni pravni okvir za zaštitu ovih lica;
- Pomogne državnim organima da se nose sa izazovima iz oblasti međunarodne zaštite (azila) i mješovitih migracija na način kojim će imati u vidu potrebe za zaštitom određenih kategorija lica;
- Pomogne u identifikovanju trendova iz oblasti migracija, trafikinga i ostalih mješovitih kretanja i ranom prepoznavanju izazova i pripremanju odgovora na iste; i da
- Osigura javni red i mir ranim identifikovanjem bezbjednosnih rizika.

Shodno tome, ova Strategija obuhvata mješovita kretanja ljudi i izrađena je u skladu sa **Metodologijom razvijanja politika, izrade i praćenja sprovođenja strateških dokumenata** koju utvrđuje Generalni sekretarijat Vlade Crne Gore.

Prethodne strategije su imale za cilj uspostavljanje normativnog i institucionalnog okvira iz oblasti migracije i readmisije, kroz usvajanje normativnih akata, uz institucionalno jačanje organa zaduženih za ova pitanja, što je stvorilo pretpostavke i za sistemsko uređivanje ove problematike. Crna Gora je u prethodnom periodu u kontinuitetu sprovodila aktivnosti koje se odnose na unapređenje uslova na polju regularnih migracija, suzbijanje neregularnih migracija, promovisanje vrijednosti međunarodne zaštite, pune integracije lica koja imaju međunarodnu zaštitu, integracije povratnika po readmisiji u crnogorsko društvo, a sve na platformi intenzivne regionalne i međunarodne saradnje i usklađivanja sa pravnom tekovinom i najboljom praksom zemalja članica Evropske unije.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore preduzelo je posljednjih par godina značajne aktivnosti u cilju uspostavljanja strateškog i normativnog okvira, kao i insitucionalne strukture koja će adekvatno odgovoriti na izazove koje sa sobom nosi povećani priliv izbjeglica i migranata. Naime, Crna Gora je usvojila dva ključna zakona i to: Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca i Zakon o strancima, kroz koje su u najvećoj mjeri primijenjeni evropski standardi, što se odrazilo i odražava se na kvalitet i efikasnost ostvarivanja prava stranaca, upravljanje regularnim migracionim tokovima i suzbijanje neregularnih migracija kroz koordinisane i jasno propisane procedure.

Migracije su, uz oblast azila, u posebnoj fokusu Evropske unije. Iz tog razloga, ali i u cilju čuvanja sopstvenog javnog poretka, svaka država kandidat za članstvo u Evropskoj uniji mora obezbijediti usklađenost svog normativnog okvira sa komunitarnim pravom u ovoj oblasti, ali i njegovu punu implementaciju. Oblast migracija podrazumijeva širok dijapazon podoblasti, kao što su: regularne migracije, sprječavanje neregularnih migracija, readmisija, postupanje sa strancima itd. Azil predstavlja jednu od ključnih oblasti kojoj Evropska unija posvećuje visok stepen pažnje. Crna Gora, kao kandidat za članstvo u Evropskoj uniji, već godinama suočava se s povećanim brojem tražilaca azila.

Readmisija je čin države kojim se prihvata ponovni ulazak pojedinca (vlastitog državljanina, državljanina treće zemlje ili apatrida) za kojeg se otkrilo da je nezakonito ušao, ili bio prisutan, ili boravio u drugoj zemlji. Sporazumom o readmisiji utvrđuju se uzajamne obaveze ugovornih strana, kroz detaljne upravne i operativne postupke, u cilju olakšavanja povratka i tranzita lica koja ne ispunjavaju, ili više ne ispunjavaju uslove za ulazak, prisustvo ili boravak na teritoriji države koja upućuje

zahtjev za readmisiju. Zaključivanje i primjena sporazuma o readmisiji, odnosno ponovni prihvati lica koja nemaju dozvolu boravka, jedna je od obaveza Crne Gore koja, između ostalog, predstavlja osnovu za kontrolu i sprečavanje neregularnih migracija. Sporazumi o readmisiji predstavljaju značajan instrument politike povratka migranata i tražioca azila iz država članica EU kojima se definiše obaveza država potpisnica o ponovnom prijemu svojih državljanina, kao i državljanina trećih država i lica bez državljanstva. Takođe, Crna Gora može ispuniti obaveze koje je prihvatila Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju i sporazumima o readmisiji samo održivom integracijom povratnika kao najvažnijom karikom u lancu kontrole migracija. Pod održivom integracijom povratnika podrazumijeva se djelotvorna politika države, čiji je cilj da se povratnici integrišu na efikasan, održiv i dugoročan način u crnogorsko društvo, uz puno uvažavanje njihovih prava.

Suzbijanje neregularnih migracija predstavlja značajan izazov za uspješno vođenje migracione politike, te samim tim, i jedan od prioriteta u budućim aktivnostima nadležnih organa, koje zahtijevaju intenzivniju saradnju i razmjenu informacija, kako na nacionalnom, tako i na regionalnom i međunarodnom nivou. Bitno je istaći da neregularne migracije u Crnoj Gori, za sada, još uvijek imaju tranzitni karakter, te da se uglavnom radi o ekonomskim migrantima.

Profil tražilaca azila u bitnom je izmijenjen, pa se, pored ekonomskih migrantata, pojavljuju i one kategorije lica koje, shodno Konvenciji o statusu izbjeglica i Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca, predstavljaju klasičan primjer izbjeglica. U pitanju su lica koja dolaze iz zemalja pogođenih ratom, građanskim sukobima i nemirima, nedemokratskih i autoritarnih režima, zemalja u kojima običajno pravo praktikuje fizička i mentalna zlostavljanja, posebno genitalna sakaćenja kod žena, u plemenskim sukobima, itd.

Uspostavljanjem strateškog okvira i normativne i institucionalne infrastrukture, Crna Gora je za relativno kratak vremenski period trasirala buduću pravac djelovanja u pogledu svestranog upravljanja migracionim tokovima, dostizanja i realizacije principa djelotvorne migracione politike koja treba da bude utemeljena na načelima poštovanja ljudskih prava i sloboda, te načelima zakonitosti i efikasnosti, kao i na odgovornosti države za zakonito doseljavanje i regulisanje pitanja naturalizacije i integracije migranata.

Ukupno posmatrano, pravni sistem Crne Gore je u visokoj mjeri usklađen sa pravnom tekovinom EU, u oblastima iz pregovaračkih poglavlja 23 (Pravosuđe i temeljna prava) i 24 (Pravda, sloboda i bezbjednost). Do punopravnog članstva, Crna Gora planira da preduzme normativne aktivnosti sa ciljem potpunog usaglašavanja sa pravnom tekovinom EU u segmentima u kojima trenutno nije usklađena, sa posebnim akcentom na izmjene i dopune Zakona o strancima i dalju razradu uputstava za primjenu Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca. Ipak, primjena zakona i dalje predstavlja značajan izazov. To se posebno odnosi na transparentnost, efikasnost i odgovornost državne administracije i sudstva, što se ističe i izvještajima Evropske komisije o napretku Crne Gore u pristupnim pregovorima. Institucionalni kapaciteti, projektno i finansijsko upravljanje kao i monitoring i evaluacija rada su još uvijek nedovoljno jaki, čime se usporava implementacija zakona i javnih politika.

Crna Gora treba posebno da jača kapacitete za upravljanje mješovitim migracionim tokovima, i da razvija sisteme trijaže posebnih kategorija lica u okviru mješovitih migracija, kako bi se sva lica upućivala u za njih odgovarajuće procedure, čime bi se rasteretio sistem azila i čime bi došlo do daljeg jačanja ekspertize nadležnih državnih institucija za određene oblasti, kao i poboljšanja efikasnosti samih procedura. Takođe, posebnu pažnju treba usmjeriti na povećanje ljudskih i materijalnih

resursa posvećenih upravljanju granicama i sistemu registracije izbjeglica i migranata, što će svakako doprinijeti realizaciji neophodnih reformi za punopravno članstvo Crne Gore u Evropskoj uniji.

Posebnu pažnju treba posvetiti jačanju kapaciteta i tehničke opremljenosti, ali i boljoj saradnji i koordinaciji između ključnih aktera u sistemu migracija, kako bi se osigurao razvoj integrisanog sistema migracija. Imajući u vidu promjene u profilu tražilaca azila, te dinamiku pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, neophodno je stalno unaprijeđivati aktivnosti na planu razvijanja programa integracije lica sa odobrenom međunarodnom zaštitom u Crnoj Gori.

Misija Strategije je stvaranje društva sa efikasnim sistemom i prepoznatljivim rezultatima na polju migracija i reintegracije povratnika po readmisiji.

Vizija podrazumijeva uspostavljanja održivog, funkcionalnog i transparentnog sistema migracija i reintegracije povratnika po readmisiji, uz uključivanje svih institucija koje su potpuno osposobljene da budu funkcionalan dio sistema.

Struktura ove Strategije je koncipirana tako da obuhvata povezanost ove Strategije sa ostalim strateškim dokumentima i međunarodnim obavezama iz ove oblasti, pravni i instutucionalni okvir u Crnoj Gori, analizu svih pitanja od značaja za ovu oblast, pregled dosadašnjih rezultata u području migracija, pregled budućih aktivnosti kroz realizaciju strateških i operativnih ciljeva, kao i smjernice za uspostavljanje efikasnog sistema za implementaciju Strategije. Pratećim akcionim planovima, koji će se donositi na dvogodišnjem nivou, biće definisani strateški ciljevi, mjere i aktivnosti koje su neophodne za njihovu realizaciju, kao i jasno dodijeljene nadležnosti za sve organe koji će implementirati predviđene aktivnosti.

Izrazi koji se u ovoj Strategiji koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

1. Usklađenost sa postojećim strateškim dokumentima

❖ *Krovna strateška dokumenta*

- 1) **Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine** predstavlja viziju održivog razvoja Crne Gore, u kojoj su postavljene smjernice društveno – ekonomskog razvoja Crne Gore. U okviru cilja 8 održivog razvoja - dostojanstven rad i ekonomski rast, definisani su podciljevi 8.8.1. Stope učestalosti fatalnih i ne-fatalnih povreda na radu, po polu i statusu migranata radnika, a posebno žena migranata, i osoba sa nesigurnim zaposlenjem i 8.8.2. Povećanje nacionalnog poštovanja radnih prava (sloboda udruživanja i kolektivno pregovaranje) zasnovanih na tekstualnim izvorima Međunarodne organizacije rada (MOR) i domaćem zakonodavstvu, po polu i migrantskom statusu. Takođe, u okviru cilja 10 održivog razvoja – smanjenje nejednakosti, definisan je podcilj 10.7.2. koji se odnosi na sprečavanje i ublažavanje efekata migracija kroz povećanje broja zemalja koje su sprovele migracione politike kojima se dobro upravlja. U tom smislu, kroz povećanje kapaciteta za prihvata i smještaj migranata, jačanje administrativnih kapaciteta za upravljanje mješovitim migracijama i pružanje usluga licima u sistemu azila, zaključivanje protokola o saradnji sa zemljama porijekla lica koja dolaze u Crnu Goru kroz mješovite migracije i kroz jačanje administrativnih kapaciteta na lokalnom nivou za pružanje podrške u reintegraciji lica vraćenih u Crnu Goru kroz postupak readmisije dolazi se do realizacije ciljeva i podciljeva naznačenih u ovoj Strategiji. Naime, kroz dalje usaglašavanje Zakona o strancima sa EU direktivama, a posebno kroz pojednostavljavanja procedura za izdavanje/produženje dozvola za privremeni boravak i rad, uvezivanja svih organa u ovom procesu i poboljšanom koordinacijom nadležnih službi posredno/neposredno će se uticati na smanjenje povreda na radu, povećanje nacionalnog poštovanja radnih prava i smanjenja nejednakosti.
- 2) **Strategijom nacionalne bezbjednosti Crne Gore**, u strateškom cilju 2 (Prevenција i suzbijanje izazova i prijetnji koji mogu uticati na bezbjednost Crne Gore i njenih saveznika), operativnim ciljem 5 predviđeno je Unapređenje sistema za borbu protiv neregularnih migracija. Radi realizacije ovog cilja potrebno je donošenje novih, izmjene i dopune važećih strateških i drugih planskih dokumenata za borbu protiv neregularnih migracija, usklađivanje normativnog okvira za borbu protiv neregularnih migracija i unapređenje kapaciteta za borbu protiv neregularnih migracija. Kroz dalji razvoj IT sistema za unapređenje migracija i kroz nabavku tehničke opreme, kojom će se uspostaviti elektronske baze podataka i unaprijediti sistem identifikacije, registracije i priključenja podataka o sim migrantima, biće omogućena brza prevencija svih prijetnji po bezbjednost Crne Gore. Takođe, kroz zajednički i efikasniji inspeksijski nadzor u oblastima boravka i zapošljavanja stranaca u kojem bi, pored predstavnika Uprave policije bili i inspektori Poreske uprave i Uprave za inspeksijske poslove povećala bi se identifikacija svih stranaca koji u Crnoj Gori nezakonito borave i rade a sve po unaprijed pripremljenom planu i programu, što će sve skupa da doprinese unapređenju borbe protiv neregularnih migracija.

❖ *sektorska strateška dokumenta*

- 1) **Šengenski akcioni plan** predstavlja višegodišnji razvojni plan, kojim su pored ostalog tretiraju i pitanja migracija, azila i readmisije, kao i izgradnje granične infrastrukture, unapređenje graničnih provjera, unapređenje sistema nadzora državne granice i dr. Tako su u Šengenskom akcionom planu redviđene sljedeće aktivnosti:
  - 2.1.7. Djelotvorno i efikasno sprovođenje Sporazuma o readmisiji između Republike Crne Gore i Evropske zajednice o readmisiji lica koja su bez dozvole boravka;
  - 2.1.8. Zaključivanje implementacionih protokola s ostalim državama članicama EU;
  - 2.1.9. Zaključivanje, potvrđivanje kao i djelotvorno i efikasno sprovođenje sporazuma o readmisiji sa trećim državama, između ostalih, i sa Ruskom Federacijom, Islandom, Ukrajinom, Gruzijom, NR Kinom i

Azerbejdžanom; 2.2.2. Izraditi informativni materijal za strance koji traže međunarodnu zaštitu i lica sa odobrenom zaštitom; 2.2.4. Uspostaviti mehanizam stalnog monitoringa na praćenju popunjenosti i procjene adekvatnosti kapaciteta Centra za tražioce azila uz podršku UNHCR-a, sa posebnim osvrtom na ranjive kategorije i priprema analize za definisanje dodatnih smještajnih potreba; 6.3.1. Obuka državnih, graničnih i drugih policijskih službenika u sistemu azila i 6.3.2. Obučiti službenike Direkcije za azil i Državne Komisije za rješavanje po žalbama u oblasti azila

U ovoj strategiji je u operativnom cilju 1 strateškog cilja 2, predviđeno sljedeće: **Unaprjeđenje politike readmisije putem zaključivanja novih sporazuma i protokola o readmisiji, kao i poboljšanje sistema povratka stranih državljana kojima nije odobren boravak u Crnoj Gori i sistemski rad na dobrovoljnom povratku**, što nije u koliziji, već je kompatibilno sa aktivnostima iz Šengenskog akcionog plana, i doprinosi njegovom ostvarivanju.

U ovoj strategiji je u operativnom cilju 3 strateškog cilja 1, predviđena je aktivnost 3.2.: **Izrada informativnog materijala za strance koji traže međunarodnu zaštitu**, što kompatibilno sa aktivnostima iz Šengenskog akcionog plana, i doprinosi njegovom ostvarivanju.

U ovoj strategiji je u operativnom cilju 2 strateškog cilja 1, predviđena je aktivnost 2.5.: **Sprovoditi obuke sudija Upravnog suda Crne Gore i službenika Direkcije za azil u oblasti međunarodne i privremene zaštite stranaca; Obuka službenika Ministarstva unutrašnjih poslova (Direkcije za prihvatanje stranaca koji traže međunarodnu zaštitu) i Uprave policije odgovornih za registrovanje namjera i zahtjeva za traženje međunarodne zaštite**, što je kompatibilno sa aktivnostima iz Šengenskog akcionog plana, i doprinosi njegovom ostvarivanju.

- 2) **Strategija integrisanog upravljanja granicom i Okvirni akcioni plan za njeno sprovođenje u periodu 2020-2024**, u okviru Operativnog cilja 1. (Podignut nivo ispunjenosti evropskih i šengenskih standarda, u zakonodavnom, administrativnom i institucionalnom pogledu u oblasti integrisanog upravljanja granicom, posebno u oblasti granične kontrole), definiše aktivnost 1.4.3. Obuka službenika u sistemu međunarodne zaštite, procedure postupanja, što je logički uvezano i doprinosi ispunjenju aktivnosti 3.2. iz Strategije (Sprovoditi obuke sudija Upravnog suda Crne Gore i službenika Direkcije za azil u oblasti međunarodne i privremene zaštite stranaca; Obuka službenika Ministarstva unutrašnjih poslova (Direkcije za prihvatanje stranaca koji traže međunarodnu zaštitu) i Uprave policije odgovornih za registrovanje namjera i zahtjeva za traženje međunarodne zaštite). Takođe, Operativni cilj 7. Akcionom planu za sprovođenje Strategije integrisanog upravljanja granicom (Unaprijeđen sistem readmisije (vraćanja i prihvatanja) stranih i domaćih državljana u skladu sa zaključenim sporazumima i u saradnji sa diplomatsko-konzularnim predstavništvima) je logički uvezan sa strateškim ciljem 2 iz predmetne strategije (Unaprjeđenje sistema readmisije i povratka crnogorskih i stranih državljana uz efikasan proces asistencije, u skladu sa zaključenim sporazumima i protokolima o readmisiji i u saradnji sa drugim državama i međunarodnim organizacijama).
- 3) U **Strategiji za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori** u poglavlju VIII Pravni status, definisani su sljedeći ciljevi: *Povećanje stepena upisa u matični registar rođenih; Nastavak rješavanja zahtjeva IRL i domicilnog stanovništva romske i egipćanske populacije za dobijanje statusa u Crnoj Gori i Pomoć u dobijanju ličnih dokumenata*. Ovi ciljevi su logično uvezani sa operativnim ciljem 4 (Rješavanje pravnog statusa interno raseljenih lica (IRL) kao i ostalih lica koja nijesu upisana u osnovne registre i registre državljana u Crnoj Gori i u državama okruženja) i operativnim ciljem 5 (Rješavanje pravnog

statusa lica u riziku od apatridije i stvaranje uslova za efikasna pristup pravima za lica sa priznatim statusom lica bez državljanstva) koji su definisani u okviru strateškog cilja 1 ove Strategije. Realizacijom aktivnosti koje su definisane u okviru operativnog cilja 4 i 5 Strategije, a imajući u vidu činjenicu da je među interno raseljenim licima sa Kosova ima većinu ROMA, to će neposredno doprinijeti do povećanja stepena upisa u matični registar rođenih i do dobijanja ličnih dokumenata.

- 4) **Strategijom razvoja zvanične statistike 2019-2023. godine**, utvrđuju se razvojni pravci i ciljevi zvanične statistike Crne Gore. Ovaj dokument pripremila je Uprava za statistiku, kao koordinator sistema zvanične statistike u saradnji sa drugim proizvođačima zvanične statistike, među kojima je i Ministarstvo unutrašnjih poslova. Operativni cilj 3 glasi: ***Dalje usaglašavanje i inoviranje zvanične statistike sa međunarodnim standardima/preporukama***, i isti je kompatibilan sa aktivnosti 3.1. koja je definisani u operativnom cilju 3 i koja glasi: „***Dalji razvoj IT sistema za unapređenje migracija i nabavka tehničke oprem.***“, tako da doprinosi njegovoj realizaciji, a u krajnjem i do realizacije završnih mjerila Poglavlja 18 – Statistika.

❖ **međunarodne obaveze**

- 1) Crna Gora je podržala **Globalni sporazum za migracije** koji je usvojen na Međuvladinoj konferenciji u Marakešu, 10.-11. decembra 2018. godine. Prvi je međunarodni, pravno neobavezujući okvir za migracije. Utemeljen je na principima državnog suvereniteta, podijeljene odgovornosti, nediskriminacije i ljudskih prava i prepoznaje da je kooperativni pristup neophodan da se iskoriste svi benefiti migracija, uz adresiranje rizika i izazova za pojedince i zajednice u zemljama porijekla, tranzita i krajnje destinacije. Cilj Globalnog sporazuma za migracije je da se iste odvijaju na siguran, uredan i pravilan način. Uključuje konkretne akcije koje će pomoći državama da smanje neregularne migracije, kroz intenziviranje saradnje u oblasti borbe protiv trgovine ljudima i krijumčarenja migranata. Globalni kompakt uvodno postavlja osnovna načela upravljanja regularnim migracijama, A nakon toga predstavljena su 23 cilja i predložen je katalog mjera koje doprinose sigurnim, uređenim i regularnim migracijama. Realizacijom strateških i operativnih ciljevima iz Strategije potpomognuće se realizaciji pojedinih ciljeva iz Globalnog sporazuma za migracije.

Tako će se cilj 1 iz Globalnog sporazuma (prikupljanje i korišćenje tačnih podataka koji će biti temelj za izradu migracionih politika na konkretnim dokazima), realizovati kroz realizaciju aktivnosti 3.2. Strategije (Dalji razvoj IT sistema za unapređenje migracija i nabavka tehničke opreme). Realizacija mjere podrazumijeva uspostavljanje elektronske baze podataka i unaprjeđenje sistema identifikacije, registracije i prikupljanja podataka za osobe iz sistema međunarodne zaštite).

Cilj 3 iz Globalnog sporazuma (Potrebno je pružati tačne i pravovremene informacije u svim fazama migracija kako na nivou države tako i među državama, zajednicama i migrantima), realizovati kroz realizaciju aktivnosti 2.5. (Izdrada informativnog materijalaza strance koji traže međunarodnu zaštitu).

Cilj 4 iz Globalnog sporazuma (Osigurati da svi migranti imaju dokaze o svom pravnom identitetu i odgovarajuće isprave na način što će se omogućiti nadležnim organima da utvrde pravni identitet migranta prilikom ulaska, tokom boravka, kao i povratka migrant), realizovati kroz realizaciju operativnog cilja 5. (Rješavanje pravnog statusa lica u riziku od apatridije i stvaranje uslova za efikasna pristup pravima za lica sa priznatim statusom lica bez državljanstva).

Cilj 14 iz Globalnog sporazuma (Potrebno je poboljšati konzularnu zaštitu, pomoć i saradnju tokom čitavog migracijskog ciklusa), realizovati kroz realizaciju aktivnosti 4.2. (Nastaviti saradnju sa nadležnim organima Republike Kosovo u rješavanju statusa IRL i ostalih lica koja imaju potrebu za ovom vrstom podrške) i 4.3. (Pružanje pomoći licima u rješavanju statusa IRL i ostalih lica koja imaju potrebu za ovom vrstom podrške u Crnoj Gori, posredstvom Ambasade Republike Srbije/ Ambasade Republike Kosovo).

Cilj 21 iz Globalnog sporazuma (Sarađivati u olakšavanju sigurnog i dostojanstvenog povratka i ponovnog prihvata, kao i održive reintegracije), će se realizovati kroz realizaciju aktivnosti 4.5. (Podizati svijest i informisanost o pravu na dobrovoljni povratak u zemlju porijekla i obezbjeđivanje dobrovoljnog povratka, sa posebnim naglaskom na Kosovo za sva zainteresovana lica organizacijom okruglih stolova ili putem medija).

- 2) Crna Gora je, imajući u vidu svoje iskustvo u prihvatu velikog broja izbjeglica tokom ratnih sukoba na Balkanu 90-tih godina, dala doprinos definisanju **Globalnog sporazuma za izbjeglice**, koji je podržala kroz prihvatanje sledećih obaveza: 1) Održati efikasan režim zaštite kroz usklađivanje sa dobrim praksama u EU, 2) Povećati kapacitet prihvata u Crnoj Gori u skladu sa najvišim standardima zaštite, 3) Razviti prijateljsko okruženje za socijalno-ekonomsku integraciju za izbjeglice, kako bi razvili svoju samostalnost i da se obezbijedi da niko ne ostane nezbrinut u skladu sa Agendom 2030 i 4) Crna Gora se obavezala da će podržati regionalne napore na jačanju azila sa relevantnim zainteresovanim stranama. Globalni sporazum će doprinijeti zajedničkom djelovanju međunarodne zajednice u pogledu masovnih kretanja izbjeglica i pružanju podrške zemljama prijema. Naime, Generalna skupština Ujedinjenih nacija velikom većinom usvojila je Globalni sporazum o izbeglicama, nakon 18 mjeseci intenzivnih konsultacija između država članica, eksperata, civilnog društva i izbjeglica. Usvajanje Sporazuma predviđeno je Njujorškom deklaracijom iz 2016. godine, čiji je glavni cilj unapređenje upravljanja izbjegličkim krizama, posebno u vrijeme kada broj raseljenih u svijetu prevazilazi broj od 80 miliona ljudi. Ideja iza usvajanja Globalnog sporazuma je integracija izbjeglica u društvo kroz inkluzivni odgovor na izbjegličke krize, na dobrobit kako izbjeglica tako i samih društava koja prihvataju izbjeglice.

Globalni sporazum polazi od stava da je „težak položaj izbeglica opšta briga čovječanstva“ i da „nastoji da omogući predvidivu i pravednu podjelu tereta i odgovornosti“. Devet od deset izbjeglica živi u zemljama u razvoju, poput Turske u kojoj živi 3,5 miliona izbjeglica, a koje nemaju kapacitet da pruže usluge od zdravstva do obrazovanja. Globalni sporazum o izbjeglicama, iako nije pravno obavezujući dokument, predstavlja izraz političke volje da se aktiviraju načela podjele odgovornosti i tereta. Oko 85% izbjeglica žive u zemljama u razvoju gdje su usluge već ograničene. Ovakvo stanje ostavlja izbjeglice na milost i nemilost čestih privrednih oscilacija u tim zemljama. Globalni sporazum predstavlja jedinstvenu priliku za jačanje međunarodnog odgovora na izbjegličke krize a baziran je na postojećem međunarodnom pravu, posebno na Konvenciji iz 1951. godine, koja iako postavlja prava izbjeglica i obaveze država u tom pogledu, ne govori ništa o međunarodnoj saradnji. Sadržina Globalnog sporazuma o izbjeglicama bazirana je na iskustvima koja su prikupljena kroz probnu implementaciju Sveobuhvatnog okvira za odgovor na izbjegličke krize (Comprehensive refugee response framework) kao aneksa Njujorške deklaracije i seriju tematskih sastanaka i konsultacija od 2016. godine. Četiri ključna cilja Globalnog sporazuma o izbjeglicama su smanjivanje pritiska na zemlje koje vrše prihvata izbjeglica, veća samostalnost izbjeglica, veće mogućnosti za zakonito preseljenje u treće države i podrška rješavanju problema u državama porijekla kako bi se omogućio siguran i dostojanstven povratak kućama.

Praćenje zacrtanih ciljeva Globalnog sporazuma biće omogućeno kroz formiranje Globalnog izbjegličkog foruma na kom će vlade država izveštavati o napretku i izjašnjavati se o mjerama koje planiraju da preduzmu. Globalni sporazum sastoji se od dva dijela, Sveobuhvatnog okvira za odgovor na izbjegličke krize, čiji je „zadatak“ operacionalizuju primjene na terenu i Programa akcije koji postavlja smjernice za međunarodnu zajednicu u širem smislu. Po prvi put pored vlada i međunarodnih i lokalnih nevladinih organizacija i privatnog sektora, u odgovor na izbjegličke krize su uključene i finansijske institucije. Uspostavljena je posebna platforma za ranu podršku u mobilizaciji finansijskih, materijalnih i tehničkih resursa u slučaju pojave nove krize kroz saradnju sa donatorima i državama. Platforma će biti aktivirana i deaktivirana od strane UNHCR-a.

Usvajanjem Globalnog sporazuma za sigurnu, urednu i regularnu migraciju uz Globalni sporazum o izbjeglicama u budućnosti biće jasnije razlikovati termine „izbjeglica“ i „migrant“ ali i omogućiti odgovarajuću zaštitu za obje grupe.

Realizacijom operativnih ciljeva 1-3 Strategije, dodatno će se usaglasiti nacionalni okvir iz oblasti azila sa međunarodnim standardima i ojačati interne procedure i kapaciteti nadležnih državnih organa za rad sa tražiocima međunarodne zaštite i izbjeglicama. Pored toga, realizacijom mjera koje se odnose na povećanje i proširenje smještajnih kapaciteta za strance koji traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori, izradom informativnog materijala za strance koji traže međunarodnu zaštitu, pružanjem podrške strancima koji traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori, obezbjeđenjem potrebnog broja stambenih jedinica za strance kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori, pružanjem psihosocijalne, materijalne i pravne podrške strancima kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori, pružanjem pomoći ovim licima da budu ekonomski osnaženi i samostalni, prevazilaženjem zakonskih barijera u pristupu pravima, podrškom djeci i odraslim azilantima i strancima pod subsidijarnom zaštitom radi prevazilaženja jezičkih, kulturoloških, psiholoških i drugih barijera u učenju, organizovanjem kurseva za učenje crnogorskog jezika, istorije i kulture, radi uključivanja azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u crnogorsko društvo pružiće se doprinos za realizaciju ciljeva Globalnog sporazuma za izbjeglice.

- 3) Kroz aktivno učešće u globalnoj kampanji UNHCR-a „#iBelong“, u okviru koje je donijet globalni plan za eliminisanje apatridije u periodu 2014-2024, Crna Gora je na **Globalnom skupu o apatridiji**, održanom u oktobru 2019. godine u Ženevi, preuzela 4 obaveze, koje se odnose na: nastavak sprovođenja pojednostavljenih procedura za pribavljanje identifikacionih dokumenata kako na nacionalnom nivou tako i u saradnji sa državama porijekla lica pogođenih ovom problematikom; osiguranje upisa u registar rođenih djece napuštene od strane majki, odnosno čije majke nemaju identifikaciona dokumenta; jačanje postupka za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva, harmonizovanje propisa kako bi se osigurao neometan pristup pravima za lica koja su dobila status lica bez državljanstva; i razmjena iskustva iz oblasti prevencije apatridije sa drugim državama iz regije.

Realizacija ove četiri obaveze je moguća realizacijom operativnih ciljeva 4 i 5 u okviru strateškog cilja 1 Strategije, odnosno kroz rješavanje pravnog statusa interno raseljenih lica i lica u riziku od apatridije i stvaranje uslova za efikasna pristup pravima za interno raseljena lica i lica sa priznatim statusom lica bez državljanstva, odnosno kroz smanjenje broja lica koja još uvijek nijesu upisana u registar rođenih ili registar državljana u Crnoj Gori ili u zemlji porijekla, kroz jačanje kapaciteta nadležnih državnih organa za sprovođenje postupka za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva, kroz izradu analize nacionalne legislative iz

oblasti pristupa pravima za lica bez državljanstva sa preporukama za izmjene i dopune zakona radi omogućavanja efikasnog pristupa pravima ovih lica, podizanje svijesti i informisanosti o upisu u matične registre, posebno novorođene djece i kroz organizovanje obuka za službenike koji vrše poslove koji se odnose na utvrđivanje statusa lica bez državljanstva.

2. Usklađenost sa procesom evropske integracije i ključnim politikama EU

❖ Nacionalni nivo (PPCG, završna mjerila, pregovaračka pozicija)

1) Proces stabilizacije i pridruživanja je pokrenut tokom 1999. godine, kao dio strateške politike EU prema zemljama Jugoistočne Evrope, što uključuje i Crnu Goru. **Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između evropske zajednice sa jedne strane i Crne Gore sa druge strane (SSP)**, je od izuzetnog značaja za Crnu Goru, obzirom da je ovim ugovorom i konkretno potvrđena evropska perspektiva Crne Gore. Crna Gora je SSP potpisala 15. oktobra 2007.godine, a isti je stupio na snagu nakon ratifikacije od strane svih država članica 1. maja 2010. godine. SSP problematiku migracija i readmisiju prepoznaje kao prioritetna pitanja, koja zauzimaju visoko mjesto u samom sporazumu. Tako je u glavi VII – pravda, sloboda, bezbjednost, u članu 82 SSP propisano:

„Ugovorne strane će saradivati u oblasti viza, granične kontrole, azila i migracija i utvrdiće okvir za tu saradnju u ovim oblastima, uključujući saradnju na regionalnom nivou, imajući u vidu i koristeći u potpunosti ostale postojeće inicijative u ovoj oblasti gdje je to moguće.

Saradnja na gore navedenim pitanjima zasnivaće se na međusobnim konsultacijama i bliskoj koordinaciji između ugovornih strana i trebala bi da uključi tehničku i administrativnu pomoć u:

- a. razmjeni informacija o zakonodavstvu i praksi;*
- b. pripremi zakonodavstva;*
- c. povećanju efikasnosti institucija;*
- d. obuci kadrova;*
- e. zaštiti putnih isprava i otkrivanju lažnih isprava;*
- f. upravljanju granicom;*

Saradnja će posebno biti fokusirana na:

a. u oblasti azila na primjenu domaćeg zakonodavstva kako bi se ispunili standardi Konvencije o statusu izbjeglica usvojene u Ženevi 28. jula 1951. godine i Protokola o statusu izbjeglica usvojenog u Njujorku 31. januara 1967. godine i osiguralo poštovanje principa zabrane protjerivanja, kao i drugih prava tražilaca azila i izbjeglica;

b. u oblasti legalnih migracija na pravila ulaska, kao i na prava i status osoba kojima je odobren ulazak. U vezi s migracijom, ugovorne strane se slažu da osiguraju korektan tretman državljanima drugih zemalja koji imaju legalno prebivalište na njihovoj teritoriji i da promovišu politiku integracije radi osiguravanja prava i obaveza koji su uporedivi s pravima i obavezama koje imaju njihovi državljani“.

Takođe, članom 83 SSP je propisano sljedeće:

“1. Ugovorne strane će sarađivati radi sprječavanja i kontrole neregularnih imigracija. U tom smislu, Crna Gora i Države članice Evropske unije se slažu da će ponovo prihvatiti sve svoje državljane koji se ilegalno nalaze na teritoriji Crne Gore ili na teritoriji neke od država članica Evropske zajednice. Ugovorne strane su, takođe, saglasne da zaključe i u potpunosti primijene Sporazum o readmisiji, uključujući obavezu readmisije državljanina drugih zemalja i lica bez državljanstva. Države članice i Crna Gora će svojim državljanima obezbijediti odgovarajuće lične isprave i u tu svrhu im pružit i neophodne administrativne olakšice.

U cilju readmisije državljanina, državljanina trećih zemalja i lica bez državljanstva utvrđene su posebne procedure Sporazumom između Evropske zajednice i Crne Gore o readmisiji lica bez dozvole za boravak.

2. Crna Gora je saglasna da zaključi sporazume o readmisiji sa zemljama uključenim u Proces stabilizacije i pridruživanja.

3. Crna Gora se obavezuje da će preduzeti sve neophodne mjere kako bi osigurala fleksibilnu i brzu implementaciju svih sporazuma o readmisiji navedenih u ovom članu.

4. Savjet za stabilizaciju i pridruživanje će utvrditi koji bi se dodatni zajednički naponi mogli učiniti da bi se spriječila i kontrolisala neregularna imigracija, uključujući trafiking odnosno trgovinu ljudima i mreže neregularne migracije.”

Realizacija strateških i operativnih ciljeva iz Strategije će doprinijeti poboljšanju razmjene informacija, unaprjeđenju crnogorskog zakonodavstva, povećanju efikasnosti institucija, daljoj obuci službenika, i unaprjeđenju readmisije kroz zaključivanje novih sporazuma o readmisiji, što je u krajnjem od izuzetnog značaja za Crnu Goru, jer je realizacija obaveza iz SSP važna, jer isti problematiku migracija i readmisiju prepoznaje kao prioritetna pitanja.

- 2) **Program pristupanja Crne Gore Evropskoj Uniji (PPCG)** za period 2020.-2022. usvojen na sjednici Vlade Crne Gore 6. II 2020, i predstavlja dvogodišnji strateški dokument koji obuhvata 33 pregovaračka poglavlja. Budući da se pravna tekovina Evropske unije konstantno mijenja i razvija, PPCG se revidira na godišnjem nivou. Struktura PPCG-a 2020-2022 obuhvata nekoliko segmenata za svako od 33 pregovaračka poglavlja i to: uvod u poglavlje, planove za strateški okvir, planove za zakonodavni okvir, administrativne kapacitete i anekse koji su od značaja za pregovarački proces, korišćenje EU fondova i UN agendu 2030. U poglavlju 24 - Pravda, sloboda i bezbjednost, PPCG identifikuje Strategiju o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori, za period 2021-2025. godine kao jedan od strateških okvira za migracije u Crnoj Gori. Donošenjem ove Strategije biće realizovana jedna od obaveza propisana.
- 3) Zvanično, pregovarački proces između Crne Gore i Evropske unije počeo je 29. juna 2012. godine, dok su 27. juna 2013. godine usvojeni **Akcioni planovi za poglavlja 23 Pravosuđe i temeljna prava i poglavlje 24 Pravda, sloboda i bezbjednost**, da bi se 18. decembra 2013. godine i zvanično otvorila ova dva pregovaračka poglavlja. Pitanje migracija usko je povezano i sa **Pregovaračkim poglavljen 2 - Sloboda kretanja radnika**, koje je zvanično otvoreno 11. decembra 2017. godine. Osnovni cilj realizacije svih aktivnosti prepoznatih u okviru Poglavlja 24 jeste da se omogući slobodno kretanje ljudi, uz garantovanje njihove bezbjednosti, dok je osnovni cilj Poglavlja 23 stvaranje preduslova za nezavisno i nepristrasno sudstvo, s neophodnim administrativnim kapacitetima za zaštitu vladavine prava. Pored ostalog, poboljšanjem zaštite ljudskih i manjinskih prava Crna Gora preuzima odgovornost da svojim građanima obezbijedi kvalitet i zaštitu prava koja su svojstvena razvijenim demokratskim društvima, te samim tim spriječi bilo koji vid diskriminacije. Jednom od mjera u Akcionom planu za Pregovaračko poglavlje 23 predviđeno je dalje osiguranje registracije raseljenih lica sa prostora bivše Jugoslavije kao i njihov jednak pristup socijalnim i

ekonomskim pravima i poboljšanje uslova života raseljenih lica. Pravnom tekovinom za Pregovaračko poglavlje 2 omogućava se građanima jedne države članice EU da rade u drugoj državi članici. Odnos prema tzv. radnicima migrantima EU mora biti isti kao prema domaćim radnicima kada su u pitanju uslovi rada, socijalne i poreske olakšice. Sloboda kretanja radnika se svrstava među temeljne principe Evropske unije i jedno je od četiri slobode unutrašnjeg tržišta. Slobodno kretanje radnika je povezano s nizom pitanja, kao što su sloboda kretanja i boravka tokom zaposlenja u drugoj državi članici, kao i sa svim granama socijalnog osiguranja (penzijsko osiguranje, zdravstveno osiguranje, osiguranje za slučaj nezaposlenosti i pravo na porodična primanja). Osnovni cilj Pregovaračkog poglavlja 2 je podsticanje mobilnosti radne snage između država članica EU, što je važan faktor ostvarivanja unutrašnjeg tržišta. Uprkos garantovanim pravima, radnu snagu u EU karakteriše mala prostorna i profesionalna pokretljivost.

- 4) Shodno pregovaračkom okviru za pregovore o pristupanju EU, Crna Gora redovno izvještava EK o napretku sprovođenja preuzetih obaveza za poglavlja „Pravda, sloboda i bezbjednost“ i „Pravosuđe i temeljna prava“, nakon čega EK sačinjava pregled o napretku Crne Gore. U oktobru 2020. godine je objavljen **Radni dokument – Izvještaj za Crnu Goru za 2020. godinu**. Za izradu ovog dokumenta, uz informacije koje su dostavljene od strane državnih organa, korišćen je i niz drugih izvora, uključujući ekspertske misije, izvještaje o praćenju međunarodnih organizacija i organizacija civilnog društva, kao i priloge od država članica. Generalno, u ovom radnom dokumentu za oblast migracija i azila navedeno je da je Crna Gora **umjereno pripremljena** u oblasti pravde, slobode i bezbjednosti i da narednoj godini, Crna Gora treba naročito da ***dalje jača kapacitete za rješavanje mješovitih migracionih tokova i integracije izbjeglica; dalje povećava ljudske i materijalne resurse posvećene upravljanju granicama i sistemu registracije migranata***. Takođe, u sklopu istog dokumenta za oblast migracija i azila navedeno je da Crna Gora nastavlja da demonstrira svoju otpornost i posvećenost u svjetlu pojačanih migracionih tokova koji vode preko njene državne teritorije. Ratifikovan je Sporazum o statusu s Evropskom unijom, kojim se predviđa raspoređivanje timova Evropske granične i obalske straže s izvršnim ovlaštenjima duž granice Crne Gore sa EU.

Za oblast **migracija i readmisije**, pored ostalog, navedeno je i sljedeće: „Crna Gora je nastavila da konsoliduje svoj pravni okvir u oblasti migracija. Nakon izmjena Zakona o strancima u decembru 2018. godine, u proljeće 2019. godine usvojena su tri dodatna podzakonska akta, posebno u cilju pojednostavljenja izdavanja dozvola za privremeni boravak za rad i sezonsko zapošljavanje i sprečavanja neregistrovane migracije radne snage. Sporazum o readmisiji između EU i Crne Gore olakšava 15 protokola o readmisiji za sprovođenje potpisanih s državama članicama EU, uključujući protokol za sprovođenje potpisan s Grčkom u martu 2019. godine. Crna Gora ima 10 sporazuma o readmisiji sa zemljama koje nijesu članice EU, uključujući sve partnere sa Zapadnog Balkana i Tursku, a završila je i pregovore s Gruzijom. Zahtjevi za početak pregovora o readmisiji upućeni su Pakistanu, Iranu, Iraku, Maroku i Alžiru. Crnogorska granična policija još uvijek nema biometrijski sistem registracije i identifikacije migranata. I dalje zabrinjava rizik od dvostruke registracije migranata nakon sekundarnih kretanja, ponovnog ulaska i naknadnih zahtjeva za azil. Crna Gora treba da uspostavi informacionu i komunikacionu infrastrukturu koja može da podrži efikasan postupak identifikacije i registracije mješovitih migracionih tokova u skladu sa standardima i najboljom praksom EU. Ostvaren je samo 41 dobrovoljni povratak iz Crne Gore, uključujući 21 u susjedne zemlje, koje je neposredno obrađivala crnogorska granična policija, i 20 u zemlje porijekla, uz podršku Međunarodne organizacije za migracije. Proces dobrovoljnog povratka otežan je odsustvom konzularnih predstavništava zemalja porijekla u Crnoj Gori. Uprkos administrativnim barijerama, treba definisati proaktivniju politiku dobrovoljnog povratka i dodijeliti potrebna sredstva za ublažavanje migracionog pritiska. Crna Gora mora da nastavi s naporima u pogledu suočavanja s migracionim pritiskom, daljim razvojem svoje međunarodne saradnje na readmisiji i podržavanjem uspješne

reintegracije povratnika, povećanjem kapaciteta za procesuiranje mreža krijumčarenja migranata, povećanjem kapaciteta za prihvata i poboljšanjem sistema prikupljanja podataka o svojim migrantima.

Što se tiče **azila** u ovom radnom dokumentu, pored ostalog, navedeno sljedeće: „*Drugu godinu zaredom prihvatni kapaciteti Crne Gore su pod pritiskom. Ukupno je smješteno 7739 lica u 2019, što je porast od 73% u poređenju s 2018. godinom, uglavnom za kratke boravke, koji je preopteretio sistem do krajnjih granica. 4,5% njih bile su žene. Centar za azil u Spužu, kapaciteta 104 kreveta, obično se koristi za porodice i žene, dok je alternativni centar na Koniku, kapaciteta 225 kreveta, predviđen za smještaj samaca. To je objekat u privatnom vlasništvu koji se iznajmljuje nadležnim organima za azil po skupoj komercijalnoj cijeni. 71% tražilaca azila boravilo je u alternativnom centru, gdje se, uprkos nedavnim poboljšanjima, standardi još uvijek ne podudaraju sa standardima punopravnog centra za azil. Između januara i aprila 2020. godine, u prihvatnim objektima bilo je smješteno 1197 migranata. Od marta 2020. godine, u svim centrima primjenjivale su se mjere preventivne higijene i dezinfekcije kako bi se spriječilo širenje pandemije izazvane virusom Covid-19. Budžet sistema azila porastao je na 1,7 miliona eura u 2019. godini (dvostruko povećanje u odnosu na 2018. godinu), od čega je 66% potrošeno na alternativni prihvatni centar. Troškovi prijema u cijelosti se plaćaju iz budžeta Crne Gore, bez spoljne podrške. Broj lica pod statusom zaštite koja trenutno žive u Crnoj Gori opao je na 28 lica. Devet lica od 12 odraslih lica radi. Održavaju se kursevi jezika. Državni službenici imaju ograničene mogućnosti za sticanje operativnog iskustva u sprovođenju mjera integracije, zbog malog broja takvih lica. Iako je crnogorski sistem azila nastavio da pokazuje svoju otpornost u veoma napetom kontekstu, treba nastaviti napore na poboljšanju postupka utvrđivanja statusa, daljem jačanju prihvatnih kapaciteta i racionalizaciji troškova smještaja u alternativnom centru.*

Što se tiče Poglavlja - 23. Pravosuđe i temeljna prava i poglavlje i poboljšanje i zaštite ljudskih i manjinskih prava, u **Radnom dokumentu samo je data je statistika raseljenih i interno raseljenih lica**, u smislu da je ukupno podneseno 15.247 zahtjeva za stalni ili privremeni boravak. Riješeno je 15.080 zahtjeva, uključujući 12.376 lica kojima je odobren stalni ili privremeni boravak do 3 godine, dok je rješavanje 167 zahtjeva još uvijek u toku. Odbijeno je oko 291 zahtjeva, dok je 2.413 privremeno odbijeno zbog podnošenja nepotpunog ili dvostrukog zahtjeva.

Što se tiče lica bez državljanstva, u Radnom dokumentu je navedeno „*od početka primjene Zakona o strancima 2018. godine, licima bez državljanstva izdate su 4 putne isprave i 2 dozvole za privremeni boravak. Postupak za utvrđivanje apatridnosti u toku je za 9 lica. Identifikacija potencijalnih slučajeva ostaje izazov. Međutim, od oktobra 2019. godine u nekoliko opština uspostavljena je nova praksa registracije rođenja u cilju rješavanja izazova prijave rođenja napuštene djece ili djecečije majke nemaju lična dokumenta, što je dovelo do brojnih riješenih slučajeva*“.

Što se tiče Poglavlja 2- Sloboda kretanja radnika u Radnom dokumentu je navedeno *da tokom naredne godine, Crna Gora treba naročito da nastavi da uspostavlja strukture i razvija administrativne kapacitete za sprovođenje pravne tekovine EU u skladu s rezultatima projekta podrške EU o šemama socijalnog osiguranja i u skladu s akcionim planom za poglavlje 2. Pored ostalog navedeno je: „da je u martu 2019. godine, Vlada usvojila Akcioni plan za ispunjavanje uslova pristupanja o slobodi kretanja radnika. Kad je riječ o pristupu tržištu rada, donijete su izmjene i dopune Zakona o strancima i odluke kojima se utvrđuje godišnja kvota dozvola za privremeni boravak i rad stranaca, čime su se omogućile pojednostavljene procedure. U pripremi su procedure za rješavanje zahtjeva stranaca za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad radi sezonskog zapošljavanja putem predstavništava Crne Gore u zemljama porijekla.*

Realizacijom strateških i operativnih strateških ciljeva će doprinijeti povećanju administrativnih kapaciteta i unapređenju uslova za prihvata i osiguranje punog pristupa pravima koja pripadaju strancima koji traže međunarodnu zaštitu i licima kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori, u skladu sa međunarodnim standardima, što će uticati na smanjenje Budžetskih sredstava koje Crna Gora izdvaja za smještaj ove kategorije stranaca. Takođe, doći će do unapređenja mehanizama koordinacije i daljeg razvoja IT sistema za unapređenje migracija odnosno uspostavljanja elektronske baze podataka i unapređenje sistema identifikacije, registracije i priključenja podataka za osobe iz sistema međunarodne zaštite, pa će svi sistemi i softveri relevantnih institucija koje se bave pitanjima migracija biti uvezani. Nadalje, smanjiće se broj lica (IRL) koja još uvijek nisu riješila status u Crnoj Gori, a koja su u postupku rješavanja, kao i unaprijediti pristup pravima IRL uz povećanje broja IRL koja su riješila stambeno pitanje. Sve ovo će u krajem da doprinese da se prilikom izrade narednog izvještaja EK za Crnu Goru ova oblast pozitivno tretira.

- 5) Takođe, **Zajedničkom pozicijom EU definisana su ukupno 83 privremena mjerila**, i to 45 u poglavlju 23 – Pravosuđe i temeljna prava i 38 u poglavlju 24 - Pravda, sloboda i bezbjednost. Od ukupno 38 privremenih mjerila u poglavlju 24, četiri su u oblasti regularnih i neregularnih migracija, u oblasti azila četiri, u dijelu vizne politike dva, u oblasti Šengena i vanjskih granica četiri, pet u oblasti pravosudne saradnje u građanskim i krivičnim stvarima, 13 u oblasti policijske saradnje i borbe protiv organizovanog kriminala, jedno u oblasti borbe protiv terorizma, četiri u dijelu saradnje u oblasti droga, dok je jedno mjerilo opšteg karaktera. Većina od ukupnog broja privremenih mjerila se odnosi na unapređenje zakonodavnog i institucionalnog okvira u skladu s evropskim standardima u oblastima koje pokrivaju poglavlja 23 i 24, dok je manji dio aktivnosti posvećen uspostavljanju početnog bilansa ostvarenih rezultata u oblastima od značaja. Ispunjavanjem privremenih mjerila, Crna Gora će stvoriti uslove za dobijanje završnih mjerila.

Osam privremenih mjerila **privremena mjerila u okviru poglavlja 24 – pravda, sloboda i bezbjednost** koja se odnose za oblast regularnih, neregularnih migracija, i oblast azila, glase:

- a) Crna Gora sprovodi sveobuhvatnu procjenu svojih pravnih, institucionalnih, tehničkih potreba kao i potreba za obukama u oblasti regularnih migracija. Na osnovu ovoga, Crna Gora jasno identifikuje korake za sprovođenje i usvaja sveobuhvatan plan obuka.
- b) Kao što je naznačeno Akcionim planom, krajem 2013. godine Crna Gora otvara Prihvatište za neregularne migrante gdje se garantuju prava migranata i obezbjeđuje pravilno upravljanje uz pomoć obučenog osoblja, kao i odgovarajući smještaj. Crna Gora takođe prati i adekvatnost kapaciteta za prijem i uspostavlja odgovarajuće mjere za sprečavanje i kažnjavanje infiltracije krijumčara ljudi u prihvatilište.
- c) Crna Gora sprovodi studiju izvodljivosti, koja rezultira jasnim preporukama vezano za korake koje treba preduzeti kako bi se ojačao kapacitet za smještaj, zaštitu i rehabilitaciju ugroženih maloljetnih lica i drugih ranjivih grupa migranata.
- d) Crna Gora pregovara i preduzima korake za zaključenje sporazuma o readmisiji s trećim zemljama u skladu sa zadatim rokovima i nastavlja s nesmetanim sprovođenjem sporazuma o readmisiji koji je potpisala s EU, uključujući i poštovanje zadatih rokova za odgovaranje na pojedinačne zahtjeve.
- e) Crna Gora sprovodi analizu uticaja uz stručnu pomoć EU i na osnovu toga usvaja novi Zakon o azilu u skladu a pravnom tekovinom i priprema analizu svih zahtjeva koje treba ispuniti po pristupanju Evropskom sistemu za automatsko prepoznavanje otisaka prstiju (Eurodac) i Dablinskoj regulativi.

- f) Crna Gora obezbjeđuje početni bilans ostvarenih rezultata vezano za poboljšano upravljanje svojim postupkom za dobijanje azila, uključujući razumno trajanje postupka u skladu s praksama EU, poboljšani procenat slučajeva u kojima je odobren azil, poboljšani smještaj, pomoć i integraciju lica koja traže azil (uključujući ugrožene kategorije) u društvo, kao i brzo i pravilno postupanje s odbijenim aplikantima.
- g) Krajem 2013. godine CG otvara Centar za azilante gdje se garantuju prava tražioca azila i stara se da se njime pravilno upravlja i nudi odgovarajući smještaj. Crna Gora prati adekvatnost kapaciteta za prijem i uspostavlja adekvatne mjere za sprečavanje i kažnjavanje infiltracije krijumčara ljudi u Centar.
- h) Crna Gora obezbjeđuje obuku vezanu za različite ključne aspekte pravne tekovine i postupaka vezanih za azil.

Jedno privremeno mjerilo u okviru poglavlja 23 – pravosuđe i temeljna prava, glasi: Crna Gora unapređuje kvalitet životnih uslova za raseljena lica, uključujući i pojednostavljivanje njihove registracije kao i pristup obrazovanju, zdravstvu, zapošljavanju i socijalnom smještaju.

U Zajedničkoj poziciji Evropske unije određeno je mjerilo za **privremeno zatvaranje poglavlja 2** koje glasi: *Crna Gora treba da pokaže da ima adekvatne strukture i kapacitete za pravilno sprovođenje pravne tekovine u dijelu slobode kretanja radnika do pristupanja Evropskoj uniji.*

Prilikom izrade ovog strateškog dokumenta uzeto je u obzir sve što je navedeno u privremenim mjerilima. Većina ovih mjerila je realizovana, Crna Gora je sprovela sveobuhvatnu procjenu svojih pravnih, institucionalnih, tehničkih potreba kroz realizaciju mjera iz AP za PP 23, 24 i 2, otvoreno je Prihvatište za neregularne migrante, obučeni su službenici, ojačan je kapacitet za smještaj, zaštitu i rehabilitaciju ugroženih maloljetnih lica i drugih ranjivih grupa migranata, Crna Gora pregovara i preduzima korake za zaključenje sporazuma o readmisiji s trećim zemljama i poštuje zadate rokove iz potpisanih sporazuma, usvojen je novi Zakon o azilu (Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca) i isti je usklađen sa pravnom tekovinom EU, otvoren je i Centar za prihvatanje, unaprijeđen je kvalitet životnih uslova za RL/IRL i ostao je ne riješen još 1% od svih podnijetih zahtjeva za odobrenje stalnog boravka.

Shodno strateškim ciljevima, a radi potpune realizacije svih privremenih mjerila, u narednom periodu treba potpisati protokole o readmisiji sa ostalim državama članicama EU sa kojima Crna Gora nema potpisane protokole. Takođe, potrebno je nastaviti procedure u vezi zaključivanja sporazuma o readmisiji sa trećim državama, prije svega sa državama/glavnim izvorima neregularnih migranata, kao što su Pakistan, Irak, Iran, Maroko i Alžir. Takođe, treba jačati administrativne kapacitete za prihvatanje stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, dalje obučiti službenike, riješiti sve zahtjeve za stalnim boravkom za IRL, unaprijediti propise, strukture i kapacitete za pravilno sprovođenje slobode kretanja radnika, što će u krajem dovesti do zatvaranja svih privremenih mjerila za Pregovaračka poglavlja 2, 24 i 23.

❖ EU nivo politike

- 1) U **Strategiji EU za Zapadni Balkan**, pored ostalog, navedeno je da Crna Gora mora da ispuni privremena mjerila kako bi uspješno završila proces pristupanja EU. Takođe, istaknuto je da treba snažnije promovisati socijalno uključivanje ROMA. Isto tako navedeno je da je neophodno dodatno unaprijediti stratešku i operativnu saradnju sa Zapadnim Balkanom u oblasti migracija i upravljanja granicama. To podrazumijeva obezbjeđenje pristupa međunarodnoj zaštiti,

dijeljenje relevantnih informacija (kao što su analize rizika), poboljšanje kontrole granice, obezbjeđenje djelotvorne primjene politika o readmisiji i povratku, kao i borbu protiv iregularne migracije i krijumčarenja migranata. Jačanje međunarodne i regionalne saradnje (uključujući saradnju sa agencijama EU i odgovarajućim službenicima za vezu u regionu), kao i dalja konsolidacija kapaciteta upravljanja granicama i migracijama su takođe neophodni.

U tekstu ispod prikazaćemo samo neke od aktivnosti koje su predviđene u Strategiji o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori, za period 2021-2025. Godine, i koje su kompatibilne sa Strategijom EU za Zapadni Balkan, i to:

- ✓ **Rješavanje pravnog statusa interno raseljenih lica (IRL) kao i ostalih lica koja nijesu upisana u osnovne registre i registre državljana u Crnoj Gori i u državama okruženja** (operativni cilj 1 u okviru strateškog cilja 2);
- ✓ **Unaprjeđenje mehanizma koordinacije i praćenja poslova koje obavljaju državni organi koji sprovode zakonodavstvo u oblasti migracija i sprovođenje obuka službenika koji rade na poslovima migracija** (operativni cilj 3 u okviru strateškog cilja 1);
- ✓ **Povećanje administrativnih kapaciteta i unapređenje uslova za prihvata i osiguranje punog pristupa pravima koja pripadaju strancima koji traže međunarodnu zaštitu i licima kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori, u skladu sa međunarodnim standardima** (operativni cilj 2 u okviru strateškog cilja 1);
- ✓ **Unaprjeđenje uslova za adekvatan pristup procesu povratka i reintegracije crnogorskih državljana na svim nivoima, kroz dodatno jačanje institucionalne saradnje i kapaciteta lokalnih samouprava, uz uspostavljen sistem monitoringa povratnika** (operativni cilj 1 u okviru strateškog cilja 2).

- 2) Treba imati u vidu da je Evropska komisija predložila novi **Sporazum o migracijama i azilu**, čiji je cilj uspostavljanje nove ravnoteže između odgovornosti i solidarnosti, kao i koordinisane granične procedure. EU želi da riješi pitanja migracija i azila, uvede red na svojim granicama i zaustavi neregularne migracije. Za ovu strategiju se vjeruje da će omogućiti veću koordinaciju država članica, bolje poštovanje propisa EU, ali i brži i bolji tretman migranata. Brže postupanje, bolja saradnja sa zemljama porijekla i tranzita migranata, obezbjeđivanje efikasnih procedura, uspješna integracija i povratak onih koji nemaju pravo na boravak, samo su dio novih ideja. Evropska komisija predlaže uvođenje integrisanog postupka na granicama koji po prvi put uključuje identifikaciju svih ljudi koji prelaze spoljne granice EU bez dozvole boravka, proveru njihovog zdravlja, ali i bezbednosne provjere, uzimanje otisaka prstiju i registraciju u bazi podataka EU. Od država članica EU se očekuje i da ubrzaju procese odlučivanja o zahtevima za azil. Takođe, dokument predviđa i saradnju, odnosno pregovore sa trećim zemljama o readmisiji i ilegalnom transportu migranata. To podrazumijeva da je treća zemlja u obavezi da prihvati migrante koji su iz nje ilegalno ušli na teritoriju EU. Jasno je da EU mora da krene ka predvidljivom i postojanom sistemu upravljanja migracijama. Nova strategija Evropske komisije je samo predlog a Odluka može da bude konačna tek ako se sa njom slože sve države članice.

U tekstu ispod prikazaćemo samo neke od aktivnosti koje su predviđene u Strategiji o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori, za period 2021-2025. godine, i koje su kompatibilne sa novim Sporazumom EK, i to:

- ✓ **Povećanje administrativnih kapaciteta i unapređenje uslova za prihvatanje i osiguranje punog pristupa pravima koja pripadaju strancima koji traže međunarodnu zaštitu i licima kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori, u skladu sa međunarodnim standardima (operativni cilj 2 u okviru strateškog cilja 1);**
- ✓ **Unaprjeđenje mehanizma koordinacije i praćenja poslova koje obavljaju državni organi koji sprovode zakonodavstvo u oblasti migracija i sprovođenje obuka službenika koji rade na poslovima migracija (operativni cilj 3 u okviru strateškog cilja 1);**
- ✓ **Unaprjeđenje uslova za adekvatan pristup procesu povratka i reintegracije crnogorskih državljana na svim nivoima, kroz dodatno jačanje institucionalne saradnje i kapaciteta lokalnih samouprava, uz uspostavljen sistem monitoringa povratnika (operativni cilj 1 u okviru strateškog cilja 2).**

Dakle, prilikom izrade ove Strategije vodilo se računa o usklađenosti sa strateškim dokumentima koja su predviđena Ustavom, strateškim i planskim dokumentima kojima se definišu opšti pravci razvoja države, dokumenta kojima su utvrđeni ključni politički prioriteti, kao i obavezama koje proizilaze iz članstva Crne Gore u EU.

3. Pravni okvir

Ustav kao najviši pravni akt, temeljni i osnovni zakon u Crnoj Gori u članu 44 propisuje da stranac koji osnovano strahuje od progona zbog svoje rase, jezika, vjere ili pripadnosti nekoj naciji ili grupi ili zbog političkih uvjerenja može da traži azil u Crnoj Gori, da se ne može protjerati iz Crne Gore tamo gdje mu, zbog rase, vjere, jezika ili nacionalne pripadnosti, prijete osuda na smrtnu kaznu, mučenje, neljudsko ponižavanje, progon ili ozbiljno kršenje prava koja jemči ovaj Ustav i da iz Crne Gore može biti protjeran samo na osnovu odluke nadležnog organa i u zakonom propisanom postupku. Takođe, član 9 Ustava Crne Gore, uređuje status potvrđenih međunarodnih ugovora i opšteprihvaćenih pravila međunarodnog prava, tj. opštih međunarodnih običaja, u unutrašnjem pravu, propisujući primat potvrđenih i objavljenih međunarodnih ugovora u odnosu na nacionalno zakonodavstvo. Ova ustavna odredba obavezuje nacionalne institucije da ove ugovore neposredno primjenjuju kada neku situaciju regulišu drugačije od nacionalnog zakonodavstva. Pored Ustava, i potvrđenih međunarodnih ugovora najznačajniji zakoni iz ove oblasti su Zakon o strancima i Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca.

Zakonom o strancima ("Službeni list CG", br. 12/2018 i 03/19), uređuju se uslovi za ulazak, izlazak, kretanje, boravak i rad stranaca u Crnoj Gori. U poslednjih deset godina pravna tekovina na području migracija intenzivno se razvija. Područje migracija, posebno pitanja useljavanja i rada stranaca, bilo je prepušteno uglavnom nacionalnim zakonodavstvima. Danas se zakonodavstvom Evropske unije uređuju brojna migraciona pitanja, od spajanja porodice, prava stranaca sa stalnim boravkom i njihov status, regulisanje boravka istraživača, studenata, učenika, volontera pa do useljavanja visokokvalifikovane radne snage, izdavanja jedinstvene dozvole za boravak i rad, rad sezonskih radnika, kao i kažnjavanja poslodavaca koji zapošljavaju strance koji nezakonito borave na teritoriji država članica. S tim u vezi, relativno česte izmjene zakonskog okvira u području boravka i rada stranaca u Crnoj Gori, najvećim su dijelom posljedica potrebe za prenošenjem evropske pravne tekovine u crnogorsko zakonodavstvo.

U **Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca** ("Službeni list CG", br. 2/2017 i 03/19), su implementirani evropski standardi iz oblasti azila, koji je pozitivno ocijenjen od Evropske komisije i predstavlja značajan korak u evropskim integracijama Crne Gore. Ovaj zakon implementira standarde međunarodnog humanitarnog prava i standarde zaštite ljudskih prava u razvoju i implementaciji politike prijema i potrebu da se stvori sigurno i dostojanstveno okruženje za strance koji traže međunarodnu zaštitu, prepoznaje potrebu da se uspostavi i primjenjuju pravične i ekspeditivne procedure međunarodne zaštite, kako bi se pravovremeno identifikovali oni kojima je potrebna međunarodna zaštita i oni za koje to nije slučaj. Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca definiše sljedeće institute evropskog zakonodavstva: djela progona; vršioci progona; razlozi za isključenje; sigurna zemlja porijekla; sigurna treća zemlja; sigurna evropska treća zemlja; postupak na granici. Takođe, ovim zakonom, jasno su definisane posebne proceduralne garancije kojima se pruža odgovarajuća podrška strancima koji traže međunarodnu zaštitu, s obzirom na njihove posebne okolnosti, između ostalog, uzrast, pol, seksualno opredjeljenje, rodni identitet, teške bolesti, mentalno zdravlje ili posljedice mučenja, silovanja ili drugih teških oblika psihološkog, fizičkog ili nasilja zasnovanog na polu i rodu, radi ostvarivanja prava i obaveza iz ovoga zakona, uvedeno je osnovno načelo Dablinske regulative kojom se određuje država odgovorna za odlučivanje po zahtjevu za međunarodnu zaštitu, kao i uzimanje i razmjena otisaka prstiju u skladu sa Uredbom o EURODAC-u. Zakonom se takođe regulišu prava i obaveze stranaca kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori, kao što su pravo na boravak i smještaj u Crnoj Gori, pravo na rad, zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, besplatnu pravnu pomoć, socijalnu zaštitu, spajanje porodice, pomoć pri integraciji u društvo, učenje crnogorskog jezika, istorije i kulture, imovinu, isprave i sticanje crnogorskog državljanstva.

4. Institucionalni okvir

Uredbom o organizaciji i načinu rada Državne uprave ("Službeni list CG", br. 87/2018 i 38/2019), osnivaju se ministarstva i organi uprave, utvrđuju upravne oblasti za koje se organi državne uprave osnivaju, kao i organizacija i način rada državne uprave i uređuju druga pitanja od značaja za organizaciju i rad državne uprave.

Ministarstvo unutrašnjih poslova, između ostalih, vrši poslove uprave koji se odnose na: pripremu propisa iz oblasti građanskih stanja, ličnih i drugih isprava građana, migracija, međunarodne i privremene zaštite stranaca i readmisije; vođenje Centralnog registra stanovništva; državljanstvo; putne isprave; useljavanje; odobravanje međunarodne i privremene zaštite stranca, naturalizaciju, lične karte, prebivalište crnogorskih državljana i vođenje registra prebivališta; rad i privremeni i stalni boravak stranaca u Crnoj Gori i u vezi sa tim vođenje propisanih evidencija; jedinstveni matični broj; lično ime; matične registre; evidenciju vozila i vozača; nabavljanje oružja i djelova za oružje; prihvata i smještaj stranaca koji traže međunarodnu zaštitu u Centru za prihvata ili drugom objektu za smještaj; smještaj stranaca kojima je odobren azil ili supsidijarna zaštita i pomoć pri integraciji u društvo; koordiniranje u ostvarivanju zakonom propisanih prava stranaca kojima je odobren azil ili supsidijarna zaštita; pružanje podrške za uključivanje u društveni, ekonomski i kulturni život; realizaciju nacionalnih, regionalnih i međunarodnih dokumenata za rješavanje pitanja izbjeglica; pomoć u ostvarivanju prava crnogorskih državljana prilikom povratka u Crnu Goru u skladu sa obavezama utvrđenim ugovorom o readmisiji.

U okviru Ministarstva unutrašnjih poslova sistematizovan je **Direktorat za upravne poslove, državljanstvo i strance**, a u okviru njega sljedeće organizacione jedinice se bave pitanjima migracija:

- Direkcija za strance, migracije i readmisiju;

- Direkcija za azil;
- Direkcija za prihvata stranaca koji traže međunarodnu zaštitu;
- Direkcija za integraciju stranaca sa odobrenom međunarodnom zaštitom i reintegraciju povratnika po readmisiji.

Uprava policije, između ostalih, vrši poslove koji se odnose na: zaštitu bezbjednosti građana i Ustavom utvrđenih sloboda i prava; nadzor i obezbjeđenje državne granice i vršenje granične kontrole; kontrolu ulaska, kretanja, boravka i izlaska stranaca; uspostavljanje međunarodne saradnje sa ovlašćenim organima drugih država i međunarodnim organizacijama; međunarodnu policijsku saradnju; izradu analiza, elaborata, studija i praćenje određenih bezbjednosnih pitanja; kao i druge poslove koji su joj određeni u nadležnost.

Pored Ministarstva unutrašnjih poslova i Uprave policije, kao ključnih organa koji se bave pitanjima migracija u Crnoj Gori značajnu ulogu u organizaciji i načinu rada Državne uprave imaju **Ministarstvo vanjskih poslova, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Ministarstvo zdravlja, Uprava prihoda, Uprava carina, Zavod za zapošljavanje Crne Gore i lokalne samouprave**, koje vrše poslove koji se odnose na zadovoljavanje potreba od neposrednog i zajedničkog interesa za građane – lokalno stanovništvo.

Rezoluciju o prijemu Crne Gore u UN, Savjet bezbjednosti je donio na sjednici od 22. juna 2006. godine. Generalna skupština Ujedinjenih nacija je na sjednici od 28. juna 2006. godine odlučila da odobri prijem Crne Gore u UN, čime je Crna Gora postala 192. članica OUN. Nakon prijema u UN, Crna Gora je otvorila svoje misije i imenovala stalne predstavnike pri UN u Njujorku, Beču i Ženevi. Ulaskom u Ujedinjene nacije, Crna Gora je pokrenula proceduru i, do sada, stupila u članstvo skoro svih agencija UN i specijalizovanih organizacija iz sistema UN. Članstvom u UN otpočeo je proces definisanja liste sporazuma i konvencija kojima je Crna Gora pristupila po osnovu sukcesije, a za koje Generalni sekretar Ujedinjenih nacija obavlja funkciju depozitara. Instrument o pristupanju ovim konvencijama predat je 23. oktobra 2006. godine i obuhvata regulativu iz raznih oblasti: diplomatskih i konzularnih odnosa, zaštite ljudskih prava, prava izbjeglica i osoba bez državljanstva, zdravlja, međunarodne trgovine i razvoja, transporta, obrazovanja, prava mora, trgovačke arbitraže, telekomunikacija, razoružanja, zaštite životne sredine i dr.

Od tada saradnja Crne Gore i UN sistema se kontinuirano razvija u brojnim oblastima, uz stalno unaprjeđivanje u programskom i organizacionom dijelu. Tokom proteklih godina članstva Crne Gore u Ujedinjenim nacijama, izgrađeno je snažno partnerstvo koje je dovelo i do vidljivog poboljšanja stanja u svim segmentima crnogorskog društva.

Međunarodna organizacija za migracije (IOM) osnovana je 1951. godine i predstavlja vodeću globalnu organizaciju u oblasti migracija. Od svog osnivanja, IOM je kao entitet djelovao van sistema UN. Potpisivanjem Sporazuma o saradnji sa UN, IOM je stekao status organizacije iz sistema UN. Crna Gora ostvaruje saradnju sa Međunarodnom organizacijom za migracije posredstvom Kancelarije Međunarodne organizacije za migracije u Crnoj Gori. Kancelarija IOM u Crnoj Gori osnovana je 2001. godine. Njene aktivnosti usmjerene su na uključivanje Crne Gore u niz humanitarnih i socijalnih programa podrške, kao i regionalnih projekata iz oblasti izgradnje kapaciteta, razvoja institucionalnog i zakonodavnog okvira u domenu azila, migracija i viznog režima, sve u kontekstu pospješivanja regionalne saradnje u

borbi protiv neregularnih migracija, organizovanog i prekograničnog kriminala, čime se na direktan način doprinosi većem stepenu bezbjednosti u regionu Zapadnog Balkana, a i šire. Ova saradnja se ogleda u sljedećem:

- Kancelarija IOM-a u Crnoj Gori promoviše dijalog kroz radionice o temama vezanim za migracije; razvija programe informisanja i obuke za službenike; poboljšava prekograničnu saradnju.
- IOM pruža savjetodavnu i operativnu podršku crnogorskim vlastima u njihovim naporima na jačanju kapaciteta upravljanja migracijama u zemlji, uključujući poboljšanje granične kontrole, jačanje napora u borbi protiv trgovine ljudima kroz izgradnju kapaciteta za identifikaciju migranata.
- IOM pruža podršku Vladi u cilju uspostavljanja neophodnih mehanizama za prikupljanje i razmjenu podataka i informacija sa susjednim zemljama radi analize o regionalnim migracionim tokovima.

U toku je postupak za potpuno usaglašavanje i potpisivanje **Memoranduma o saradnji između Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore, Uprave policije Crne Gore i Međunarodne organizacije za migracije**, u postupku dobrovoljnog povratka stranca i reintegracije uz pruženu pomoć u državu povratka. Cilj ovog Memoranduma je uspostavljanje mehanizama dugoročne saradnje i omogućavanje bliske saradnje i konsultacija u postupku povratka stranca u zemlju porijekla.

Ministarstvo unutrašnjih poslova izradilo u saradnji sa Međunarodnom organizacijom za migracije (IOM), **INFORMATOR ZA RADNIKE STRANCE** koji sadrži detaljne informacije o vrstama boravka i procedurama koje se u tu svrhu moraju ispoštovati. Brošure sadrže sve relevantne informacije o prijavi boravka, izdavanju dozvole za privremeni boravak, te dozvole za privremeni boravak i rad. Isto tako, IOM je finansijski podržao MUP u realizaciji Projektnog zadatka koji se tiče izmjene i izrade novih programskih modula u skladu sa novim zakonom o upravnom postupku.

U organizaciji Međunarodne organizacije za migracije (IOM), kancelarija u Podgorici u sklopu regionalnog Projekta „Regionala podrška zaštitno-osjetljivom upravljanju migracijama na Zapadnom Balkanu i u Turskoj“, koji se finansira iz IPA II fondova, redovno se održavaju sastanci šefova graničnih policija u regionu (Crna Gora, BiH, Srbija, Kosovo, Albanija i Sjeverna Makedonija). Koordinacioni sastanci se organizuju u svrhu razmjene statističkih i drugih podataka vezanih za neregularne migracije, krijumčarenje, trendove vezano za migacione tokove, kao i postupak sprovođenja potpisanih Sporazuma o readmisiji državljana trećih država. Navedeni Projekat ima za cilj podršku održivim mehanizmima i strukturama u ciljanim državama regiona da samostalno upravljaju migracijama i zaštite ranjive migrante, i da u isto vrijeme prošire obim saradnje i koordinaciju među njima. IOM saraduje sa institucijama navedenih šest zemalja Zapadnog Balkana, korisnica projekta (ZB6), koje se bave migracijama, na razvoju servisa koji bi nudio trenutani i pouzdan pristup van-regionalnom prevodilaštvu. Pravni osnov za uspostavljanje ovog regionalnog prevodilačkog servisa je obezbijeđen kroz „Protokol o korišćenju zajedničke baze prevodilaca u oblastima migracija i azila“, potpisan od strane ZB6 ministara unutrašnjih poslova/bezbjednosti uz pomoć MARRI-ja. Viđen kao način da dopuni prevodilačka rješenja na nacionalnom nivou, protokol omogućava uspostavljanje baze van-regionalnih prevodilaca (MARRI baza) koja bi bila korišćena za prilagođene prevodilačke usluge na daljinu u oblastima migracija i azila. Pored pomenutog, aktivnosti IOM-a u Crnoj Gori su usredsređene i na domen readmisije, reintegracije povratnika po readmisiji, dobrovoljnog povratka migranata u zemlje porijekla, integrisanog upravljanja granicom, razmjene neličnih podataka te ostalih oblasti koje se tiču upravljanja migracijama.

Saradnja kancelarije IOM-a u Podgorici, MUP-a, Uprave policije kao i ostalih nadležnih institucija se ogleda kroz implementaciju niza nacionalnih i regionalnih projekata na temu upravljanja migracijama, koji su usmjereni na nadogradnju kapaciteta s ciljem poboljšanja nacionalnih mehanizama upravljanja migracijama te usklađenosti sa EU i međunarodnim standardima, a takođe i na poboljšanje regionalne saradnje među zemljama Zapadnog Balkana.

Prisilno raseljenje i apatridija su nedvosmisleno pitanja od brige za međunarodnu zajednicu. Kao odgovor na ove izazove, odlukom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, 1950. godine je uspostavljena kancelarija Agencija Ujedinjenih nacija za izbjeglice (**UNHCR**). Namjera Generalne skupštine UN-a je bila da osigura da UNHCR „uživa poseban status u okviru UN...imajući nivo nezavisnosti i ugleda koji se traži za efikasno vršenje funkcije“. Iz tog razloga, mandat UNHCR-a je dio međunarodnog javnog prava, kroz obavezu država da sarađuju sa UNHCR-om, koja se eksplicitno pominje u međunarodnim dokumenima i nacionalnom zakonodavstvu iz oblasti azila. U širem smislu, UNHCR predstavlja surogat diplomatsko i konzularno predstavništvo za izbjeglice i lica bez državljanstva. Pored toga, UNHCR ima ovlaštenje da „pozove na saradnju različite specijalizovane agencije“ kako bi pomogle UNHCR-u u vršenju svog mandata. Kancelarija UNHCR-a u Crnoj Gori otvorena je 1992. godine. Od 1992. godine UNHCR pruža snažnu podršku Crnoj Gori na prijemu, zbrinjavanju i traženju trajnih rješenja za izbjeglice sa prostora bivše Jugoslavije i lica registrovana u sistemu azila, sprečavanju apatridije, kao i na izgradnji nacionalnog zakonodavnog i administrativnog okvira koji bi u potpunosti odgovorio međunarodnim obavezama Crne Gore iz oblasti azila i apatridije. Pored toga, UNHCR će doprinijeti postizanju definisanih ciljeva Strategije sprovođenjem programa pomoći licima obuhvaćenih Strategijom, direktno ili preko partnerskih NVO. To se, prije svega, odnosi na besplatnu pravnu pomoć, psihosocijalnu podršku i pomoć u integraciji licima koja su pod mandatom UNHCRa.

Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo rada i socijalnog staranja i **Predstavništvo UNHCR-a** u Crnoj Gori, potpisali su 6. III 2014. godine Memorandum o saradnji i utvrdili set mjera koje treba preduzeti kako bi se pružila pomoć raseljenim i interno raselejnim licima, koja žive u Crnoj Gori da podnesu zahtjev za rješavanje svog statusa. Memorandumom je formiran i Operativni tim, koji je stalno pratio stanje i preduzimao odgovarajuće mjere iz oblasti rješavanje pravnog statusa raseljenih lica. Od mjera i aktivnosti koje su preduzete u prethodnom periodu posebno treba pomenuti podršku kombinovanim mobilni biometrijski timovi MUP-a Crne Gore i Agencije za civilnu registraciju Kosova, koji su na terenu izdavali dokumenta raseljenim licim sa Kosova koja od kraja 90-tih borave u Crnoj Gori.

Projekat „Regionalna podrška upravljanju migracijama uz zaštitu prava migranata na Zapadnom Balkanu i u Turskoj“ je program koji se sprovodi u nekoliko država i koji finansira Evropska unija, sa ciljem da obezbijedi svobuhvatan regionalni pristup djelotvornim sistemima upravljanja migracijama, uz zaštitu prava migranata u okviru Instrumenta za prepristupnu pomoć (IPA II) i kao dio procesa pristupanja EU u sedam korisničkih zemalja programa, odnosno u Albaniji, BiH, Makedoniji, Kosovu, Srbiji, Crnoj Gori i Turskoj. Sve aktivnosti u okviru programa sprovode FRONTEX, EASO, IOM i UNHCR. Implementacija programa je počela 2016. godine a sastoji se od dvije komponente, od kojih prvu vodi Frontex a drugu IOM, sa ukupnim budžetom od osam miliona eura. Opšti cilj programa je razviti i operacionalizovati sveobuhvatan sistem upravljanja migracijama kod zemalja korisnica IPA II fondova, a koji je usmjeren na zaštitu, otpornost i promociju ljudskih prava. Specifični cilj programa je nadogradnja institucionalnih kapaciteta kao i nadogradnja operativnog djelovanja relevantnih institucija koje dolaze u prvu i drugu tačku kontakta s migrantima i osobama kojima je potrebna međunarodna zaštita, a koja u potpunosti poštuje temeljna prava i međunarodne standarde. Program takođe ima za cilj jačanje otpornosti lokalnih zajednica i promociju socijalne inkluzije migranata, tražilaca azila i osoba kojima je potrebna međunarodna zaštita.

Komponenta koju vodi **FRONTEX** usmjerena je na jačanje mehanizama za identifikaciju u odnosu na iregularne migrante i tražioce međunarodne zaštite, povećanje kapaciteta korisničkih zemalja i sredstava za sprovođenje registracije mješovitih tokova migracija na usklađen način, uspostavljanje odgovarajućih mehanizama povratka itd.

Komponenta koju sprovodi IOM usmjerena je na ostvarivanje nekoliko rezultata na temu razmjene neličnih podataka (cilj je da se regionalno usklađeni šabloni za prikupljane podataka koji se odnose na migracije usklade sa EU standardima, te omoguće direkto poređenje migracionih trendova u regionu); asisiranog dobrovoljnog povratka migranata u zemlje porijekla i njihovu reintegraciju; jačanja lokalnih zajednica s ciljem poboljšanja socijalne kohezije između lokalnog stanovništva i tražilaca azila, izbjeglica, migranata kao i osoba kojima je potrebna međunarodna ili drugi vid zaštite; kao i aktivnosti na temu kulturološke medijacije. Kako IOM komponenta ima za cilj i uspostavljanje regionalnih mehanizama za dobrovoljni povratak i reintegraciju, u toku 2018. godine preko IOM-a izvršen je dobrovoljni povratak za 34 stranaca, a u toku 2019.g. 22 migranta su se dobrovoljno vratila u zemlje porijekla.

U okviru komponenta u organizaciji Evropske kancelarije za podršku azilu (**EASO**) službenici Direkcije za azil su polaznici regionalne obuke za obuku trenera za EASO module. Cilj obuka je stvaranje/održavanje baze nacionalnih trenera koji će u svojoj zemlji moći da isporučuju i distribuiraju osnovne EASO module za obuku.

Radi boljeg praćenja i sagledavanja trenutne situacije po pitanju stanja i kretanja neregularnih migracija u državama EU i zemljama regiona, Ministarstvo unutrašnjih poslova-Uprava policije Crne Gore, značajnu pažnju poklanja saradnji sa agencijama EU, posebno sa FRONTEX-om. Shodno potpisanom Radnom aranžmanu o uspostavljanju operativne saradnje, na mjesečnom nivou, a od oktobra mjeseca 2018.godine i na dnevnom nivou, razmjenjuju se podaci o neregularnim migracijama, učestvuje se u izradi analiza rizika, dostavljaju se podaci u okviru mehanizma za praćenje post vizne liberalizacije i učestvuje u zajedničkim operacijama. U kordinaciji sa Frontexom i SR Nemačkom tokom 2018. godine realizovane su dvije operacije povratka crnogorskih državljana sa nezakonitim boravkom u EU. Tom prilikom su službenici Sektora granične policije iz SR Njemačke preuzeli su i u Crnu Goru bezbjedno vratili 65 crnogorskih državljana.

Pod pokroviteljstvom FRONTEX-a i **DCAF-a**, u prethodnom periodu realizovano je nekoliko zajedničkih koordiniranih operacija na zelenoj granici i graničnim prelazima zemalja Zapadnog Balkana. Glavni cilj operacija je bilo koordinirano djelovanje graničnih službi na planu suzbijanja neregularnih migracija, trgovine ljudima, krijumčarenja droga, otkrivanja ukradenih vozila, falsifikovanih dokumenata i drugih oblika prekograničnog kriminala, kao i razmjena iskustva i dobre prakse u obavljanju policijskih poslova.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore, **uz podršku UNICEF-a**, organizovalo je trening o primjeni međunarodnih standarda u oblasti zdravstvene i dječije zaštite kao podršku naporima u pomoći djeci i porodicama, migrantima i izbjeglicama (decembar 2019. Godine). Cilj ovog treninga, u krajnjem je bio identifikacija najboljeg interesa djeteta.

U maju 2020. godine potpisan je Memorandum o saradnji između **Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore i NVO Pravnog centra**. Svrha Memoranduma je predstavljanje osnova na kojima će Ministarstvo unutrašnjih poslova i NVO Pravni centar razmjenjivati informacije i saradivati na sprovođenju projekta „Moj advokat-besplatna i profesionalna pravna pomoć u pristupu pravima za migrante“, koji je podržan od strane Evropske komisije posredstvom Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori kroz program podrške organizacijama civilnog društva EIDHR 2018. Cilj ove saradnje je da se unaprijedi aktivno učešće i doprinos organizacija civilnog društva u procesu implementacije postojećih politika upravljanja migracijama u Crnoj Gori.

Takođe, Ministarstvo unutrašnjih poslova ostvaruje saradnju sa **NVO “Građanskom alijansom”** (u daljem tekstu: GA), koja je partner UNHCR-a, i koja shodno Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca pruža besplatnu pravnu pomoć u postupku po zahtjevu za međunarodnu zaštitu strancima koji traže međunarodnu zaštitu, pred Ministarstvom unutrašnjih poslova. Ova saradnja ostvaruje se svakodnevno, a tiče se razmjene informacija i komunikacije sa službenicima Centra za prihvata, Direkcije za azil i Direkcija za integraciju stranaca sa odobrenom međunarodnom zaštitom i reintegraciju povratnika po readmisiji u vezi stranaca koji traže međunarodnu zaštitu i lica kojima je odobrena zaštita u Crnoj Gori i ostvarivanja njihovih prava i izvršavanja obaveza.

Saradnja Građanske alijanse i MUP-a datira još od samog početka rada Građanske alijanse 2011. godine, kada je Ministarstvo unutrašnjih poslova prepoznalo Građansku alijansu kao nevladinu organizaciju koja je realizovala brojne aktivnosti na polju zaštite ljudskih prava. Projekat koji GA sprovodi u saradnji sa UNHCR od početka 2019. godine, a koji se odnosi na pružanje besplatne pravne pomoći strancima koji traže međunarodnu zaštitu i strancima kojima je odobrena međunarodna zaštita samo je dodatno ojačao saradnju MUP-a i GA. GA kroz ovaj projekat pruža besplatnu pravnu pomoć strancima koji borave u objektima Direkcije za prihvata stranaca koji traže međunarodnu zaštitu u postupku po zahtjevu za dobijanje međunarodne zaštite. Kao primjer pozitivne saradnje istakli bi i to da su dva službenika GA dostupni tražiocima zaštite za konsultacije i savjetovanje čime se na sveobuhvatan način kroz saradnju postiže primjena standarda u ovoj oblasti.

Obzirom da službenici GA zastupaju strance koji traže međunarodnu zaštitu pred Direkcijom za azil, saradnja GA i Direkcije za azil se ogleda kroz svakodnevne aktivnosti koje se odnose na pravno savjetovanje i besplatnu pravnu pomoć vezano za proceduru po podnijetom zahtjevu za odobravanje međunarodne zaštite. Saradnja je od izuzetne važnosti i ogleda se takođe i u svakodnevnoj komunikaciji, razmjeni informacija, međusobnoj podršci i sl. Kako GA radi i na pružanju besplatne pravne pomoći strancima kojima je odobrena međunarodna zaštita to GA usko saraduje i sa Direkcijom za integraciju stranaca sa odobrenom međunarodnom zaštitom i reintegraciju povratnika po readmisiji a ta saradnja se ogleda takođe u skoro svakodnevnoj komunikaciji radi boljeg i efikasnijeg ostvarivanja prava nasih zajedničkih korisnika, a sve u najboljem interesu korisnika.

Građansku alijansu je od početka 2020. godine do 05. oktobra 2020 godine ovlastilo za zastupanje 700 klijenata, GA je od početka 2020 zaključno sa 5. oktobrom zastupala 40 klijenata pred Direkcijom za azil u postupku međunarodne zaštite. U 2020. godini 6 lica je dobilo međunarodnu zaštitu koje je GA zastupala u postupku odobrenja međunarodne zaštite pred Direkcijom za azil.

Isto tako, kontinuirano se ostvaruje saradnja na nivou komunikacije i razmjene podataka i sa **NVO “LGBT Forum Progres”** i **NVO “JUVENTAS”**, posebno u dijelu pripadnika LGBT populacije i potencijalno HIV i AIDS pozitivnih lica.

Takođe, povodom obraćanja projektnog tima Društvena Inkluzija - Fondacije Ruka Prijateljstva, u vezi poziva na saradnju na projektu za konkurs koji su raspisali **NVO “Mladi Romi”**, spremni smo da pružimo podršku na realizaciji ovog projekta i na taj način bi nastavili da promovišemo politike za poboljšanje položaja romske populacije, posebno u dijelu regulisanja pravnog statusa u Crnoj Gori, a samim tim, i pravu na identifikaciona dokumenta.

Višegodišnja saradnja **Ministarstva unutrašnjih poslova i Crvenog krsta Crne Gore** ogleda se u brojnim realizovanim aktivnostima pružanja pomoći i podrške strancima koji traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori, strancima sa odobrenom međunarodnom i subsidijarnom zaštitom, kao i crnogorskim državljanima vraćenim u Crnu Goru po ugovorima readmisiji. Shodno Zakonu o Crvenom krstu Crne (Sl. list RCG, 28/06), i javnim ovlašćenjima Crvenog krsta Crne Gore, sprovode se zajedničke aktivnosti u dijelu pružanja humanitarne pomoći strancima koji traže međunarodnu zaštitu, licima sa odobrenom međunarodnom zaštitom, kao i crnogorskim državljanima vraćenim po ugovorima o readmisiji. U dosadašnjoj saradnji između Ministarstva unutrašnjih poslova i Crvenog krsta Crne Gore sprovedene su aktivnosti kroz projekte finansirane od strane međunarodnih donatora, kao i kroz sopstvene resurse Crvenog krsta Crne Gore.

Članovi timova Crvenog krsta Crne Gore pružaju pomoć i podršku u asistenciji i odvođenju stranaca u zdravstvene ustanove u cilju adekvatne realizacije pregleda, uz pomoć prevodioca i povremeno pomoć u obezbjeđenju dijela lijekova i medicinskih sredstava kako bi se u potpunosti obezbijedilo ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu. Dodatno se, u skladu sa potrebama Ministarstva unutrašnjih poslova, sprovode edukativne radionice sa strancima koji traže međunarodnu zaštitu, kao i sa licima koja imaju odobrenu međunarodnu ili subsidijarnu zaštitu. Pored podrške sistemu azila, Crveni krst Crne Gore u saradnji sa MUP-om, sprovodi aktivnosti na pružanju humanitarne pomoći licima u reintegraciji, AP za reintegraciju crnogorskih državljana vraćenih po readmisiji. U okviru pružanja podrške migrantima u Crnoj Gori, Crveni krst Crne Gore, pruža podršku Prihvatištu za strance, obezbjeđujući humanitarnu pomoć i povremeno dio lijekove za potrebe lica smještenih u Prihvatištu za strance, Uprave policije.

Pored značajne finansijske podrške koju Vladi Crne Gore pružaju svi naprijed navedeni međunarodni i domaći akteri u čijoj nadležnosti su poslovi mješovitih migracija, njihova podrška u realizaciji strateških ciljeva strategije ogledaće se u participiranju u raznim Međuresorskim radnim grupama koje pripremaju/kreiraju zakonska ili podzakonska akta, zatim organizaciji raznih konferencija, obuka, seminara, panela, kurseva i sl. Takođe, njihova pomoć će se ogledati u nabavci opreme, izradi informativnog materijala, pružanju raznih vidova podrške strancima, od psihosocijalne, materijalne, humanitarne, pravne i dr.

Isto tako, njihova podrška će se ogledati u pružanju prevodilačkih usluga - engleski, francuski, španski, ruski, arapski i farsi, kao i drugih jezika po ukazanoj potrebi. Biće pružena podrška i u pruženju saradnje u rješavanju statusa IRL i ostalih lica koja imaju potrebu za ovom vrstom podrške. Značajna podrška biće pružena u unapređenju sistema povratka stranih državljana kojima nije odobren boravak u Crnoj Gori i sistemski rad na dobrovoljnom povratku, kao i obuci službenika MUP-a i UP.

II. ANALIZA STANJA

1. Prikaz stepena realizacije prethodno važećih strateških dokumenata

Kao što je već u uvodnom dijelu naglašeno ove dvije oblasti do sada su bile praćene kroz dva strateška dokumenta, Strategije reintegracije lica vraćenih na osnovu sporazuma o readmisiji za period 2016.-2020. godine i Strategije za integrisano upravljanje migracijama u Crnoj Gori za period 2015.-2020. godine, tako da je u ovom dijelu dat kratak stepen njihove realizacije odvojeno za svaku oblast.

Migracije

Vlada Crne Gore, u februaru 2017. godine, nakon pribavljanja mišljenja od EK, **usvojila je Strategiju za integrisano upravljanje migracijama u Crnoj Gori za period 2017-2020. godine**. Treba istaći da je ovo drugi strateški dokumenta iz oblasti migracija jer je Vlada Crne Gore, u martu 2011. godine, donijela je Strategiju za integrisano upravljanje migracijama u Crnoj Gori za period 2011.-2016. godine. Osnovni cilj Strategije je potpuno usklađivanje i uspostavljanje pravnog okvira, kao i dodatno jačanje institucionalnog okvira koji pruža mogućnost djelotvornog sprovođenja politike kontrole migracionih kretanja u skladu sa pravilima i standardima EU, kao i uspostavljenje sistema monitoringa za praćenje Strategije i realizacije akcionih planova. Krajni cilj Strategije je uspostavljanje društva sa efikasnim sistemom i prepoznatljivim rezultatima na polju integrisanog upravljanja migracijama, što će doprinijeti regionalnoj i ukupnoj stabilnosti saglasno pravilima i standardima EU.

Svakako, može se konstatovati da je Crna Gora u prethodnom periodu u kontinuitetu sprovodila aktivnosti koje se odnose na unaprijeđenje uslova na polju regularnih migracija, suzbijanje neregularnih migracija, promovisanje vrijednosti međunarodne zaštite, pune integracije lica koja imaju međunarodnu zaštitu, dosljednje primjene sporazuma o readmisiji, a sve na platformi intenzivne regionalne i međunarodne saradnje i usklađivanja sa pravnom tekovinom i najboljom praksom zemalja članica Evropske unije.

U ovom periodu su donijeta dva najznačajnija zakona iz ove oblasti i to **Zakon o strancima** ("Službeni list CG", br. 12/2018 i 03/19) i **Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca** ("Službeni list CG", br. 2/2017 i 03/19). Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore je zaokružilo normativni okvir tako da je donijelo sva podzakonska akta na osnovu Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca i Zakona o strancima. Kroz ova pravna akta smo u najvećoj mjeri primjenili evropske standarde, što se odrazilo i odražava na kvalitet i efikasnost ostvarivanja prava stranaca, upravljanje regularnim migracionim tokovima i suzbijanje neregularnih migracija kroz koordinisane i jasno propisane procedure.

Takođe, Vlada Crne Gore je krajem decembra 2018. godine donijela novu **Uredbu o organizaciji i načinu rada državne uprave**, kojom su poslovi koji se odnose na pružanje pomoći u ostvarivanju prava crnogorskih državljana prilikom povratka u Crnu Goru, iz prethodne nadležnosti Ministarstva rada i socijalnog staranja, prešli u nadležnost Ministarstva unutrašnjih poslova. Shodno navedenom, u cilju stvaranja funkcionlanog, efikasnog i sveobuhvatnog sistema međunarodne zaštite, pored poslova primjene međunarodnih ugovora o readmisiji, poslovi pružanja pomoći u ostvarivanju prava crnogorskih državljana prilikom povratka u Crnu Goru,

su u nadležnosti jednog državnog organa (MUP-a). Ovakvo rješenje garantuje uspješnu i kvalitetnu implementaciju standarda i politika iz ove oblasti. S tim u vezi, u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova/Direktorata za građanska stanja i lične isprave sistematizovana je Direkcija za integraciju stranaca sa odobrenom međunarodnom zaštitom i reintegraciju povratnika po readmisiji, u kojoj se vrše ovi poslovi.

Usvajanjem novog Zakona o unutrašnjim poslovima, u junu 2021. godine, Uprava policije je ponovo postala dio Ministarstva unutrašnjih poslova čime su se stvorili uslovi za dodatno osnaživanje koordinacije u oblasti upravljanje mjesovitim migracijama u Crnoj Gori.

Crna Gora je uspostavljanjem strateškog i normativnog okvira, kao i institucionalne strukture izgradila efikasan sistem za upravljanje migracijama, sa budućim ciljem jačanja ovih mehanizama. Međutim, bez obzira koliko jedan nacionalni sistem migracija bio razvijen, ne može se sam izboriti sa problemom neregularnih migracija, bez kontinuirane saradnje sa zemljama regiona i EU, međunarodnim organizacijama i ostalim subjektima koji mogu doprinijeti efikasnijem upravljanju migracijama.

Na fonu ostvarivanja najvažnijeg spoljnopolitičkog prioriteta naše države, a to je punopravno članstvo Crne Gore u Evropskoj uniji, Crna Gora ostvaruje snažnu saradnju sa evropskim insititucijama, koja rezultira potpisivanjem **Sporazum između Crne Gore i Evropske unije o aktivnostima koje sprovodi Evropska agencija za graničnu i obalsku stražu (FRONTEX)**. Primjena ovog sporazuma će umnogome doprinijeti graničnoj bezbjednosti i borbi protiv neregularnih migracija, a, samim tim, i još boljoj zaštiti naših granica od svih oblika kriminala.

Crna Gora preduzima intenzivne napore i aktivnosti kako bi se svim strancima koji traže međunarodnu zaštitu omogućilo ostvarivanje svih prava koja su im priznata Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca. **Posebne aktivnosti preduzima u dijelu povećanja tj. proširenja smještajnih kapaciteta** kroz stavljanje u funkciju Privremenog Centra za smještaj stranaca koji traže međunarodnu zaštitu - "kontejnerskog naselja" do adaptacije Karaule "Božaj", koja se nalazi na putnom pravcu prema Albaniji. Postavljanjem kontejnerskog Centra na sportskom terenu u okviru Karaule "Božaj" obezbijedeno je 60 mjesta za smještaj. Dodatni kapaciteti za adekvatan prihvata stranaca koji traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori će se obezbijediti adaptacijom i rekonstrukcijom "Karaule Božaj" sredstvima iz IPA 2018 i kapitalnog Budžeta Crne Gore. U redovnim okolnostima biće obezbijeden smještaj za 120 lica a u vanrednim za 200 lica. Povećani broj stranaca koji traže međunarodnu zaštitu za posledicu ima i potrebu da se dodatno prošire smještajni kapaciteti Centra za prihvata u Spuzi. S tim u vezi, Ministarstvo unutrašnjih poslova je preduzelo aktivnosti na stvaranju uslova za rekonstrukciju postojećeg objekta Centra dogradnjom sprata i proširivanjem kapaciteta restorana. Ovim putem će se kapaciteti za smještaj povećati za 60 mjesta. Takođe preduzete su aktivnosti u cilju kupovine zemljišne parcele koja se graniči sa kompleksom Centra za prihvata što će uticati na povećanje prostornih kapaciteta Centra za 60 mjesta.

Vlada Crne Gore, zaključkom broj: 08-215 od 19. novembra 2015. godine, donijela je **Plan djelovanja u slučaju masovnog priliva migranata i izbjeglica**. Takođe, na istoj sjednici formiran je Koordinacioni odbor koji će usklađivati aktivnosti državnih organa na implementaciji Plana djelovanja u slučaju masovnog priliva izbjeglica i migranata, kao i Operativni tim. U julu 2018. godine donijet je Izmijenjeni i dopunjeni Plan djelovanja u slučaju masovnog priliva migranata i izbjeglica. Pored potpredsjednika Vlade za politički sistem, unutrašnju i vanjsku politiku, gospodina Zorana Pažina, koji je predsjednik Koordinacionog odbora, članovi su ministri unutrašnjih poslova, rada i socijalnog staranja, saobraćaja i pomorstva, zdravlja, odbrane i vanjskih poslova. Takođe, Vlada Crne Gore formirala je Operativni

tim. Operativni tim čine predstavnici: Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije, vanjskih poslova, zdravlja, rada i socijalnog staranja, odbrane, saobraćaja i pomorstva, savjetnik predsjednika Vlade, Crvenog krsta Crne Gore, UNHCR-a i IOM-a. Prilikom donošenja Izmijenjenog i dopunjenog Plana djelovanja, Vlada je zadužila Operativni tim da, shodno novonastaloj situaciji, izvrši izmjene i dopune Plana djelovanja u slučaju mogućeg priliva izbjeglica i migranata, ali kako do sada nije bilo potrebe da se bilo što mijenja u Planu djelovanja pa iz tog razloga nije ni inicirana njegova izmjena.

Kada je u pitanju **rješavanje statusa raseljenih i interno raseljena lica** (odobranje stalnog i privremenog boravka do tri godine) posebno treba istaći da je u prethodnom periodu napravljen izuzetan rezultat, u smislu da je u januaru 2015. godine u radu bilo ukupno 2.969 zahtjeva, u januaru 2017. godine je bilo ukupno 629 zahtjeva, dok ih je na dan 01.10.2020. godine bilo ukupno u radu 159 zahtjeva. Od 07.11.2009. godine (datum stupanja na snagu Zakona o dopunama Zakona o strancima), zaključno sa 01.01.2021. godine, raseljena lica i interno raseljena lica su podnijela ukupno 15.251 zahtjeva za odobranje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja riješeno je 15.111 zahtjeva, **dok je po 140 zahtjeva postupak u toku**, odnosno manje od 1.0% ovih zahtjeva je i dalje u radu.

Shodno Zakonu o strancima iz 2018. godine **licima bez državljanstva** (do oktobra 2020. godine) izdato je pet (5) putnih isprave i dvije (2) dozvole za privremeni boravak, dok je postupak za utvrđivanje apatridnosti u toku je za 11 lica.

Svakako u narednom periodu treba raditi na potpunom usklađivanju i unaprjeđenju postojećeg pravnog okvira, u skladu sa međunarodnim standardima, realizaciji aktivnosti koje nijesu u prethodnom periodu u potpunosti realizovane, i to prije svega na povećanju administrativnih kapaciteta i unapređenje uslova za prihvatanje i osiguranje jednakog pristupa pravima koja pripadaju strancima koji traže međunarodnu zaštitu i licima kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori, na unaprjeđenje mehanizma koordinacije i praćenja poslova koje obavljaju državni organi koji sprovode zakonodavstvo u oblasti migracija i sprovođenje obuka službenika koji rade na poslovima migracija i konačnom rješavanju statusa RL/IRL.

Readmisija

Vlada Crne Gore je u aprilu 2016. godine usvojila Strategiju reintegracije lica vraćenih na osnovu sporazuma o readmisiji za period 2016-2020. Godine. Ova Strategija je izraz kontinuiteta sa prethodnim strateškim dokumentom (2011.-2016.), i osnovni razlog njenog donošenja jeste nastavak rada na unapređenju predušlova za adekvatan pristup procesu povratka i reintegracije povratnika na svim nivoima, kroz dodatno jačanje administrativnog i institucionalnog okvira. Crna Gora je u prethodnom periodu u kontinuitetu sprovodila aktivnosti koje se odnose na unapređenje uslova na polju zakonitih migracija, iniciranju, potpisivanju i dosljednoj primjeni sporazuma o readmisiji, kao i punoj reintegraciji povratnika po readmisiji, a sve na platformi intenzivne regionalne i međunarodne saradnje i usklađivanja sa pravnom tekovinom i najboljom praksom zemalja članica Evropske unije.

Pored već potpisanih sporazuma o readmisiji (EU, Kraljevina Norveška, Švajcarska Konfederacija, Bosna i Hercegovina, Albanija, Hrvatska, Srbija, Makedonija, Kosovo, Moldavija), u međuvremenu potpisani sporazumi sa Turskom (primjenjuje se od 2016. godine), Azerbejdžanom (primjenjuje se od 2017. godine), dok je sa Gruzijom potpuno usaglašen tekst sporazuma 2019. godine. Takođe, pored već zaključenih implementacionih protokola s državama članicama EU (Republikom

Slovenijom, Maltom, Republikom Austrijom, Bugarskom, Republikom Češkom, Republikom Njemačkom, Državama Beneluksa, Slovačkom Republikom, Republikom Estonijom i Italijom), zaključeni su protokoli sa Mađarskom, Kraljevinom Španijom i Grčkom. Prema svim ostalim državama članicama EU, sa kojima nemamo potpisan implementacioni protokol inicirano je vođenje pregovora u cilju njegovog zaključivanja.

Najznačajnija aktivnost u periodu trajanja ovog strateškog dokumenta je ta što se konstantno smanjuje broj crnogorskih državljana za koje se traži saglasnost za vraćanje u Crnu Goru, tako da je u 2016. godini zaprimljen zahtjev za readmisiju za 965 lica, u 2017. godini za 756 lica, u 2018. godini zaprimljen zahtjev za readmisiju za 619 lica, u 2019. godini zaprimljen zahtjev za readmisiju za 392 lica, dok je za prvih 10 mjeseci 2020. godini zaprimljeno zahtjeva za readmisiju za 242 lica, što znači da je ovaj broj opao u odnosu na 2016. godinu za oko 70%.

U pogledu ključnih dostignuća za realizaciju mjera i aktivnosti iz ove Strategije ističemo da je Vlada Crne Gore krajem decembra 2018. godine donijela novu **Uredbu o organizaciji i načinu rada državne uprave**, kojom su poslovi koji se odnose na pružanje pomoći u ostvarivanju prava crnogorskih državljana prilikom povratka u Crnu Goru, iz prethodne nadležnosti Ministarstva rada i socijalnog staranja, prešli u nadležnost Ministarstva unutrašnjih poslova. Shodno navedenom, u cilju stvaranja funkcionlanog, efikasnog i sveobuhvatnog sistema međunarodne zaštite, pored poslova primjene međunarodnih ugovora o readmisiji, poslovi pružanja pomoći u ostvarivanju prava crnogorskih državljana prilikom povratka u Crnu Goru, su u nadležnosti jednog državnog organa (MUP-a). Ovakvo rješenje garantuje uspješnu i kvalitetnu implementaciju standarda i politika iz ove oblasti. S tim u vezi, u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova/Direktorata za građanska stanja i lične isprave sistematizovana je Direkcija za integraciju stranaca sa odobrenom međunarodnom zaštitom i reintegraciju povratnika po readmisiji, u kojoj se, pored ostalih, vrše se poslovi koji se odnose na pružanje pomoći pri reintergraciji povratnika po readmisiji.

Pohvalno je da je Crna Gora izgradila mehanizme na centralnom i lokalnom nivou za pružanje podrške povratnicima po readmisiji. Međutim, kao jedan od najvećih problema u adekvatnom planiranju pomoći i svih budućih aktivnosti, pokazao se nedostatak sveobuhvatnih evidencija o ovoj populaciji. Ovaj problem nastaje, prije svega, zbog nedostatka bilo kakve zakonske obaveze da se povratnici evidentiraju, kao i odsustva sistemskog praćenja dobrovoljnog povratka. Znači, postoji prostor da se, na osnovu dosadašnjeg iskustva, dostupnih informacija o povratnicima i aktivnostima koje se trenutno sprovode, unaprijede prikupljeni podaci u smislu da se Uspostavi elektronska Baza podataka o licima koja su vraćena u skladu sa sporazumima o readmisiji i elektronski uvežu svi nadležni organi koji se bave ovim pitanjima. Takođe, potrebno je obučiti službenike za korišćenje ove Baze.

Uprkos navedenim dostignućima, još uvijek na kraju primjene ovog strateškog dokumenta imamo situaciju da je status realizacije još pojedinih aktivnosti još uvijek u toku. Kao suštinski izazov za realizaciju planiranih aktivnosti se može navesti nedovoljno i neprecizno planiranje budžetskih stavki, posebno kod aktivnosti za čiju realizaciju nijesu dovoljna redovna sredstva nadležnih institucija, već iste iziskuju posebno planiranje budžeta ili donatorskih sredstava. S tim u vezi, potrebno je da Ministarstvo unutrašnjih poslova, kao krovna institucija u reintegraciji povratnika, značajnije uključi jedinice lokalne samouprave u sprovođenju mjera i aktivnosti na planu integracije povratnika u lokalnim zajednicama, posebno u dijelu obezbjeđenja privremenog smještaja za povratnike po readmisiji.

Izazovi sa kojim su se susrele nadležne institucije koje su uključene u proces povratka stranih državljana koji nezakonito borave u Crnoj Gori se odnose prije svega na nedostatak putnih isprava za lica koja treba vratiti po readmisiji, nije razgranata mreža stranih DKP u Crnoj Gori, nedostatak prevodilačkih kapaciteta, treba poboljšati saradnju sa DKP porijekla migranata, ne postojanje sporazuma o readmisiji sa trećim državama sa glavnim izvorima neregularnih migranata, kao što su Pakistan, Irak, Iran, Maroko i Alžir, poteškoće u profilisanju migranata (utvrđivanje godina života i ranjivosti), i ne postojanje elektronskih Baza podataka.

Takođe, potrebno da Ministarstvo unutrašnjih poslova intenzivira aktivnosti na potpisivanja sporazuma o readmisiji sa trećim državama sa kojima Crna Gora nema potpisane sporazume, kao i potpisivanje implementacionih protokola sa ostalim državama članicama EU, sa kojima nemamo potpisane protokole. Na ovaj način će se realizovati aktivnost koja je propisana u AP za PP 24.

Ohrabruje podatak da je nezvaničnim radnim dokumentima o stanju u poglavljima 23 i 24, Crna Gora uglavnom pozitivno ocjenjivana i da pozitivan trend u ovim oblastima treba iskoristiti da se trenutno stanje u ovoj oblasti održi, ali i da se pojedine aktivnosti unaprijede, kako bi se uskladile potrebe ljudi u migracijama sa mogućnostima vođenja realne migracione politike i u Crnoj Gori i u EU.

Na kraju, bitno je spomenuti da su posljednu godinu implementacije ovih strategija obilježila neočekivana dešavanja u vezi sa pandemijom COVID 19 virusa. Zbog širenja pandemije, koja predstavlja globalni izazov, i njenih posljedica, nijesu realizovane ili su usporene brojne aktivnosti predviđene Akcionim planom za 2020. godinu.

2. Regularne migracije

Zakon o strancima ("Službeni list CG", br. 12/2018), stupio je na snagu 3. marta 2018. godine. Ovim zakonom uređuju se uslovi za ulazak, izlazak, kretanje, boravak i rad stranaca u Crnoj Gori. Ovaj zakon, zajedno sa podzakonskim aktima koji su donijeti radi njegovog sprovođenja **usaglašen je sa sljedećim direktivama EU, i to:**

❖ u potpunosti implementirane:

- Direktiva Savjeta 2004/81/EZ od 29. aprila 2004. o dozvoli boravka izdatoj državljanima trećih zemalja koji su žrtve trgovine ljudima.
- Direktiva Evropskog parlamenta i Savjeta 2004/38/EZ od 29. aprila 2004. o pravu građana Unije i članova njihovih porodica na slobodno kretanje i boravak na teritoriji države članice, o izmjenama i dopunama Regulative (EEZ) br. 1612/68 i ukidanju direktiva 64/221/EEZ, 68/360/EEZ, 72/194/EEZ, 73/148/EEZ, 75/34/EEZ, 75/35/EEZ, 90/364/EEZ, 90/365/EEZ i 93/96/EEZ – **32004L0038**.
- Direktiva Savjeta 2009/50/EZ od 25. maja 2009. o uslovima ulaska i boravka državljana trećih zemalja u svrhu zapošljavanja visokokvalifikovane radne snage – **32009L0050**.
- Direktiva 2011/98/EU Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. decembra 2011. o jedinstvenom postupku za izdavanje jedinstvene dozvole državljanima trećih zemalja za boravak i rad na teritoriji države članice i o zajedničkom skupu prava radnika trećih zemalja koji legalno borave u državi članici – **32011L0098**.

❖ **visok nivo implementacije:**

- Direktiva Savjeta 2003/109/EZ od 25. decembra 2003. o statusu državljana trećih zemalja koji imaju stalni boravak – **32003L0109**.
- Direktiva Savjeta 2003/86/EZ od 22. septembra 2003. o pravu na spajanje porodice – **32003L0086**.
- Direktiva Savjeta 2009/52/EZ od 25. juna 2009. o minimalnim standardima za sankcije i mjere za poslodavce državljana trećih država sa nezakonitim boravkom – **32009L0052**.
- Direktiva Evropskog parlamenta i Savjeta 2014/36/EU od 26. februara 2014. o uslovima za ulazak i boravak državljana trećih zemalja u svrhu zapošljavanja u statusu sezonskih radnika – **32014L0036**.

❖ **srednji nivo implementacije:**

- Direktiva (EU) 2016/801 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. maja 2016. o uslovima ulaska i boravka državljana trećih zemalja u svrhu istraživanja, studija, osposobljavanja, volonterstva, razmjena učenika ili obrazovnih projekata, i obavljanje poslova au pair – 32016L0801. **Ostao je neusaglašen dio koji se odnosi na važenje odobrenja za istraživače, Mobilnost unutar EU-a, Kratkoročna mobilnost istraživača, Dugoročna mobilnost istraživača, Mobilnost članova porodice istraživača, Mobilnost studenata, Zaštitne mjere i sankcije u slučajevima mobilnosti, Saradnja među kontaktnim tačkama i Statistika.**
- Direktiva Evropskog parlamenta i Savjeta 2014/66/EU od 15. maja 2014. o uslovima za ulazak i boravak državljana trećih zemalja u okviru premještaja unutar društva – 32014L0066. **Ostao je neusaglašen dio koji se odnosi na definiciju dozvola za dugoročnu mobilnost, definiciju grupe preduzeća, prve i druge države članica, na mobilnost (Dugoročnu i kratkorčnu mobilnost) i Zaštitne mjere i sankcije.**
- Direktiva 96/71/EZ Evropskog parlamenta i Savjeta od 16. decembra 1996. godine **o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga.**
- Direktiva 2018/957 Evropskog parlamenta i Savjeta od 28. juna 2018. godine **o izmjeni Direktive 96/71/EZ o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga.**
- **Direktiva 2014/67 Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. maja 2014. o sprovođenju Direktive 96/71/EZ o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga i izmjeni Uredbe (EU) br. 1024/2012 o administrativnoj saradnji putem Informativnog sistema unutrašnjeg tržišta („Uredba IMI”).**

Donošenjem ovog zakona uspostavljena su jasna, transparentna i pravična pravila u politici vraćanja lica, koja nezakonito borave u Crnoj Gori a koja su sastavni dio dobro vođene migracione politike. Licima koja nezakonito borave u Crnoj Gori u postupku vraćanja biće poštovana njihova osnovna prava i dostojanstvo. Dobrovoljno napuštanje Crne Gore imaće prednost u odnosu na prisilni povratak stranca. Sa strancima koji budu zadržani postupaće se u skladu s međunarodnim i domaćim pravom.

Svakako najznačajnije novine u novom Zakonu o strancima se odnose na ulazak, izlazak, kretanje, boravak i rad državljana država članica EU i članova njihovih porodica. Ove odredbe će se primjenjivati od dana pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, a ključno je to što će ova lica biti izjednačena u pravima sa državljanima Crne Gore. U cilju zapošljavanja visokokvalifikovanih državljana trećih zemalja u ovom zakonu propisane su procedure dobijanja dozvola za privremeni boravak i rad. Olakšavanjem regulisanja boravka i rada visokokvalifikovanim radnicima i njihovih porodicama naša država će se učiniti privlačnijom čime će održati svoju konkurentnost i ekonomski rast. Ove norme će se primjenjivati od dana pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

Takođe, Skupština Crne Gore usvojila je **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o strancima ("Službeni list CG", br. 3/2019)**. Osnovni razlog za donošenje ovog zakona sadržan je u potrebi pojednostavljivanja procedure za izdavanje dozvola za privremeni boravak i rad stranaca radi zapošljavanja i sezonskog zapošljavanja. Ključna novina u ovom zakonu, a tiče se rada stranaca, je ta što je propisano da se godišnji broj dozvola za privremeni boravak i rad stranaca-godišnja kvota utvrđuje po djelatnostima, a ne i po zanimanjima, u kojima se stranci mogu zapošljavati. Pored ove novine skraćeni su rokovi za rješavanje po podnijetim zahtjevima, sa 20 na 15 dana, zatim omogućeno je strancu da može da obavlja poslove izvršnog direktora kod više poslodavaca, da se strancu preduzetniku i izvršnom direktoru u privrednim društvima u kojima su oni jedini vlasnici ili vlasnici više od 51% kapitala, može izdati dozvola za rad iako ima više od 67 godina života. Takođe, prilikom podnošenja zahtjeva za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad od stranca/poslodavca ne traži se izvod iz akta o sistematizaciji kod poslodavca.

Takođe, Crna Gora je potpisala Konvenciju Savjeta Evrope o sprječavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici - Istanbulska konvencija. Istanbulska konvencija je najdalekosežniji međunarodni sporazum za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici. U tom smislu, ovim zakonom je izvršeno usklađivanje normativnog okvira, u oblasti migracija, sa Istanbulskom konvencijom, konkretno u cilju omogućavaća ovim licima da riješe boravišni status u Crnoj Gori.

Isto tako, u cilju privlačenja većeg broja turista, smanjenja troškova izdavanja viza preko diplomatskokonzularnih predstavništava država sa kojima Crna Gora ima potpisane bilateralne sporazume o konzularnom zastupanju i modernizacije Viznog informacionog sistema, Ministarstvo vanjskih poslova, kao organ nadležan za vođenje vizne politike, razvije aplikativno rješenje koje omogućava olakšan način apliciranja za vizu. Uvođenjem elektronske vize Crna Gora stvara globalnu konkurentnost kada je u pitanju sektor turizma i pristupačnost Crne Gore kao turističke destinacije. Aplikativno rješenje omogućava veći stepen sigurnosti, lakše povezivanje Viznog informacionog sistema sa sistemima država članica Šengena i drugih bezbjednosnih institucija, što je i obaveza Crne Gore u procesu pristupanja Evropskoj uniji. Zahtjev za izdavanje vize za ulazak u Crnu Goru, stranac može podnijeti elektronskim putem.

Shodno Zakonu o strancima, stranac u Crnoj Gori može imati boravak do 90 dana, privremeni boravak (odobrava se do godinu dana) i stalni boravak (odobrava se trajno). Stranac može boraviti u Crnoj Gori do 90 dana na osnovu vize za kratki boravak (viza C) ili bez vize, u skladu sa propisom o viznom režimu. Stranac može boraviti u Crnoj Gori najduže 90 dana u vremenskom periodu od 180 dana, računajući od dana prvog ulaska, ako ovim zakonom ili međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno. Stranac koji je boravio u Crnoj Gori 90 dana, može ponovo ući i boraviti u Crnoj Gori nakon isteka vremenskog perioda od 180 dana, računajući od dana prvog ulaska.

Zakonom o strancima je propisano da Ministarstvo unutrašnjih poslova odobrava privremeni boravak. **Privremeni boravak** odobrava se sa rokom važenja do jedne godine. Zahtjev za izdavanje dozvole za privremeni boravak stranac podnosi lično Ministarstvu u mjestu boravka. Privremeni boravak može se odobriti strancu koji namjerava da boravi u Crnoj Gori duže od 90 dana, radi: spajanja porodice; srednjoškolskog obrazovanja ili studiranja; učešća u programima međunarodne razmjene učenika i studenata ili drugim programima mladih; specijalizacije, stručnog osposobljavanja i praktične obuke; naučnoistraživačkog rada; liječenja; humanitarnih razloga; raspolaganja pravom na nepokretnosti koju posjeduje u Crnoj Gori; obavljanja vjerske službe; rada; drugih opravdanih razloga, u skladu sa zakonom ili međunarodnim ugovorom. Strancu se može izdati dozvola za privremeni boravak, ako: ima sredstava za izdržavanje, ima obezbijeđen smještaj, ima zdravstveno osiguranje, ima važeću stranu putnu ispravu ili ličnu kartu koju mu je izdao nadležni organ druge države, mu nije izrečena zabrana ulaska i boravka u Crnoj Gori, u Crnoj Gori nije pravosnažno osuđen na bezuslovnu kaznu zatvora u trajanju dužem od šest mjeseci za krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti ili su prestale pravne posljedice osude, u

državi porijekla nije pravosnažno osuđen na безусловnu kaznu zatvora u trajanju dužem od šest mjeseci za krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti ili su prestale pravne posljedice osude, ne postoje smetnje iz razloga nacionalne bezbjednosti, javnog poretka ili javnog zdravlja, priloži dokaz o opravdanosti zahtjeva za izdavanje dozvole.

U Crnoj Gori na privremenom boravku trenutno boravi 28.062 stranaca. U članu 38 Zakona o strancima ("Službeni list CG", br. 12/2018 i 3/2019), definisana je svrha boravka stranca u Crnoj Gori, dok je članom 39 ovog zakona propisano da se u slučajevima iz člana 38 stav 1 tač. 1 do 11 i tačka 13 ovog zakona, strancu izdaje se dozvola za privremeni boravak. U članu 40 ovog zakona je propisano da se u slučaju iz člana 38 stav 1 tačka 12 ovog zakona, strancu izdaje dozvola za privremeni boravak i rad (stav 1). Rad stranca, u smislu stava 1 ovog člana, obuhvata zapošljavanje, sezonsko zapošljavanje i rad upućenog radnika (stav 3).

Od ukupnog broja stranaca koji imaju trenutno privremeni boravak u Crnoj Gori (28.062), odnosno imaju izdate dozvole za privremeni borava i dozvole za privremeni boravak i rad, statistika razvrstana prema pravnom osnovu iz člana 38 Zakona o strancima izgleda:

- 1) spajanja porodice – 9.926;
- 2) školovanja - 367;
- 3) učešća u programima međunarodne razmjene učenika i studenata ili drugim programima mladih – po ovom osnovu trenutno nema odobrenih privremenih boravaka;
- 4) specijalizacije, stručnog osposobljavanja ili praktične obuke stranaca - 7;
- 5) naučno-istraživačkog rada - 3;
- 6) liječenja - 54;
- 7) humanitarnih razloga - 13;
- 8) korišćenja i raspolaganja pravom na nepokretnosti koju posjeduje u Crnoj Gori – 1.866;
- 9) obavljanja vjerske službe - 51;
- 10) obavljanja volonterskog rada u okviru Evropske volonterske službe - po ovom osnovu trenutno nema odobrenih privremenih boravaka;
- 11) boravka lica bez državljanstva - 1;
- 12) rada – 15.521;
- 13) u drugim slučajevima u skladu sa zakonom i međunarodnim ugovorom - 253.

Ukupan broj izdatih dozvola u 2018 godini je iznosio – 30.273, dok ih je u 2019. godini izdato 44.573. ovdje ubrajamo i radne dozvole.

Dozvola za stalni boravak može se izdati strancu koji je do dana podnošenja zahtjeva za izdavanje dozvole zakonito boravio u Crnoj Gori neprekidno pet godina na osnovu odobrenog privremenog boravka ili priznatog statusa izbjeglice ili odobrene dodatne zaštite, u skladu sa Zakonom o azilu ("Službeni list RCG", broj 45/06), odnosno odobrenog azila ili supsidijarne zaštite u skladu sa zakonom kojim se uređuje međunarodna i privremena zaštita stranaca. Smatra se da je stranac neprekidno boravio u Crnoj Gori i kad je u periodu od pet godina odsustvovao iz Crne Gore više puta do deset mjeseci ukupno ili jednom do šest mjeseci. Strancu se može izdati dozvola za stalni boravak, ako: ima važeću stranu putnu ispravu, odnosno putnu ispravu za lica bez državljanstva; ima stalna, redovna i dovoljna sredstva za izdržavanje;

ima zdravstveno osiguranje; ima obezbijeđen smještaj; ima znanje crnogorskog jezika u mjeri koja omogućava osnovnu komunikaciju. Strancu se neće izdati dozvola za stalni boravak ako to zahtijevaju razlozi nacionalne, odnosno unutrašnje bezbjednosti. Strancu se odobrava stalni boravak u Crnoj Gori na neodređeno vrijeme. Dozvola za stalni boravak izdaje se sa rokom važenja od pet godina, uz obavezu produženja. Stranac koji ima dozvolu za stalni boravak ima pravo na: rad, posredovanje pri zapošljavanju i prava za vrijeme nezaposlenosti; obrazovanje i stručno usavršavanje; priznavanje diploma i sertifikata; socijalnu pomoć, zdravstveno i penzijsko osiguranje; poreske olakšice, u skladu sa zakonom; pristup tržištu roba i usluga; slobodu udruživanja, povezivanja i članstva u organizacijama koje zastupaju interese radnika ili poslodavaca. Ova prava ostvaruju se u skladu sa zakonima kojima se uređuje način ostvarivanja tih prava.

Ukupan broj stranaca koji je boravio u Crnoj Gori, na dan 12. april 2021. godine, na stalnom boravku je 30.939. Radi pojašnjenja, ukupan broj odobrenih stalnih borava razvrstan je u tri kategorije, i to:

- 9.952 stranaca je dobilo stalni boravak kao raseljena (BIH I RHR), odnosno interno raseljena lica (Kosovo), što im je omogućeno usvajanjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strancima, iz oktobra 2009. godine.
- 14.145 stranaca je dobilo stalni boravak kao državljani država nastalih na prostoru bivše SFRJ koji su imali prijavljeno prebivalište u Crnoj Gori, što im je bilo omogućeno Zakonom o strancima iz 2008. godine, kao i Zakonom o strancima iz 2014. godine.
- 6.842 stranaca je dobilo stalni boravak od tako što su do dana podnošenja zahtjeva za izdavanje dozvole za stalni boravak zakonito boravili u Crnoj Gori neprekidno pet godina na osnovu odobrenog privremenog boravka, što im je bilo omogućeno Zakonom o strancima iz 2008. godine, Zakonom o strancima iz 2014. godine i Zakonom o strancima iz 2018. godine. U ovu kategoriju spadaju i oko 900 osoba koja su dobila stalni boravak čiji je jedan roditelj, u trenutku njegovog rođenja, crnogorski državljani i ima prebivalište u Crnoj Gori ili čija oba roditelja, u trenutku njegovog rođenja, imaju odobren stalni boravak; ili čiji jedan roditelj, u trenutku njegovog rođenja, ima odobren stalni boravak, a drugi roditelj je nepoznat ili je umro.

Shodno Zakonu o strancima, strancu koji namjerava da boravi u Crnoj Gori radi zapošljavanja, sezonskog zapošljavanja, kao i upućenom stranom radniku (koji u ograničenom vremenskom periodu obavlja posao u Crnoj Gori), izdaje se **dozvola za privremeni boravak i rad stranca**, kao jedinstven dokument. Postupak izdavanja dozvole za privremeni boravak i rad stranca sprovodi Ministarstvo unutrašnjih poslova.

Zahtjev za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad stranac podnosi lično Ministarstvu u mjestu boravka, na propisanom obrascu. Prilikom podnošenja zahtjeva od stranca se uzima fotografija, otisak dva prsta i digitalizovani svojeručni potpis, u skladu sa zakonom kojim se uređuje izdavanje lične karte. Izuzetno, zahtjev za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad može podnijeti i poslodavac u mjestu namjeravanog boravka stranca. O zahtjevu za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad odlučuje se u roku od 15 dana od dana predaje urednog zahtjeva. Zahtjev za izdavanje dozvole za privremeni boravak i rad radi sezonskog zapošljavanja, od 01.01.2021. godine, stranac će moći da podnese Ministarstvu unutrašnjih poslova, preko diplomatsko-konzularnog predstavništva u državi porijekla.

U Crnoj Gori se primjenjuje tzv. kvotni sistem izdavanja dozvola za privremeni boravak i rad stranaca, koji je prepoznao i prethodni Zakon o strancima ("Službeni list CG", br. 56/2014, i 28/15 i 16/16), koji se primjenjivao od 1. aprila 2015. godine. Početkom primjene ovog zakona prestao je da važi Zakon o zapošljavanju i radu stranaca („Službeni list CG, br. 22/08 i 32/11), koji je do tada regulisao zapošljavanje i rad stranaca u Crnoj Gori. Ovo navodimo iz razloga što je prije stupanja na snagu

Zakona o zapošljavanju i radu stranaca Crna Gora imala krajnje liberalan sistem zapošljavanja stranaca, u skladu sa Uredbom o radnom angažovanju nerezidentnih fizičkih lica („Službeni list RCG“, broj 28/03), kada je na našem tržištu rada godišnje radilo između 50.000 i 60.000 nerezidenata. Zbog potrebe da se tržištu rada očuva karakter otvorenosti, a istovremeno rad stranaca dovede na optimalan nivo u skladu sa stvarnim potrebama tržišta rada Crne Gore, Zakonom o zapošljavanju i radu stranaca iz 2008. godine uveden je kvotni sistem izdavanja radnih dozvola za strance. Vlada je na godišnjem nivou utvrđivala kvotu radnih dozvola za strance, na osnovu kriterijuma koji su bili propisani Uredbom o kriterijumima i postupku za utvrđivanje broja radnih dozvola za strance („Službeni list CG“, broj 69/08). Od tog vremena do danas, a u skladu sa važećim propisima kojima se uređuje zapošljavanje i rad stranaca u Crnoj Gori, Vlada utvrđuje godišnju kvotu.

Tako je članom 76 Zakona o strancima ("Službeni list CG", br. 12/2018 i 3/2019), propisano da godišnji broj dozvola za privremeni boravak i rad stranaca (tzv. Godišnju kvotu) utvrđuje Vlada, u skladu sa migracionom politikom, stanjem i kretanjem na tržištu rada u Crnoj Gori, najkasnije do 30. novembra tekuće godine, za narednu godinu. Godišnjom kvotom utvrđuju se djelatnosti u kojima se stranci mogu zapošljavati. U okviru godišnje kvote, odvojeno se utvrđuje godišnja kvota za zapošljavanje i za sezonsko zapošljavanje stranaca.

Članom 77 Zakona propisano je da se godišnja kvota utvrđuje na predlog organa državne uprave nadležnog za poslove rada, uz prethodno pribavljena mišljenja Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, organa državne uprave nadležnih za pojedine djelatnosti za koje se utvrđuje godišnja kvota i Socijalnog savjeta. Takođe, Vlada može ograničiti godišnju kvotu, povećati broj, odnosno izvršiti preraspored po namjenama, ako je to uslovljeno promjenama odnosa ponude i tražnje na tržištu rada ili zbog posebnih uslova u pojedinim djelatnostima. Ovim zakonskim rješenjem je omogućeno da se zaštiti domaća radna snaga od stihijskog i neregulisanog zapošljavanja stranaca u Crnoj Gori.

Uredbom o kriterijumima i postupku za utvrđivanje godišnjeg broja dozvola za privremeni boravak i rad stranaca („Službeni list CG“, broj 20/19) utvrđuju se kriterijumi i postupak za utvrđivanje godišnjeg broja dozvola za privremeni boravak i rad stranaca-godišnje kvote. Kriterijumi za utvrđivanje godišnje kvote, propisani navedenom uredbom, su:

- odnos ponude i tražnje na tržištu rada;
- mogućnost zadovoljavanja tražnje na tržištu rada, zapošljavanjem crnogorskih državljana,
- zapošljavanje stranaca u Crnoj Gori u prethodnom periodu;
- iskorišćenost godišnje kvote u prethodnoj godini; i
- potrebe poslodavaca za zapošljavanjem u narednoj godini.

U 2016. godini izdato je **14.588** dozvola za privremeni boravak i rad stranaca (10.834 u kvoti i 3.754 van kvote). Od ukupno izdatih dozvola za strance u kvoti, posmatrano prema vrstama dozvola, 56,92% je izdato za zapošljavanje stranaca (6.167), **31,39% za sezonsko zapošljavanje stranaca ili 3.401 dozvola** i 11,69% za pružanje ugovorenih usluga (1.266).

U 2017. godini izdato je **20.969** dozvola za privremeni boravak i rad stranaca (14.259 u kvoti I 6.710 van kvote). Od ukupno izdatih dozvola za strance u kvoti, posmatrano prema vrstama dozvola, 65,96% je izdato za zapošljavanje stranaca (9.405), **22,06% za sezonsko zapošljavanje stranaca ili 3.146 dozvola** i 11,98% za pružanje ugovorenih usluga (1.708).

U 2018. godini izdato je **26.327** dozvola za privremeni boravak i rad stranaca (15.132 u kvoti i 11.195 van kvote). Od ukupno izdatih dozvola za strance u kvoti, posmatrano prema vrstama dozvola, 77,82% je izdato za zapošljavanje stranaca (11.776), **18,96% za sezonsko zapošljavanje stranaca ili 2.869 dozvola** i 3,22% za pružanje ugovorenih usluga (487).

U 2019. godini izdato **27.634** dozvola za privremeni boravak i rad stranaca (15.582 u kvoti i 12.052 van kvote). Od ukupno izdatih dozvola za strance u kvoti, posmatrano prema vrstama dozvola, 80,30% je izdato za zapošljavanje stranaca (12.513), a 19,70% za sezonsko zapošljavanje stranaca ili 3.069 dozvola.

U 2020. godini izdato 19.354 dozvola za privremeni boravak i rad stranaca (11.289 u kvoti i 8.065 van kvote). Od ukupno izdatih dozvola za strance u kvoti, posmatrano prema vrstama dozvola, 96,93% je izdato za zapošljavanje stranaca (10.942), a 3,07% za sezonsko zapošljavanje stranaca (347). Od ukupno izdatih dozvola za strance u kvoti, posmatrano prema vrstama dozvola, 80,30% je izdato za zapošljavanje stranaca (12.513), a 19,70% za sezonsko zapošljavanje stranaca ili 3.069 dozvola.

U cilju ostvarivanja kriterijuma za sticanje članstva u EU, potrebno je nastaviti napore da se zakonodavni okvir u potpunosti uskladi sa pravnom tekovinom EU, prije svega u oblasti migracija jer je Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca u potpunosti usklađen sa pravnom tekovinom EU. Usvajanjem Zakona o strancima 2014. godine učinjen je prvi korak ka usklađivanju nacionalnog zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU, dok je donošenjem novog Zakona o strancima 2018. Godine, prenesen značajan dio pravne tekovine u ovoj oblasti. U narednom periodu potrebno je nastaviti sa aktivnostima u cilju usklađivanja sa preostalim direktivama u ovoj oblasti, te izvršiti izmjene domadih relevantnih propisa u cilju usklađivanja sa ovim zakonom. Migracije u sebi nose veliki potencijal i mogu doprinijeti kako državama destinacije i njihovim društvima, tako i zemljama koje ih šalju, ali i samim migrantima. Međunarodne migracije mogu se upotrebljavati kao alat za uklanjanje određenih nedostataka na tržištu rada. Strani radnici, takođe, mogu djelovati kao katalizator za otvaranje novih radnih mjesta i povećanju efikasnosti tržišta rada. Adekvatnim sprovođenjem politika u ovoj oblasti može se nadomjestiti nedostatak radne snage u pojedinim oblastima na tržištu rada Crne Gore. S tim u vezi potrebno je pripremiti odgovarajuće programe za integraciju stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, azilantata i stranaca sa odobrenom supsidijarnom zaštitom u crnogorsko društvo prije svega kroz njihovo zapošljavanje, kao i nastaviti i ojačati saradnja sa privatnim sektorom i omogućiti ovim licima edukacija i obuka za sticanje zanatskih vještina, kako bi na što lakši način došli do poslova.

Problem nedostatka radne snage postoji ne samo u Crnoj Gori, već i u državama regiona. Jasno je da se u Crnoj Gori, iz godine u godinu, povećava potreba za radnom snagom, te se sa globalno povećanom fluktuacijom zaposlenih dešava da iz godine u godinu učešće stranih državljana u strukturi zaposlenih raste. U tom smislu trebalo bi se fokusirati, prije svega na pojednostavljenje procedura za produženje dozvola za privremeni boravak i rad i razmotriti mogućnost da se u ovom postupku ne prilažu svi dokazi koji se traže shodno sadašnjim zakonskim rješenjima. Ovdje se prije svega misli na prilaganje dokaza o stečenom nivou obrazovanja i kvalifikacije i dokaza o zdravstvenoj sposobnosti, koji su već priloženi prilikom odobrenja dozvola.

S obzirom na deficit i visokokvalifikovane radne snage treba predvidjeti način da se poboljša prijem visokokvalifikovanih stranaca kroz sagledavanje mogućnosti da se ova lica izuzmu iz godišnje kvote, bez obzira na njihov status kod poslodavca.

Kroz izmjene i dopune Zakona o strancima potrebno potpuno prenošenje Direktive Savjeta 2003/86 / EC od 22. septembra 2003. o pravu na spajanje porodice - 32003L0086, i to u dijelu koji se odnosi na prestanak dozvole za privremeni boravak - član 65 stav 1 tačka 3 i stav 2 nijesu u skladu sa tekstom Direktive.

Kroz izmjene i dopune Zakona o strancima potrebno potpuno prenošenje Direktive Savjeta 2003/109 / EC od 25. decembra 2003. o statusu državljanina trećih zemalja sa prebivalištem - 32003L0109, i to u dijelu koji se odnosi na prestanak dozvole za stalni boravak zbog odsustva iz Crne Gore, kao i u dijelu koji se odnosi na definisanje obrasca dozvole, odnosno napomene na obrascu: „ Lice sa dugotrajnim boravkom u EU“ – ovo da važi samo za dozvole za stalni boravak koje su izdate u skladu sa stavom 1 člana 86 Zakona o strancima.

Pred ulazak Crne Gore u EU, Kroz izmjene i dopune Zakona o strancima potrebno potpuno prenošenje Direktive 2004/38 / EC, i to u dijelu koji se odnosi na član 14 Direktive.

Kroz izmjene i dopune Zakona o strancima potrebno potpuno prenošenje Direktiva Savjeta 2009/52 / EK, i to u dijelu koji se odnosi na odobrenje boravka iz humanitarnih razloga za svakog stranca koji je nezakonito zaposlen.

Kroz izmjene i dopune Zakona o strancima potrebno potpuno prenošenje Direktiva 2014/36 / EU, i to u dijelu koji se odnosi na podnošenje dokumentacije za odobrenje dozvole za privremeni boravak i rad radi sezonskog zapošljavanja, zatim definisati da smještaj za sezonske radnike mora ispunjavati standarde zdravlja i bezbjednosti (ovo se može regulisati i podzakonskim aktom) i naravno definisati sankcije za poslodavce koji pravilno ne primjenjuju ovu odredbu.

Kroz izmjene i dopune Zakona o strancima potrebno potpuno prenošenje Direktive (EU) 2016/801, i to u dijelu koji se odnosi na važenje odobrenja za istraživače, Mobilnost unutar EU-a, Kratkoročna mobilnost istraživača, Dugoročna mobilnost istraživača, Mobilnost članova porodice istraživača, Mobilnost studenata, Zaštitne mjere i sankcije u slučajevima mobilnosti, Saradnja među kontaktnim tačkama i Statistika. Takođe, **kroz izmjene i dopune Zakona o strancima potrebno potpuno prenošenje Direktive (EU) 2014/66/EU, i to u dijelu koji se odnosi na definiciju dozvola za dugoročnu mobilnost, definiciju grupe preduzeća, prve i druge države članica, na mobilnost (Dugoročnu i kratkorčnu mobilnost) i Zaštitne mjere i sankcije. Potrebno je **kroz izmjene i dopune Zakona o strancima izvršiti prenošenje Direktive 96/71/EZ** Evropskog parlamenta i Vijeća od 16. decembra 1996. godine o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga i Direktive 2018/957 Evropskog parlamenta i Vijeća od 28. juna 2018. godine o izmjeni Direktive 96/71/EZ o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga što je jedna od obaveza iz Pregovaračkog poglavlja 2 - Sloboda kretanja radnika. Ovom direktivom osigurava se zaštita upućenih radnika tokom njihovog upućivanja u odnosu na slobodu pružanja usluga, utvrđivanjem obaveznih odredaba u vezi s uslovima rada, kao i zaštitom zdravlja i sigurnosti radnika koje se moraju poštovati. Države članice osiguravaju da, nezavisno od prava koje se primjenjuje na radni odnos, radnicima upućenim na njihovo državno područje na osnovu jednakog postupanja jamče uslove zaposlenja kojima su obuhvaćena određena pitanja koja su u državi zaposlenja u kojoj se rad obavlja utvrđena zakonom i drugim propisima. Takođe, potrebno je potpuno prenošenje Direktive 2014/67 Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. maja 2014. o sprovođenju Direktive 96/71/EZ o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga i izmjeni Uredbe (EU) br. 1024/2012 o administrativnoj saradnji putem Informacionog sistema unutrašnjeg tržišta („Uredba IMI“).**

Ova Direktiva garantuje poštovanje odgovarajućeg nivoa zaštite prava upućenih radnika za prekogranično pružanje usluga, posebno sprovođenje uslova zaposlenja koji se primjenjuju u državi članici gdje usluga treba biti pružena u skladu s članom 3. Direktive 96/71/EZ. **Na ovaj način će se realizovati potpuno usklađivanje nacionalnih propisa sa relevantnim međunarodnim standardima iz oblasti migracija, odnosno prenijeće se potpuno u Zakon o strancima Direktiva (EU) 2014/66/EU i Direktive (EU) 2016/801 i 2014/67, kao i dio direktiva 96/71 i 2018/957 o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga.**

Takođe, poteškoće u koordiniranom djelovanju svih nadležnih organa na suzbijanju sive ekonomije na tržištu rada predstavlja njihova elektronska uvezanost i u tom smislu potrebno je poboljšati koordinaciju, komunikaciju i razmjenu informacija, sa ciljem da se postignu što veći efekti u radu ovih službi.

3. Azil

Posvećenost Crne Gore poštovanju međunarodnih standarda iz oblasti međunarodne zaštite, posebno unaprjeđenjem ove oblasti, između ostalog, ogleda se i u donošenju novog Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca, čija primjena je počela 01. januara 2018. godine, i podzakonskih akata za njegovu implementaciju, koji je komplementaran zajedničkom sastavu koji se temelji na potpunoj i inkluzivnoj primjeni Konvencije o statusu izbjeglica - Zajednički evropski sistem azila (CEAS), čiji je cilj obezbjeđivanje pravednog i humanog postupanja sa strancima koji traže međunarodnu zaštitu, usklađivanje sistema azila i umanjivanja razlika među državama članicama na osnovu obavezujućih zakona, kao i jačanje praktične saradnje među nacionalnim organima nadležnim za ovu oblast i spoljne dimenzije azila.

Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca definiše sljedeće institute evropskog zakonodavstva: **djela progona; vršioci progona; razlozi za isključenje; sigurna zemlja porijekla; sigurna treća zemlja; sigurna evropska treća zemlja; postupak na granici.** Ovaj zakon implementira standarde međunarodnog humanitarnog prava i standarde zaštite ljudskih prava u razvoju i implementaciji politike prijema i potrebu da se stvori sigurno i dostojanstveno okruženje za strance koji traže međunarodnu zaštitu, prepoznaje potrebu da se uspostavi i primjenjuju pravične i ekspeditivne procedure međunarodne zaštite, kako bi se pravovremeno identifikovali oni kojima je potrebna međunarodna zaštita i oni za koje to nije slučaj.

Kako je ranijim normativnim rješenjima Državna komisija za rješavanje po žalbama za azil bila drugostepeni organ za postupanje po žalbama uložnim na odluke Ministarstva unutrašnjih poslova, to je u skladu sa međunarodnim standardima iz oblasti međunarodne i privremene zaštite o pravu na efikasan pravni lijek, koji pruža sudska vlast, u zakon uvedena **sudska zaštita**, tj. pravo na podnošenje tužbe Upravnom sudu, protiv odluka donijetih u prvom stepenu, čime se obezbjeđuje ispunjenje ovih standarda.

Takođe, ovim zakonom, jasno su definisane **posebne proceduralne garancije** kojima se pruža odgovarajuća podrška strancima koji traže međunarodnu zaštitu, s obzirom na njihove posebne okolnosti, između ostalog, uzrast, pol, seksualno opredjeljenje, rodni identitet, teške bolesti, mentalno zdravlje ili posljedice mučenja, silovanja ili drugih teških oblika psihološkog, fizičkog ili nasilja zasnovanog na polu i rodu. Radi ostvarivanja prava i obaveza iz ovoga zakona, uvedeno je osnovno načelo Dablinske regulative kojom se određuje država odgovorna za odlučivanje po zahtjevu za međunarodnu zaštitu, kao i uzimanje i razmjena otisaka prstiju u skladu sa Uredbom o EUODAC-u.

U cilju uspostavljanja normativnog okvira koji će adekvatno odgovoriti na izazove koje sa sobom nosi sistem međunarodne zaštite, Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore je dodatno ojačalo normativni okvir donošenjem podzakonskih akata na osnovu Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca. Kroz ove pravne akte su se u visokoj mjeri ugradili evropski standardi, sa namjerom kontinuiranog poboljšanja kvaliteta i efikasnosti ostvarivanja prava stranaca koji traže međunarodnu zaštitu i lica sa odobrenom međunarodnom zaštitom, kroz koordinisane i jasno propisane procedure.

Direktiva o uslovima prijema Evropskog parlamenta i Savjeta usvojena je 2013. godine. Direktiva o uslovima prijema ima za cilj da obezbijedi bolje i usaglašene standarde uslova prijema širom Evropske unije. Obezbjeduje da stranci koji traže međunarodnu zaštitu imaju pristup stanovanju, hrani, odjeći, zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju za maloljetnike i pristupu zapošljavanju pod određenim uslovima. Pored gore pomenutih odredbi, Direktiva takođe daje posebnu pažnju ugroženim licima, posebno maloljetnicima bez pratnje i žrtvama mučenja. Države članice moraju, između ostalog, sprovesti individualnu procjenu kako bi identifikovale posebne potrebe prijema ugroženih osoba i osigurale da ugroženi stranci mogu pristupiti medicinskoj i psihološkoj podršci. Ona takođe uključuje pravila koja se odnose na pritvor lica koja traže azil, obezbjeđujući da se njihova osnovna prava u potpunosti poštuju.

Direktiva o uslovima prijema i dalje ostavlja znatan stepen diskrecije da definiše šta predstavlja adekvatan životni standard i kako to treba postići. Stoga uslovi prijema i dalje znatno variraju između država članica kako u pogledu organizovanja sistema prijema, tako i u pogledu standarda koji se obezbjeđuje ovim licima.

Tokom migracione krize 2015. godine Evropska agenda za migracije dodatno je naglasila značaj jasnog sistema za prijem stranaca koji traže međunarodnu zaštitu kao dio jake zajedničke evropske politike o azilu. Migraciona kriza dovela je do potrebe da se obezbijedi veća konzistentnost u uslovima prijema širom EU i potrebu da se bolje pripremi za suočavanje sa velikim prilivima migracija.

Crna Gora je u svoj nacionalni sistem transponovala upravo te pravne instrumente kojima se utvrđuju zajednički visoki standardi i snažnija saradnja da bi se obezbijedilo da se sa strancima koji traže međunarodnu zaštitu postupa jednako, u sklopu pravednog i djelotvornog sistema, bez obzira na to gdje podnose zahtjev za međunarodnu zaštitu. U cilju stvaranja uslova za punu implementaciju Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca, izvršene su izmjene i dopune Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave, kojom je propisano da Ministarstvo unutrašnjih poslova vrši poslove uprave koji se, između ostalog, odnose i na prihvatanje i smještaj stranaca koji traže međunarodnu zaštitu u Centru za prihvatanje ili drugom objektu za smještaj.

Takođe, krajem 2018. godine izmijenjena je Uredba o organizaciji i načinu rada državne uprave u Crnoj Gori. Po novoj organizaciji i načinu rada državne uprave, a u cilju stvaranja pretpostavki za punu integraciju stranaca sa odobrenom međunarodnom zaštitom u crnogorsko društvo, poslovi koordinacije u ostvarivanju zakonom propisanih prava, kao i pomoć u ostvarivanju prava crnogorskih državljanina prilikom povratka u Crnu Goru, u skladu sa obavezama utvrđenim ugovorom o readmisiji, koje je do sada vršila Uprava za zbrinjavanje izbjeglica, prešli su u nadležnost Ministarstva unutrašnjih poslova.

U tom smislu, preuzimanjem ovih nadležnosti od Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstvo unutrašnjih poslova je Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, u okviru Direktorata za građanska stanja i lične isprave, pored Direkcije za azil, formiralo još dvije organizacione jedinice – Direkciju za prihvata i smještaj stranaca koji traže međunarodnu zaštitu i Direkciju za integraciju stranaca sa odobrenom međunarodnom zaštitom i reintegraciju povratnika po readmisiji.

Primjenom Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca (Službeni list CG, br. 2/2017 i 3/2019) poslovi međunarodne zaštite su se centralizovali u Ministarstvu unutrašnjih poslova od prihvata i smještaja stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, preko podnošenja i odlučivanja po zahtjevu tj. odobravanju međunarodne zaštite (azila ili suspidijarne zaštite) do integracije lica sa odobrenom međunarodnom zaštitom u crnogorsko društvo. Ovaj Zakon teži da implementira standarde međunarodnog humanitarnog prava, standarde zaštite ljudskih prava sa ciljem stvaranja sigurnog i dostojanstvenog okruženja.

Kada su u pitanju postignuti rezultati, iz nadležnosti Direkcije za azil, a vezani za implementaciju prethodnog strateškog dokumenta koji se odnosio na ovu oblast, može se konstatovati da je Direkcija za azil svojim aktivnostima realizovala mjere u okviru postavljenog cilja (tokom održane ekspertske posjete, uz podršku TAIEX-a, u periodu 09.-13.09. 2019. godine, ekspert iz Belgije, učestvovao na radnom sastanku sa sudijama Upravnog suda Crne Gore). Uz podršku UNHCR-a i EUD izrađen je Informator za strance koji traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori koji je preveden na 9 jezika i publikovan u martu 2018. godine. Takođe, u cilju jačanja kapaciteta službenika Direkcije za azil, tokom prethodnih godina službenici ove direkcije su učestvovali na raznim obukama, o čemu je detaljno izvještavano Vladi kroz godišnje izvještaje.

Azilant je stranac kome je u skladu sa Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca (2/17, 3/19) odobren azil, kao i stranac kome je u skladu sa dosadašnjim propisima (Zakon o azilu (45/06)) priznat status izbjeglice. **Stranac pod supsidijarnom zaštitom** je državljanin treće zemlje i lice bez državljanstva kojima je odobrena supsidijarna zaštita. (dodatna zaštita u skladu sa prethodnim Zakonom o azilu (45/06)).

Od uspostavljanja sistema azila/međunarodne zaštite u Crnoj Gori, 2007. godine, pa sve do 15.10. 2020. godine, podnijeto je 15.937 zahtjeva za međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori. Najveći broj zahtjeva podnijet je 2013. godine (3.554), zatim slijede 2018. (3.104), 2014. (2.312) i 2019. (1.921). U odnosu na podnijete zahtjeve od 2007. godine, odobrene su 84 zaštite, a od čega 52 statusa azilanta i 32 odobrene supsidijarne zaštite. Najveći broj lica sa statusom azilanta dolazi iz Sirije (21) i Irana (12). Kada je u pitanju broj lica sa odobrenom supsidijarnom zaštitom, takođe imamo najveći broj lica iz Sirije (8), zatim slijedi Bjelorusija (5).

Na osnovu ovih podataka jasno je da migracioni talas, tzv. „Obalna ruta“, tj. od Grčke, preko Sjeverne Makedonije, Kosova, Srbije i Bosne i Hercegovine ka zemljama zapadne Evrope ovog puta nije zaobišao Crnu Goru, te je tokom 2017. godine, posebno od početka avgusta mjeseca, zabilježen porast broja zahtjeva za međunarodnu zaštitu u odnosu na 2016. godinu, koji se nastavio i u 2018. i 2019. godini.

Broj dolazaka preko Istočno-mediteranske/Zapadno-balkanske rute je bio u porastu sve do izbijanja COVID-19 pandemije, koji takođe uticao na migratorna kretanja. Kao rezultat ekonomskih posljedica COVIDa-19, sa postepenim ukidanjem unutrašnjih ograničenja putovanja, ponovnim otvaranjem granica, neregularne migracije su, međutim, opet u porastu i mogle bi biti obnovljene. Trenutno smo svjedoci porasta migratornih izazova na području Zapadnog Balkana, nestabilne situacije na grčkoj

plavoj i zelenoj granici, i sve većeg pritiska na grčkoj granici prema zemljama Zapadnog Balkana. Posebnu pažnju izazivaju broj migranata u regionu koji se kreće od 120.000-140.000.

Uvažavajući činjenicu da su sve zemlje pod pritiskom već postigle pozitivne rezultate u suzbijanju neregularnih migracija i zaštiti sopstvenih granica, i da je bilateralna podrška već obezbjeđena od strane brojnih partnera, vjerujemo da je u našem zajedničkom interesu da osiguramo koordinisanu saradnju i podršku. Ono što je potrebno je proaktivan, trajni i strukturiran zajednički pristup, zasnovan na konkretnim koracima i postizanju konkretnih rezultata, koji uključuje Evropsku Komisiju, odgovorne EU agencije, Evropsku službu za vanjske poslove (EEAS), zapadno-balkanske partnere, EU zemlje članice, Šengen partnere, UNHCR i ostale agencije UN, kao i ostale međunarodne partnere koji su direktno pogođeni određenim dešavanjima ili su zainteresovani da doprinesu bezbjednosti i stabilnosti duž Istočno-mediteranske/Zapadno-balkanske rute. Iz tog razloga, trebalo bi da udružimo snage u cilju boljeg rješavanja migratorne situacije i prevencije novih migratornih kriza.

Analizirajući gore navedene podatke i upoređujući date brojke, možemo konstatovati da i dalje postoji relativno slaba, ali konstantna zainteresovanost stranaca koji traže međunarodnu zaštitu za dobijanje zaštite u Crnoj Gori. Statistički pokazatelji jasno ukazuju da većina lica i dalje gledaju na Crnu Goru kao na tranzitnu državu, te se u najvećem broju slučajeva postupci po zahtjevima obustavljaju, budući da ova lica ne žele da učestvuju u postupku, tj. napuštaju Crnu Goru za vrijeme trajanja postupka.

Započete su aktivnosti na izradi Mape puta za saradnju između EASO i Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore sa intencijom jačanja sistema međunarodne zaštite u skladu sa Zajedničkim evropskim sistemom azila (CEAS) i standardima EU.

Opšti cilj Mape puta EASO - Crna Gora je jačanje sistema međunarodne zaštite i uslova prihvata u Crnoj Gori u skladu sa CEAS -om i praksama država članica EU. Ovaj dokument identifikovaće prioritetne oblasti za koje EASO podržava Crnu Goru, imaće dodatnu vrijednost i, gdje je relevantno, imaće direktan uticaj na primjenu preporuka iznijetih u godišnjem Izveštaju Evropske komisije o Crnoj Gori u okviru pristupnih pregovora vezanih za Poglavlje 24: „Pravda, sloboda i bezbjednost“. Mapa puta doprinijeće povećanoj harmonizaciji sistema međunarodne zaštite i prihvata i na regionalnom nivou, čime doprinosi jednom od ciljeva šireg projekta koji se finansira iz IPA -e „Regionalna podrška upravljanju migracijama na Zapadnom Balkanu i u Turskoj - Instrument prepristupne pomoći ”- Faza II. Navedeno iziskuje uključivanje svih relevantnih organa u kreiranju aktivnosti u skladu sa njihovim odgovornostima u okviru sistema međunarodne zaštite u Crnoj Gori. Implementacija se planira u saradnji sa svim relevantnim institucijama, u skladu sa njihovim odgovornostima u okviru tog sistema.

Kao što je i navedeno u uvodnom dijelu, iako je normativni okvir Crne Gore u oblasti azila u visokoj mjeri usklađen sa pravnom tekovinom EU i međunarodnim standardima, do punopravnog članstva u EU Crna Gora planira da dalje jača normativne aktivnosti sa ciljem potpunog usaglašavanja sa pravnom tekovinom EU u segmentima u kojima trenutno nije usklađena, sa posebnim akcentom na dalju razradu uputstava za primjenu Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca. Pored toga, s obzirom na izazove u primjeni zakona, koji i dalje predstavljaju značajan izazov, Crna Gora treba stalno da jača ljudske i materijalne kapacitete institucija iz oblasti azila, samostalnost i efikasnost u njihovom radu i bolju koordinaciju.

Jedan od glavnih izazova na koji se neophodno fokusirati u narednom periodu jeste uspostavljanje elektronske baze podataka koja bi predstavljala unaprijeđen sistem identifikacije, registracije i priključenja podataka za osobe iz sistema međunarodne zaštite. Uspostavljanje tehničkih rješenja za elektronsko uzimanje otisaka prstiju i elektronsko uvezivanje se odnosi na stvaranje jedinstvenog elektronskog sistema za potrebe Direkcije za azil, Direkcije za prihvatanje stranaca koji traže međunarodnu zaštitu/Centra za prihvatanje, Sektora granične policije i Direkcije za integraciju stranaca sa odobrenom međunarodnom zaštitom i reintegraciju povratnika po readmisiji. Na ovaj način obezbijediće se povezivanje njihovih internih sistema obrade podataka u efikasniji i fleksibilniji sistem, kako bi se ispunili potrebni standardi za brži i djelotvorniji postupak azila, kao i rano identifikovanje lica koja su u stvarnoj potrebi za međunarodnom zaštitom, odnosno lica kojima su potrebne posebne proceduralne garancije. Stoga je veoma bitno u predstojećem periodu preduzeti aktivnosti koje se odnose na izradu projektnog prijedloga, pripremu tehničke dokumentacije i raspisivanje tendera.

Uspostavljanjem sistema za elektronsku identifikaciju i registraciju, stvoriće se uslovi da se namjera za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu može izraziti na graničnom prelazu, u organizacionoj jedinici organa uprave nadležnog za poslove policije u mjestu gdje se stranac zatekne.

Pored toga, u okviru postojećih zakonskih rješenja, Direkcija za azil treba da nastavi sa primjenom ubrzanih i pojednostavljenih procedura. S tim u vezi, potrebno je izmjeniti i dopuniti Pravilnik o utvrđivanju liste sigurnih zemalja porijekla stranaca koji traže međunarodnu zaštitu kako bi se stvorili uslovi za periodično ažuriranje liste sigurnih zemalja porijekla, kroz koje bi se omogućilo dodavanje novih zemalja na listu, odnosno uklanjanje zemalja sa liste sigurnih zemalja porijekla.

Radi daljeg poboljšanja primjene postojećih zakonskih i podzakonskih rješenja, kao i poboljšanja koordinacije različitih državnih organa koji se bave pitanjem azila, potrebno je dodatno razraditi operativna uputstva za postupanje nadležnih organa u određenim, specifičnim pitanjima kao što su: spajanje porodice, ostvarenje prava na besplatnu pravnu pomoć u postupku pred drugostepenim organom, itd. Takođe, potrebno je kontinuirano sprovesti obuke lica koje sprovode prvostepene i drugostepene postupke utvrđivanja statusa azilanta, u cilju daljeg unapređenja postupka azila i odgovora na specifične izazove, a pogotovo u odnosu na: procjenu činjenica i okolnosti, djela progona, razloge progona, ozbiljnu nepravdu, odredbe o isključenju, podnosiocima zahtjeva kojima su potrebne posebne proceduralne garancije, konceptu sigurnih zemalja, pružaocima zaštite, progonu po osnovu rodne ravnopravnosti, naknadnom zahtjevu za međunarodnu zaštitu, utvrđivanju najboljeg interesa djeteta, kulturološkoj medijaciji, kao i o Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i šire o međunarodnom pravu ljudskih prava.

Direkcija za prihvatanje stranaca koji traže međunarodnu zaštitu je organizaciona jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova u okviru Direktorata za građanska stanja i lične isprave u čijoj su nadležnosti poslovi prihvata i zbrinjavanja stranaca koji traže međunarodnu zaštitu.

Za smještaj stranaca koji traže međunarodnu zaštitu Ministarstvo unutrašnjih poslova raspolaže kapacitetom od 104 mjesta u Centru za prihvatanje u Spuzi, i 60 mjesta u Centru za prihvatanje u Božaju. U situacijama kada su kapaciteti Centra ispunjeni angažuju se alternativni smještajni kapaciteti na Vrelima Ribničkim u Podgorici u kojima se prevashodno smještaju punoljetni muškarci. U Centru za prihvatanje strancima koji traže međunarodnu zaštitu strancima koji traže međunarodnu zaštitu se obezbjeđuje:

- odgovarajući smještaj (zaseban smještaj muškaraca, žena, porodica i ranjivih grupa (žene bez pratnje, maloljetnih lica bez pratnje, lica sa invaliditetom i dr.
- kontinuirano pružanje primarne zdravstvene zaštite (dvadesetčetvororčasovo prisustvo medicinskih radnika uz dodatno angažovanje ljekara i medicinskih radnika sa VMC-a, uz upućivanje ako se za tim ukaže potreba, na ostvarivanje zdravstvene zaštite na višim nivoima u javnim zdravstvenim ustanovama u Crnoj Gori) uz prisustvo prevodioca ukoliko se za tim ukaže potreba;
- ishrana (tri obroka dnevno i poslijepodnevna užina za trudnice, porodilje i maloljetnike do 16 godina života, uz mogućnost prilagođavanja ishrane vjerskim običajima i zdravstvenim problemima stranaca koji traže međunarodnu zaštitu);
- artikli neophodne odjeće i obuće, sredstava za održavanje lične i kolektivne higijene;
- kontinuirano pružanje psiho-socijalne pomoći i psihološko savjetovanje, kao i pomoć u kriznim situacijama. U okviru psihosocijalne pomoći organizuju se i radionice okupacione terapije, prve pomoći u saradnji sa Crvenim krstom Crne Gore i NVO radionice prevencije trgovine ljudima, likovne radionice ...
- pomoć u ostvarivanju prava na obrazovanje a za djecu predškolskog uzrasta kreativne radionice u igraonici Centra za prihvata;
- prevoz u cilju ostvarivanja prava;
- informisanje i pravno savjetovanje u vezi postupka po podnijetom zahtjevu za međunarodnu zaštitu i prava na besplatnu pravnu pomoć kao i ostalih prava koja su im garantovana Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca.

Ministarstvo unutrašnjih poslova u kontinuitetu kroz organizovanje obuka i radionica radi na jačanju kapaciteta službenih lica koji rade sa strancima koji traže međunarodnu zaštitu.

Broj lica koja su primljena na prihvata

Godina	Broj lica
2016	259
2017	799
2018	4570
2019	7832
2020	2702

Uzimajući u obzir statističke podatke prethodnih godina da se primijetiti da se broj lica na prihvatu 2018. i 2019. godine umnogome povećao i taj trend rasta se nastavio i u narednom periodu.

U cilju obezbjeđivanja smještaja za sva lica, u kontinuitetu angažovani su alternativni smještajni kapaciteti, jer kapaciteti Centra za prihvata nijesu bili dovoljni za smještaj svih stranaca koji traže međunarodnu zaštitu. I u alternativnim smještajnim kapacitetima primjenjuju se isti standardi prihvata kao u Centru za prihvata u Spužu, koliko je to bilo objektivno moguće. Administrativni dio prijema i inicijalna psiho-socijalna pomoć pruža im se u Centru za prihvata a dalja psiho-socijalna pomoć i podrška i zdravstvena zaštita im se obezbjeđuje u ambulanti Centra za prihvata ili u javnim zdravstvenim ustanovama za što im se obezbjeđuje i prevoz. Podršku u ostvarivanju

prava im pruža tim Centra za prihvata - socijalni radnik, medicinski radnik, referent za smještaj, psiholog i zavisno od potrebe i drugi službenici. Standardi prihvata u alternativnom smještaju su povećani kroz aktivnosti koje se ogledaju na povećanju mjesta kapaciteta za smještaj na 250 i poboljšanju kvaliteta prostora, prisustvo službenika Centra za prihvata u cilju koordiniranja aktivnosti na zadovoljenju potreba stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, dvadesetčetvoročasovno prisustvo policijskih službenika na poslovima obezbjeđenja.

Kapaciteti Centra za prihvata su od 80 mjesta (koliko je ovaj objekat imao 2014. godine prilikom stavljanja u funkciju) uvećani na 104 mjesta instaliranjem 4 mobilna objekta (kućice sa po 6 kreveta) u dvorištu Centra i dva kontejnera za sanitarne potrebe. Izazov povećanog priliva stranaca koji traže međunarodnu zaštitu za posledicu je imalo dalje korake Ministarstva unutrašnjih poslova na uvećanju smještajnih kapaciteta kroz izgradnju novih sadržaja i rekonstrukciju postojećih.

Realizovana je aktivnost od jula 2020. Godine uspostavljeno je kontejnersko naselje do adaptacije Karaule "Božaj". Postavljanjem kontejnerskog Centra na sportskom terenu u okviru Karaule "Božaj" obezbijedeno je 60 mjesta za smještaj u kojem se primjenjuju isti standardi prihvata kao i u Centru. Ministarstvo unutrašnjih poslova je preduzelo aktivnosti na stvaranju uslova za rekonstrukciju postojećeg objekta Centra za prihvata u Spuzu dogradnjom polusprata - potkrovlja i proširivanjem gabaritnosti restorana. Ovom aktivnošću će se smještajni kapaciteti uvećati za 60 mjesta. Takođe preduzete su aktivnosti u cilju kupovine zemljišne parcele koja se graniči sa kompleksom Centra za prihvata što će uticati na povećanje prostornih kapaciteta Centra za 60 mjesta.

Aktivnosti na povećanju smještajnih kapaciteta usmjerene su i na rekonstrukciju Karaule "Božaj" za koju će se dio sredstava obezbijediti iz kapitalnog Budžeta za 2020. godinu a dio iz sredstava odobrenih iz IPA 2018. U redovnim okolnostima biće obezbijeden smještaj za 120 lica a u vanrednim za 200 lica. I u ovim smještajnim kapacitetima održaće se tempo primjenjivanja istih standarda prihvata. U skladu sa tim, planirano je da se izmjena Pravilnika o sistematizaciji Ministarstva unutrašnjih poslova, u okviru Direkcije za prihvata stranaca koji traže međunarodnu zaštitu formira novi Odsjek za prihvata stranaca koji traže međunarodnu zaštitu – Božaj, gdje će inicijalno biti zaposleno osam (8) službenika.

U tabeli ispod su podaci o izdvojenim sredstvima iz budžeta za Direkciju za prihvata stranaca koji traže međunarodnu zaštitu i podaci o bruto zaradama za službenike Direkcija za azil, Direkcija za prihvata stranaca koji traže međunarodnu zaštitu i Direkcija za integraciju lica sa odobrenom međunarodnom zaštitom i reintegraciju povratnika po readmisiji:

vrsta troška	2018	2019
troškovi za smještaj lica koja traže međunarodnu zaštitu - alternativni smještaj – Konik	382.035.85	1,142,459.84
troškovi za vodu	6080.81	18,034.85
troškovi za struju	42210.01	51,987.57
ukupno	430,326.67	1,212,482.26

troškovi ishrane	66,531.96	83,761.55
ukupno	496,858.63	1,296,243.81
bruto zarade	325,413.12	426,976.54
ukupni troškovi	822,271.75	1,723,220.35

Problem predstavlja to što su ukupni troškovi za 2019. godinu veći u iznosu od 900.948,60 eura u odnosu na 2018. godinu, a samo troškovi smještaja za 2019. godinu veći su za oko 760.000 eur u odnosu na 2018. godinu, pa je i to jedan od razloga da hitno treba raditi na povećanju i unapređenju uslova za prihvata većeg broja stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, koji bi bili prije svega u vlasništvu državnih organa.

Realizacija ovog operativnog cilja podrazumijeva preduzimanje aktivnosti Ministarstva unutrašnjih poslova u dijelu povećanja i proširenja smještajnih kapaciteta, koji će obezbijediti isti standard prihvata u svim smještajnim objektima.

Direkcija za integraciju stranaca sa odobrenom međunarodnom zaštitom i reintegraciju povratnika po readmisiji je organizaciona jedinica Ministarstva unutrašnjih poslova u okviru Direktorata za upravne poslove, državljanstvo i strance u čijoj su nadležnosti poslovi koji se odnose na smještaj stranaca kojima je odobrena međunarodna zaštita i pomoć pri integraciji u društvo; koordiniranje u ostvarivanju zakonom propisanih prava; pružanje podrške za uključivanje u društveni, ekonomski, kulturni život; pružanje podrške za realizaciju započelih programa i planova za trajno rješavanje statusa izbjeglica; pružanje pomoći pri reintegraciji povratnika po readmisiji; realizaciju nacionalnih, regionalnih i međunarodnih dokumenata za rješavanje pitanja izbjeglica.

Azilantu i strancu pod supsidijarnom zaštitom shodno Pravilniku o uslovima smještaja i načinu obezbjeđivanja smještaja azilanta i stranca pod supsidijarnom zaštitom, obezbjeđuje se odgovarajući smještaj, najduže dvije godine od dana uručjenja odluke o odobravanju međunarodne zaštite, s tim što se u slučaju ispunjenja uslova propisanih Zakonom, taj smještaj produžava za vrijeme za koje ti razlozi postoje. Pomoć pri integraciji u društvo pruža se najduže tri godine i ogleda se u izradi plana integracije, pružanju pomoći prilikom realizacije plana i praćenje realizacije plana.

U 2018 godini, smještaj i pomoć u integraciji je pružana za 10 lica, a u 2019. godini 12 lica. Ova pomoć je pružana u saradnji sa UNHCR-om. Pored ovih lica pomoć pri integraciji je pružana za 22 lica koja su međunarodnu zaštitu dobila po ranijem Zakonu o azilu. Ovim licima pruža se pomoć prilikom ostvarivanja Zakonom propisanih prava: na novčanu pomoć kod nadležnog centra za socijalni rad i prava na materijalnu pomoć, prijavljivanja na evidenciju kod nadležnog Biroa rada, stručnog usavršavanja i sticanja praktičnog radnog iskustva, prijavljivanja kod nadležnog fonda zdravstvenog osiguranja i izbora izabranog doktora medicine i stomatologa, upis u odgovarajuću obrazovnu ustanovu i priznavanju inostranih obrazovnih isprava, učenje crnogorskog jezika, istorije i kulturne baštine i dr. Kontinuirano se organizuju obuke i radionice radi jačanja kapaciteta službenih lica koja rade sa strancima sa odobrenom međunarodnom zaštitom.

Ključni problemi u ovoj oblasti su: neblagovremeno izdavanje ličnih isprava, nedostatak smještajnih kapaciteta i otežano zapošljavanje iz razloga niske i neadekvatne kvalifikacione strukture ovih lica i nedovoljne ponude radnih mjesta na tržištu rada za zaposlenje ovih lica. U narednom periodu aktivnosti treba usmjeriti na.

- **obezbjedenju neophodnih smještajnih kapaciteta,**
- **olakšavanju procedura priznavanja diploma ili stručnih kvalifikacija za strance sa odobrenom zaštitom;**
- **obezbjedenju kontinuiranog učenja crnogorskog jezika, istorije i kulturne baštine, dostupnog nezavisno od opštine u Crnoj Gori u kojoj boravi lice kojemu je odobrena međunarodna zaštita,**
- **blagovremenom izdavanju ličnih isprava strancima kojima je odobrena međunarodna zaštita,**
- **obezbjedenju uslova stručnog usavršavanja i sticanja praktičnog radnog iskustva,**
- **obezbjedivanje uslova za obrazovanje djece azilanata i stranaca sa odobrenom međunarodnom zaštitom;**
- **stvaranju uslova za olakšano zapošljavanje, kroz donošenje adekvatnih programa aktivne politike zapošljavanja, kao ključne pretpostavke za potpunu integraciju ovih lica,**
- **kontinuiranom organizovanju obuka zaposlenih u cilju podizanja administrativnih kapaciteta.**

U cilju postizanja uslova za punu integraciju ovih lica, neophodno je jačati komunikaciju i saradnju svih državnih organa i organa lokalne uprave koji su nadležni, svaki u svom domenu, za poslove integracije lica kojima je odobrena međunarodna zaštita. U tom smislu, poželjno bi bilo napraviti Standardne operativne procedure (SOP) koje bi definisale procedure nakon priznavanja statusa koje bi se preduzimale radi obezbjeđenja što boljih uslova za integraciju. Takođe, neophodno bi bilo držati konitnuirane radionice svih aktera u domenu integracije koje bi se bavile stvaranjem uslova za uspješnu integraciju azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom.

Članom 54 Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca predviđeno je, između ostalog, da će azil prestati ukoliko se azilant dobrovoljno vrati i nastani u zemlji koju je napustio ili izvan koje je boravio zbog straha od progona. Kako bi Direkcija za azil Ministarstva unutrašnjih poslova mogla da donese odluku o prestanku međunarodne zaštite za ovo lice, potrebno je da Uprava policije, Sektor granične policije, bez odlaganja obavijesti Direkciju za azil o realizovanom dobrovoljnom povratku. Na ovaj način bi se onemogućila zloupotreba prava na međunarodnu zaštitu onim licima koja su ostvarila svoje pravo na dobrovoljni povratak.

4. Neregularne migracije

Zakon o strancima ("Službeni list CG", br. 12/2018), stupio je na snagu 3. marta 2018. godine. Ovim zakonom uređuju se uslovi za ulazak, izlazak, kretanje, boravak i rad stranaca u Crnoj Gori. Ovaj zakon, zajedno sa podzakonskim aktima koji su donijeti radi njegovog sprovođenja potpuno je usaglašen sa Direktivom Evropskog parlamenta i Savjeta 2008/115/EZ od 16. decembra 2008. o zajedničkim standardima i postupcima država članica za vraćanje državljanina trećih zemalja s nezakonitim boravkom – 32008L0115.

Migracioni talas sa Bliskog Istoka, Centralne Azije i sjevera Afrike ka Evropi započeo 2011. godine, intenzivirao se 2014. godine, da bi tokom 2015. godine dostigao nezapamćene razmjere. Za navedeni period u Crnoj Gori podneseno je 9 hiljada zahtjeva za azil, a u najvećem broju radilo se o državljanima: Sirije, Eritreje, Somalije, Avganistana i dr. Zatvaranje tranzitnog koridora bila je prva bitna mjera za vraćanje kontrole nad migracionom krizom. Uprkos znatnom smanjenju protoka od samog početka, zatvaranje koridora nije obezbijedilo potpunu kontrolu.

Nagomilani migracioni pritisak u Grčkoj i Turskoj uslovio je prirodnu tendenciju migranata da traže alternativne rute prema Zapadnoj Evropi. Crna Gora za vrijeme ovog perioda trajanja zapadno balkanske rute, nije bila u većoj mjeri pogođena neregularnim migracijama, obzirom da se taj broj u zemljama regiona mjerio stotinama hiljada migranata. Ipak, pojačano kretanje migranata registrovano je i u Crnoj Gori.

U najvećem broju slučajeva radi se o naknadnim pokretima neregularnih migranata sa područja ratom zahvaćenih i ekonomski ugroženih zemalja, koji sa teritorije Grčke dolaze u Republiku Albaniju, a potom ilegalno ulaze u Crnu Goru. Trend rasta kretanja migranata zabilježen je ponovo od avgusta 2017. godine, pa je fokus rada granične policije usmjeren na suzbijanje i kontrolu ove pojave.

Crna Gora je preduzela niz aktivnosti u skladu sa svojim kapacitetima da pripremi sistem granične bezbjednosti, migracioni i azilni sistem, za slučaj priliva migranata u velikom obimu. Zaključcima Vlade Crne Gore utvrđen je Plan djelovanja u slučaju masovnog priliva migranata i izbjeglica u tranzitu preko teritorije Crne Gore i konstituisan Operativni tim. Početkom marta 2016. godine usvojena je Informacija sa zaključcima kojima su definisane obaveze nadležnih institucija u slučaju masovnog priliva migranata. Definisane su i obaveze koje se odnose na evidenciju lica na granici, bezbjednost migranata, prihvata i smještaj, medicinsku zaštitu i higijenu, informisanje migranata i javnosti, i dr. Sektor granične policije započeo je i kontinuirano sprovodi Plan pojačanog nadzora državne granice, kroz pojačano prisustvo patrola na granici i kontrolnim tačkama glavnih puteva prema granici. Nadzor državne granice obavlja se kroz stacionarne i mobilne patrole, osmatranjem na utvrđenim reonima, redovnim policijskim aktivnostima, izvođenjem pojačanog nadzora i organizovanjem kriminalističko-taktičkih radnji kao što su blokada, zasjeda, potjera i racija.

U cilju adekvatnog odgovora na eventualno jačanje rute prema teritoriji Crne Gore, sredstvima iz budžeta rekonstruisana su dva policijska objekta na granici sa Albanijom – Krenza u blizini Tuzi i Zoganje – u blizini Ulcinja. Objekti su namijenjeni za smještaj dodatnih snaga bezbjednosti za slučaj jačanja rute prema Crnoj Gori. Takođe, obezbijedjeni su i kontejneri za smještaj osoblja i migranata na prostoru bivše karaule Božaj, na granici sa Albanijom u kojem će biti Centar za prihvata stranaca koji traže međunarodnu zastitu.

Posljednjih godina, sredstvima iz Sektorske budžetske podrške Evropske unije, donacijama i Budžeta Crne Gore započeti su i drugi važni infrastrukturni projekti, unaprijeđena mobilnost jedinica granične policije na terenu, poboljšana opremljenost graničnih prelaza i djelimično stavljeni u upotrebu elektronski sistemi i tehnička sredstva za nadzor državne granice.

Podsjećamo da je potpisan i Ugovor između Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore i Ministarstva unutrašnjih poslova Mađarske o donaciji opreme za zaštitu državne granice, kojim je obezbijeđeno 25 km zaštitne ograde. Zaštitna ograda je isporučena, skladištena, a njena upotreba planirana kao krajnja mjera Vlade Crne Gore. Uslovljeno globalnim tokovima, pojačano kretanje migranata preko Crne Gore nastavljeno je tokom 2018. i 2019. godine. Migranti iz pravca Albanije u Crnu Goru ilegalno ulaze najčešće u području oko GP Božaj i šireg pojasa kopnene granice kod Tuzi, rjeđe oko ZGP Sukobin – Murićani kod Ulcinja. Ilegalni ulazak u Crnu Goru migranti najčešće ostvaruju pješice, u manjim grupama nakon čega nastavljaju kretanje do prvog većeg naseljenog mjesta, često kao orijentir koristeći prugu ili lokalne puteve. Na izlazu iz Crne Gore ova lica se najčešće kreću prema Bosni i Hercegovini, gdje koriste područje kopnene granice oko GP Ilino Brdo, Vračenići i Krstac kod Nikšića, kao i područja Metaljke kod Pljevalja nakon čega nastavljaju dalje kretanje prema zemljama Evropske unije.

Sa ciljem bolje kontrole migracija, u dva navrata od avgusta 2018. godine, do kraja 2018. godine i od jula 2019. godine do kraja decembra 2019. godine, shodno Odluci Savjeta za odbranu i bezbjednost na obezbjeđenju državne granice prema Albaniji uključena je bila i Vojska Crne Gore, čiji su pripadnici zajedno sa službenicima granične policije patrolirali na državnoj granici sa R.Albanijom. Pored bolje pokrivenosti teritorije i preventivnog karaktera, pojačano prisustvo patrola na granici imalo je za rezultat odvratanje velikog broja lica od nezakonitog prelaska državne granice i njihovo vraćanje na teritoriju Albanije.

Značajno jačanje kretanja migranata iz pravca Albanije zabilježeno je tokom 2019. godine. Naime, u 2019. godini registrovano je 7978 migranata (2018. godina - 4753), a najveći broj registrovanih lica je sa područja: Maroka – 2694, Sirije – 1637, Alžira – 1315, Irak – 528, Pakistana – 397. Radom granične policije od nezakonitog ulaska u Crnu Goru odustalo je 6249 lica (2018. godina - 4217).

Važno je napomenuti da se u skladu sa važećim Sporazumima o vraćanju i prihvatanju lica čiji je ulazak ili boravak nezakonit, sva lica koja su zatečena od strane graničnih policija susjednih zemalja u nezakonitom prelasku državne granice iz pravca Crne Gore, prihvataju se u skraćenom postupku na graničnim prelazima predviđenim sporazumima. Ovim Crne Gora dosledno ispunjava svoje međunarodne obaveze. Shodno sporazumima o readmisiji u skraćenom postupku od granične policije R.Hrvatske prihvaćeno je 15 lica, granične policije Srbije 43 lica i Bosne i Hercegovine 1970 lica. Predato je 1 lice graničnoj policiji Srbije i 349 lica graničnoj policiji Albanije. Možemo konstatovati da je poboljšana i saradnja po pitanju implemetacija Sporazuma o readmisiji sa R. Albanijom.

Podsjećamo i da su otvoreni Zajednički centar za policijsku saradnju između Crne Gore, Bosne i Hercegovine i Srbije u Trebinju i Zajednički centar za policijsku saradnju Crne Gore, Albanije i Kosova u Plavu. Centri omogućavaju razmjenu podataka i informacija o trenutnom stanju i slučajevima vezanim za graničnu kontrolu, neregularne migracije i prekogranični kriminal, zajedničku analiza rizika i saradnju sa drugim Centrima za policijsku saradnju Evropske unije.

Važan uticaj na kretanje migracija preko Crne Gore, ali i jačanje kapaciteta granične policije za organizaciju i sprovođenje zajedničkih operacija imale su operacije „Tuzi 1 i 2“ i „Sukobin 1“. Zajedničke operacije fokusirale su se prvenstveno na otkrivanje neregularnih migracija i vođenje intervju sa migrantima, ali i prekograničnih kriminalnih aktivnosti, na odabranom dijelu granice Crne Gore sa Republikom Albanijom.

U cilju efikasnije borbe protiv neregularnih migracija, kao i suzbijanja nezakonitog rada stranaca, Odsjek za strance i suzbijanje neregularnih migracija je u saradnji sa lokalnim jedinicama granične policije i inspekcijским službama u 2019. godini realizovao 802 (681) akcije kontrole kretanja i boravka stranaca, kojima je procesuirano 3448 (2690) lica.

Uvođenjem u funkciju elektronske evidencije prijave boravka stranaca - RB 90 znatno je modernizovan sistem prijave i odjave boravka stranaca. Tokom 2019. godine boravak je prijavilo 2.399.504 stranaca, 27% više u odnosu na prethodnu godinu (1.892.087), što ukazuje na efikasnost novog sistema. U pravcu stvaranja uslova za efikasniju borbu protiv sive ekonomije u oblasti turizma i ugostiteljstva, zbog utvrđenih nepravilnosti u radu, koje su vezane za zakonitu prijavu/odjavu stranih državljana, preduzeto je ukupno 379 mjera prema fizičkim i pravnim licima koja obavljaju usluge davanja smještaja. Prema 2961 stranih državljana, za koje je utvrđeno da ne koriste usluge davanja smještaja, zbog neprijavljenog boravka do 90 dana podnijete su prekršajne prijave ili izdati prekršajni nalozi za plaćanje novčane kazne.

U 2019. godini preduzete su sledeće mjere prema strancima:

- Donijeto rješenja o povratku 1047
- Prinudno udaljenje 149
- Donijeto rješenja o protjerivanju 149
- Podnijeto prekršajnih prijava zbog nezakonitog boravka 900

Aktuelna situacija

U prva dva mjeseca 2020. godine registrovano je 1.153 migranta (583 – januar, 570 – februar), što je na nivou prošlogodišnjeg mjesečnog prosjeka. Učestala borbena dejstva na sjeveru Sirije i dalja eskalacija sukoba na tom području podigla je stepen rizika za ponovnu izbjegličku krizu na viši nivo. Turske vlaste najavile su mogućnost otvaranja granice prema Grčkoj što je uticalo na koncentrisanje velikog broja migranata u graničnim područjima. Ovim se, lančanom reakcijom, Grčka – Albanija i dalje, povećava rizik za ponovno jačanje zapadno-balkanske rute, koja jednim svojim krakom prelazi i preko Crne Gore.

Granična policija sa međunarodnim partnerima, susjednim graničnim policijama, na sastancima šefova graničnih policija regiona, sastancima na regionalnom i lokalnom nivou, ali i elektronskim putem, razmjenjuje informacije o kretanju migranata, te prati ugroženost državne granice Crne Gore svakodnevno. U ovoj međunarodnoj razmjeni informacija dajemo značajan doprinos kao pouzdan i povjerljiv partner, što potvrđuju sve relevantne međunarodne organizacije. Na kraju, konstatujemo da je i pored pojačanog priliva migranta tokom 2019. godine stanje na državnoj granici stabilno, a kretanje migranata kontrolisano.

Imajući u vidu aktuelna dešavanja na grčko-turskoj granici mišljenja smo da je neophodna dodatna pažnja svih nadležnih državnih organa uključenih u sistem bezbjednosti, azilini i zdravstveni sistem kako bi se za slučaj otvaranja rute prema Crnoj Gori reagovalo na adekvatan način. Cijenimo da će se, ukoliko Turska otvori granicu prema Grčkoj, pojačano kretanje migranata reflektovati i u regionu Zapadnog Balkana.

Nezakonit ulazak

Članom 67 Zakona o graničnoj kontroli je propisano da će se novčanom kaznom od 100 do 1.100 eura kazniti za prekršaj fizičko lice ako pređe državnu granicu van graničnog prelaza ili pređe ili pokuša preći granični prelaz bez važeće putne isprave ili druge isprave propisane za prelazak državne granice van vremena koje je određeno za odvijanje saobraćaja na graničnom prelazu ili suprotno načinu koji je u skladu sa namjenom graničnog prelaza, ako ne izrazi namjeru da traži međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori.

Istim članom je takođe propisano da će se novčanom kaznom od 100 do 1100 eura kazniti za prekršaj fizičko lice ako ne stavi na uvid isprave propisane za prelazak državne granice ili se ne podvrgne graničnoj provjeri ili napusti područje graničnog prelaza dok se ne izvrši granična provjera ili izbjegava, odnosno pokušava izbjeći graničnu provjeru.

Najčešći pokušaji nezakonitog prelaska državne granice na graničnim prelazima su:

- pokušaj prelaska korišćenjem falsifikovane putne isprave;
- pokušaj prelaska sa važećom putnom ispravom u koju je unijeta falsifikovana viza;
- pokušaj prelaska korišćenjem tuđe putne isprave;
- neposjedovanje potrebne vize;
- skrivanjem u prevoznom sredstvu; i
- neposjedovanje identifikacionih dokumenata.

U 2019. godini zbog nezakonitog prelaska državne granice procesuirano je 516 stranaca.

Članom 13 Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca je propisano da se državljanin treće zemlje ili lice bez državljanstva, koji je nezakonito ušao u Crnu Goru, a došao je direktno sa područja na kojem strahuje od progona, neće kazniti zbog nezakonitog ulaska ili boravka, ako bez odlaganja izrazi namjeru za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu i opravda razloge nezakonitog ulaska ili boravka u Crnoj Gori.

Zabrana ulaska u zemlju

U primjeni je novi Zakon o strancima (»Sl. list CG« broj 12/18 i 3/19). Članom 8 je propisano da se strancu neće dozvoliti ulazak u Crnu Goru ako:

- ne posjeduje važeću putnu ispravu ili drugu ispravu iz člana 9 ovog Zakona;
- upotrijebi tuđu, nevažeću, odnosno falsifikovanu putnu ili drugu ispravu;
- ne posjeduje važeću vizu ili dozvolu boravka;
- upotrijebi tuđu, nevažeću, odnosno falsifikovanu vizu ili dozvolu boravka;
- ne posjeduje dokaz koji opravdava svrhu i uslove namjeravanog boravka;
- je već boravio 90 dana u periodu od 180 dana na teritoriji Crne Gore;
- nema dovoljno sredstava za izdržavanje za vrijeme namjeravanog boravka u Crnoj Gori i za povratak u državu iz koje je došao ili za putovanje u treću državu;
- ako je na snazi mjera bezbjednosti protjerivanja stranca iz zemlje, zaštitna mjera protjerivanja stranca sa teritorije Crne Gore ili mjera iz člana 110 ovog zakona,

- to zahtijevaju razlozi nacionalne, odnosno unutrašnje bezbjednosti, ili javnog zdravlja.

Kroz predviđene ciljeve u Strategiji uspostaviće se mehanizmi za prikupljanje i korišćenje tačnih podataka koji će biti temelj za izradu migracionih politika na konkretnim dokazima. Ove baze podataka treba da budu pouzdane, uporedive i rasčlanjene prema polu, uzrastu, statusu, i drugim svojstvima migrant, a sve u skladu sa Uredbom 862/2007 o statistici Zajednice o migracijama i međunarodnoj zaštiti, štiteći lične podatke migranta.

S obzirom na činjenicu da je velika razlika u broju izraženih „namjera“ za međunarodnu zaštitu u odnosu na stvarni broj podnijetih zahtjeva, a posebno imajući u vidu troškove smještaja i ishrane za ova lica, to je u sljedećem dvogodišnjem Akcionom planu, koji se bude radio za 2023. i 2024. Godinu, potrebno dalje razvijati unutrašnje administrativne procedure.

Potrebno je jačati pravnu sigurnost i predvidljivost u migracionim postupcima u svrhu olakšavanja pristupa odgovarajućim postupcima u skladu s međunarodnim pravom, kroz povećanje transparentnosti i dostupnosti informacija o migracijama putem javno dostupnih informacija o uslovima za ulazak, boravak, izlazak, rad, studiranje i sl. kroz uvođenje tehnologija za pojednostavljivanje postupaka prijave boravka a sve u cilju izbjegavanja nepotrebnih kašnjenja i troškova kako za države tako i za migrante, potrebno je sprovođenje ciljanih obuka o zaštiti ljudskih prava i u postupanju službenika koji primjenjuju zakone (službenici na granici, ministarstvima, konzularni predstavnici, sudije i dr.), potrebna je izrada standardnih operativnih procedura za postupanje sa rodno osjetljivim migrantima kao i djeci a sve u cilju poboljšanja mjera pregleda i individualnih procjena na granicama i mjestima prvog kontakta/dolaska, u saradnji sa institucijama za zaštitu ljudskih prava i NVO, osigurati da se djeca migranti odmah identifikuju na mjestima prvog dolaska i da se upute organima za zaštitu djece ili drugim službama.

5. Trajno rješavanje statusa raseljenih i interno raseljenih lica (izbjeglica sa prostora bivše Jugoslavije)

Aktivnosti koje se odnose na trajno rješavanje pitanja raseljenih i interno raseljenih lica planiraju se odgovarajućim strateškim dokumentima. Trajno rješavanje pitanja strateški je postavljeno kao: lokalna integracija i dobrovoljni održivi povratak u zemlju porijekla. Lokalna integracija se ogleda u sticanju pravnog statusa stranca sa stalnim nastanjenjem/boravkom, obezbjeđenju uslova za efikasan pristup socio-ekonomskim pravima (pravo na rad, obrazovanje, zdravstvenu zaštitu, socijalnu zaštitu i dr.) i dalje rješavanje stambenih potreba kao segment lokalne integracije, prvenstveno kroz Regionalni stambeni program (RHP), kao i kroz takozvani Skopski proces za lica raseljena uslijed sukoba na Kosovo u 1999. godini. Aktivnosti se ogledaju i u podizanju svijesti o značaju i prednostima povratka u zemlju porijekla i stvaranju neophodnih uslova za održivi povratak.

Vlada Crne Gore je 26. marta 2020. godine, usvojila **Završni izvještaj o realizaciji Strategije za trajna rješenja pitanja koja se tiču raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na područje Konika za 2017-2019. godinu** i zadužila Ministarstvo unutrašnjih poslova da, u okviru strateškog dokumenta i Akcionog plana za integrisano upravljanje migracijama, nastavi sa realizacijom aktivnosti vezanih za rješavanje pravnog statusa raseljenih lica iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine i interno raseljenih lica sa Kosova, koja su podnijela zahtjev za odobravanje privremenog boravka do tri godine, zaključno sa 31.12.2014. godine, odnosno, čiji su zahtjevi i dalje u postupku kod tog organa. Takođe, Vlada je zadužila Ministarstvo rada i socijalnog staranja da rješavanje stambenih potreba za raseljena i interno

raseljena lica nastavi u skladu sa propisima, strateškim i programskim dokumentima iz oblasti stanovanja, kao i strateškim dokumentom i Akcionim planom za integrisano upravljanje migracijama. Isto tako, Vlada je zadužila Ministarstvo unutrašnjih poslova da pružanje pomoći interno raseljenim lica sa Kosova za dobrovoljni i održivi povratak sa posebnim naglaskom na Kosovo, nastavi u okviru strateškog dokumenta i Akcionog plana za integrisano upravljanje migracijama. Vlada je zadužila Upravu policije da jačanje modela bezbjednosti i unapređenje poštovanja zakonodavnih okvira, nastavi u okviru strateškog dokumenta i akcionog plana za integrisano upravljanje migracijama.

U periodu od 07.11.2009. godine (datum stupanja na snagu Zakona o dopunama Zakona o strancima), zaključno sa 01.01.2021. godine, raseljena lica i interno raseljena lica su podnijela ukupno 15.251 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine. Od ovog broja riješeno je 15.111 zahtjeva, **dok je po 140 zahtjeva postupak u toku**. Od 15.111 riješenih predmeta, za 12.393 lica zahtjev je usvojen i odobren je stalni boravak ili privremeni boravak do tri godine, 295 zahtjeva je odbijeno, dok je 2.423 predmeta odbačeno/obustavljeno (u pitanju su dupli ili nepotpuni zahtjevi).

Među 15.111 riješenih zahtjeva nalazi se i jedan broj lica kojima je odobren privremeni boravak do 3 godine, kao prelazna mjera do sticanja statusa stranca sa stalnim boravkom. U skladu sa strateškim opredjeljenjem Vlade, situacija ovih lica će se individualno preispitati kako bi se pružila pomoć za sticanje statusa stranca sa stalnim boravkom onim licima kojima je pomoć potrebna.

Sa ciljem uspostavljanja mehanizama saradnje u rješavanju statusnih pitanja interno raseljenih lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori, u dijelu naknadnog upisa u osnovne registre (rođenih, vjenčanih i umrlih) i registar državljana Republike Kosova, 2013. godine potpisan je **Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Kosova o naknadnom upisu interno raseljenih lica** sa Kosova koja borave u Crnoj Gori u osnovne registre i registar državljana Republike Kosova.

U skladu sa ovim dokumentom, kombinovani mobilni biometrijski timovi MUP-a Crne Gore i MUP-a-Agencije za civilnu registraciju Kosova od maja 2014. godine intenzivno pružaju pravnu i praktičnu pomoć IRL sa Kosova koja borave u Crnoj Gori. Uz podršku UNHCR-a i OEBS-a, **organizovano je 22 posjeta mobilnog tima MUP-a Kosova Crnoj Gori**, tokom kojih je tretirano oko 1.380 lica. Ovaj broj lica je podijeljen u tri kategorije, i to:

- završeni zahtjevi - lica kojima je uručena putna isprava Kosova – 1.221
- preostali slučajevi – lica koja su u radu – 39
- odloženi slučajevi – umrla i lica koja su odselila iz Crne Gore– 120

Napominjemo da su sve ove procedure za interno raseljena lica besplatne, budući da su nadležni organi Republike Kosovo sva dokumenta, izuzev pasoša, izdali bez naplate takse i drugih troškova, a troškovi izdavanja pasoša za sva lica su pokriveni od strane UNHCR-a.

Imajući u vidu privremenost ovakvog rješenja, kontinuirano se ulažu naponi u dijelu jačanja kapaciteta konzularnih usluga Ambasade Republike Kosovo u Crnoj Gori, kako bi se svi budući slučajevi (naknadnog) upisa u građanska stanja i javnobilježničkih ovjera rješavali kroz konzularno odjeljenje, u okviru zaštite interesa svojih

građana u Crnoj Gori. Važenje sporazuma iz 2011. godine i model saradnje kroz rad mobilnih timova potrebno je sačuvati samo za najomplikovanije slučajeve, koje nije moguće podržati kroz redovne konzularne usluge.

Pored lica koja su u potrebi za pribavljanje dokumenata sa Kosova, u praksi je primijećena i manja grupa lica koja ne mogu da pribave identifikaciona dokumenta Republike Srbije iako su u posjedu izvoda iz registra rođenih i uvjerenja o državljanstvu Republike Srbije, ili čak i lične karte za stranca sa privremenim boravkom u Crnoj Gori. Radi se o licima koja su u Crnu Goru došla kao raseljena lica i koja nikada nisu imala identifikacioni dokument Republike Srbije. Preko Predstavništva UNHCR-a u Crnoj Gori je pokrenuta komunikacija sa nadležnim organima Republike Srbije, kako bi se i za ovu grupu lica pronašlo rješenje u pogledu pribavljanja identifikacionih dokumenata Republike Srbije, a koja predstavljaju preduslov za regulisanje zakonitog boravka u Crnoj Gori.

Pored toga, Crna Gora treba da nastavi sa primjenom pojednostavljenih procedura za pribavljanje identifikacionih dokumenata za sva raseljena i interno raseljena lica koja još uvijek nisu stekla status stranca sa stalnim boravkom, kako na nacionalnom nivou, tako i kroz saradnju sa državama u okruženju, kako bi se ovaj proces doveo do kraja.

Sticanje pravnog statusa stranca sa stalnim boravkom predstavlja samo početak, a ne završetak procesa lokalne integracije, te je potrebno da nadležne državne institucije i organi lokalne samouprave kontinuirano prate pristup pravima za sva raseljena i interno raseljena lica, kako bi se obezbjedilo da ova lica ostvare efikasan pristup pravima koja im po zakonu pripadaju. S tim u vezi, potrebno je obezbjediti da raseljena i interno raseljena lica, koja su stekla status stranca sa stalnim ili privremenim boravkom, budu uključena u sve razvojne i strateške dokumente državnih institucija i organa lokalne samouprave, a koja se odnose na socio-ekonomska prava koja pripadaju ovim licima. Kako bi se to obezbjedilo, i bolje razumjeli eventualni izazovi sa kojima se sreću raseljena i interno raseljena lica u regulisanju statusa i pristupu socio-ekonomskim pravima, potrebno je organizovati obilazak svih lica čiji su predmeti za status stranca i dalje u radu, odnosno lica koja su stekla status stranca sa privremenim boravkom do 3 godine. Lica koja su stekla status stranca sa stalnim boravkom običi će se na nivou reprezentativnog uzorka.

Takođe, potrebno je sačiniti novu ili produžiti važenje ranije Uredbe o načinu ostvarivanja prava raseljenih lica iz bivših jugoslovenskih republika i interno raseljenih lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori, kako bi se omogućilo da lica, dok su u postupku za sticanje statusa stranca, imaju pristup osnovnim socio-ekonomskim pravima, **ukoliko se pokaže da postoji potreba za tim na osnovu svih prikupljenih podataka sa terena.**

Pravni centar je kroz Projekat “Održivi povratak i integracija raseljenih osoba i izbjeglica u BiH, Crnoj Gori i Srbiji” - doprinos Regionalnom stambenom projektu (Oktobar 2018. - Oktobar 2020. godine) u cilju pružanje besplatne pravne pomoći, uspostavljanje održivog sistema socijalnog stanovanja na lokalnom nivou i osnaživanje korisnika RSP u H.Novom kroz samozapošljavanje, sproveo sljedeće aktivnosti: Pružanje BPP, pribavljanje dokumentacije iz zemalja porijekla, plaćanje administrativnih taksi u cilju trajnog regulisanja pravnog statusa u Crnoj Gori, te ostvarivanja prava iz oblasti socijalne i zdravstvene zaštite za I/RL sa posebnim osvrtom na korisnike RHP; Priprema “Smjernica za upravljanje objektima socijalnog stanovanja izgrađenih u okviru IPA i RHP programa”; Edukacija službenika lokalnih samouprava u vezi uspostavljanja sistema socijalnog stanovanja; Podrška stanarima zgrada u Kampu Konik u cilju očuvanja i unapređenja uslova boravka i života i Organizovanje, obuka i dodjela mini-grantova za samozapošljavanje. Ukupan broj korisnika je bio 126 i realizovano je sljedeće:

- pribavljeno 173 različitih dokumenata (pasoš, lična karta, uvjerenja o državljanstvu, izvod iz MKR, posjedovni listovi, potvrde o socijalnom statusu iz zemalja porijekla, dozvole za stalni i privremeni boravak..)
- za 37 lica plaćene notarske usluge za zaključenje ugovora o zakupu za stanovnike RSP zgrada u Kampu Konik;
- CRS i Pravni Centar su uz podršku Agencije za stanovanje iz Podgorice pripremili Smjernice za upravljanje objektima socijalnog stanovanja izgrađenih u okviru IPA i RHP programa”. Dokument je predstavljen predstavnicima opština i nadležnih ministarstava u okviru četiri radionice koje su u četvrtom kvartalu, održane u H. Novom, Nikšiću, Beranama i Podgorici;
- za predstavnike Opština Podgorica i Herceg Novi, u periodu od 8-10. avgusta 2019. godine organizovana studijska posjeta Gradu Tuzli i Opštini Kladanj pod nazivom” Iskustva i praksa u oblasti socijalnog stanovanja”;
- u saradnji sa Ministarstvom rada i socijalnog staranja Pravni centar je angažovao jednog radnika za rad sa stanarima zgrada u Kampu Konik do kraja septembra 2019. godine u cilju motivisanja korisnika RSP da čuvaju objekte u kojima žive i redovno izvršavaju mjesečne obaveze plaćanje rente, komunalija i dr.);
- 31 licu iz Herceg Novog dodijeljen mini-grant za samozapošljavanje. Sva lica dobila obuku za izradu Biznis planova za obavljanje određene djelatnosti;

Aktivnosti koje se odnose na trajno rješavanje pitanja izbjeglica, se planiraju odgovarajućim strateškim dokumentima. Trajno rješavanje pitanja strateški je postavljeno kao: lokalna integracija i dobrovoljni održivi povratak u zemlju porijekla. Lokalna integracija se ogleda u obezbjeđenju uslova za pristup socio-ekonomskim pravima (pravo na rad, obrazovanje, zdravstvenu zaštitu, socijalnu zaštitu i dr.) i dalje rješavanje stambenih potreba kao segment lokalne integracije planirati i u narednom periodu u skladu sa Regionalnim stambenim programom (RHP), takozvani Sarajevski proces. Aktivnosti se ogledaju i u podizanju svijesti o značaju i prednostima povratka u zemlju porijekla i stvaranju neophodnih uslova za održivi povratak. U 2017. godini na Kosovo se vratilo 31 lice, u 2018. godini, nije bilo organizovanog povratka, a u 2019. godini, 27 lica bilo je zainteresovano za povratak na Kosovo, međutim povratak nije realizovan.

Ovako skroman rezultat povratka posljednjih godina uslovljen je sljedećim razlozima:

- integracija IRL u crnogorsko društvo, kroz rješavanje njihovog pravnog statusa, obezbjeđenje pristupa socio-ekonomskim pravima u punom obimu, a posebno uspješno rješavanje stambenih pitanja ovih lica, destimulativno je uticalo na zainteresovanost ovih lica na povratak,
- nedostatak političke volje za dodjeljivanjem zemljišta i stambenih objekata, ograničeni finansijski resursi, kao i bezbjednosne okolnosti na Kosovu, takođe su nepovoljno uticale kako na zainteresovanost tako i na samu realizaciju povratka onih lica koja su izrazila želju i namjeru da se vrate.

U narednom periodu aktivnosti treba usmjeriti na: nastavku primjene pojednostavljenih procedura za pribavljanje identifikacionih dokumenata za raseljena i interno raseljena lica čiji su zahtjevi za status stranca i dalje u radu, jačanju saradnje sa državom porijekla ovih lica kako bi na što lakši način pribavili dokumenta potrebna za regulisanje pravnog statusa u Crnoj Gori, obilazak lica, daljem rješavanju stambenih potreba izbjeglica u skladu sa Regionalnim stambenim programom (RHP), podizanju svijesti i afirmaciji prava na dobrovoljni povratak, jačanju bilateralne saradnje nadležnih državnih organa Crne Gore i Republike Kosovo, u pravcu stvaranja što boljih uslova za održivi povratak, intenziviranju aktivnosti kroz regionalnu inicijativu za trajno rješavanje pitanja raseljenih lica-Skopski proces.

6. Apatridija

Primjenom Konvencije o statusu lica bez državljanstva kao i pristupanjem Konvenciji o smanjenju broja lica bez državljanstva, Evropskoj Konvenciji o državljanstvu i Konvenciji SE o izbjegavanju apatridije u situaciji sukcesije država, Crna Gora je umnogome ojačala svoj pravni okvir u dijelu prevencije i smanjenja apatridije.

Ipak, nedovoljno razvijen sistem upisa u matični registar rođenih, posebno kada se radi o licima rođenim izvan zdravstvenog sistema, ili licima čiji jedan ili oba roditelja nemaju identifikaciona dokumenta, je u praksi dovodio do pojave slučajeva kada lica dolaze u rizik da postanu apatridi. Iako su, u teoriji, ta lica imala pravo na državljanstvo Crne Gore ili druge države sa kojom imaju povezanost, oni nisu mogli da ostvare upis u matični registar rođenih u Crnoj Gori ili u državi porijekla, što im je onemogućavalo učešće u daljem postupku upisa u registar državljana i sticanje ostalih identifikacionih dokumenata.

Kako bi se prevazišli ovi problemi Crna Gora je 2015. godine, kroz izmjene i dopune Zakona o vanparničnom postupku, uz podršku UNHCR-a, zakonski uspostavila sudski postupak za utvrđivanje vremena i mjesta rođenja lica koja su rođena u Crnoj Gori, a izvan zdravstvenog sistema. Uvođenjem ovog postupka gotovo su u potpunosti otklonjene prepreke za upis u registar rođenih onih lica koja su rođena u Crnoj Gori, a koje su se ranije srijetale u praksi. Ipak, jedna manja grupa lica ni na ovaj način nije mogla da ostvari upis u registar rođenih jer se radilo o licima koja su rođena u okviru zdravstvenog sistema, a za koja postoje podaci o vremenu i mjestu rođenja, ali za koje nije bilo moguće sprovesti upis u registar rođenih iz razloga što njihove majke nisu imale identifikaciona dokumenta, ili zato što majke više nisu u kontaktu sa njima. U oktobru 2019. godine, uz podršku UNHCR-a, a u skladu sa Porodičnim zakonom Crne Gore i principom najboljeg interesa djeteta, Ministarstvo unutrašnjih poslova je uvelo novu praksu vezanu za upis u registar rođenih djece čije majke nemaju lični dokument ili ne vrše roditeljsko pravo. Prema Porodičnom zakonu, organi starateljstva, tj. opštinski centri za socijalni rad preduzimaju mjere radi zaštite prava i najboljeg interesa djeteta preuzimajući ulogu nedostajuće majke, odnosno majke čiji identitet nije moguće utvrditi.

Strategija pravi jasnu razliku između postupka upisa u registar rođenih i upisa u registar državljana na način da je sticanje državljanstva Crne Gore poseban postupak u odnosu na postupak upisa u registar rođenih. Dok je cilj aktivnosti predviđenih ovom Strategijom da osigura da svako rođen u Crnoj Gori bude upisan u registar rođenih, odmah nakon rođenja, bez obzira na njegov zakonski status boravka, status državljanstva, status roditelja ili bilo koje dodatne uslove, upis u registar državljana treba posmatrati u kontekstu povezanosti tog lica sa Crnom Gorom ili nekom drugom državom, i ispunjenosti uslova za sticanje državljanstva one države na čije državljanstvo to lice ima pravo, prema propisima iz oblasti državljanstva. Državljanstvo Crne Gore može steći samo ono lice koje ispunjava uslove predviđene Zakonom o crnogorskom državljanstvu i relevantnim podzakonskim aktima.

U tom kontekstu Strategije je posebno razmatrala značenje i primjenu člana 7 Zakona o crnogorskom državljanstvu koji otvara mogućnost za sticanje državljanstva Crne Gore i djeci rođenoj ili nadjenoj na teritoriji Crne Gore ako su oba roditelja nepoznata ili nepoznatog državljanstva, ili bez državljanstva, ili ako dijete ostaje bez državljanstva. Kako bi se obezbjedila pravilna primjena ovog člana, ali i izbjegnula njegova zloupotreba, potrebno je sačiniti uputstvo za službenike MUPa za primjenu ovog člana, kojim će se predložiti konkretni koraci za prevazilaženje praktičnih ili administrativnih prepreka za primjenu ovog člana, a posebno u dijelu postupka gubitka

crnogorskog državljanstva djeteta koje je crnogorsko državljanstvo steklo rođenjem na teritoriji Crne Gore i tereta dokazivanja činjenice da li je dijete steklo, po bilo kom osnovu, državljanstvo neke druge države.

Donošenjem Zakona o crnogorskom državljanstvu 2008. godine, Crna Gore je predvidjela čitav niz zaštitnih mehanizama da bi se izbjegla pojava apatridije u Crnoj Gori, otpust ili gubitak crnogorskog državljanstva po sili zakona. Između ostalog, predviđeno je da se otpust iz državljanstva ne može dati licu koje već nema drugo državljanstvo ili dokaz da će biti primljeno u državljanstvo druge države uz ostavljanje mogućnosti da se poništi rješenje o otpustu, na zahtjev tog lica, ukoliko u roku od godinu dana ne stekne državljanstvo druge države, dok se gubitak crnogorskog državljanstva odnosi samo na lica koja su stekla ili imaju državljanstvo neke druge države.

Donošenjem Zakona o strancima 2018. godine, Crna Gora je u svoj pravni sistem uvela postupak za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva. Tokom nešto više od dvije godine primjene ovog postupka 8 lica je steklo status lica bez državljanstva dok je za 13 lica postupak i dalje u radu. Na međunarodnom skupu o apatridiji, održanom u Ženevi 2019. godine, Crna Gora se obavezala da će da jača kapacitete državnih institucija nadležnih za sprovođenje ovog postupka. Pored toga, primjena postupka je pokazala određene nedoumice, a posebno u dijelu rokova za odlučivanje, tereta dokazivanja, razmjene informacija sa relevantnim zemljama, i sl. Kako bi se otklonile ove nedoumice i dodatno ojačao postupak za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva, Crna Gora će, u saradnji sa UNHCRom, razviti odgovarajuće treninge za službenike koji vode postupak. Pored toga, potrebno je pristupiti izmjenama i dopunama Zakona o strancima kao i izradi upustva za službenike MUPa za vođenje postupka za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva.

Zaključak

Na osnovu svega naprijed navedenog vezano za regularne migracije, azil, neregularne migracije, rješavanje statusa RL/IRL i apatridije, da se zaključiti da sistem upravljanja mješovitim migracijama u Crnoj Gori nije u potpunosti funkcionalan. Razlozi su sljedeći:

- **postojeći pravni okvir nepotpuno usklađen sa međunarodnim standardima i nedovoljno ojačani institucionalni i administrativni kapaciteti integrisanog upravljanja mješovitim migracijama.** U cilju ostvarivanja kriterijuma za sticanje članstva u EU, potrebno je nastaviti napore da se zakonodavni okvir u potpunosti uskladi sa pravnom tekovinom EU. Kroz izmjene i dopune Zakona o strancima potrebno potpuno prenošenje Direktive (EU) 2016/801, Direktive (EU) 2014/66/EU, Direktive 96/71/EZ i Direktiva 2018/957 i 2014/67.
- **nadležni organa koji se bave pitanjima mješovitih migracija nijesu potpuno elektronski uvezani** i u tom smislu potrebno je poboljšati koordinaciju, komunikaciju i razmjenu informacija, sa ciljem da se postignu što veći efekti u radu ovih službi. Nastaviti sa međuresorskom saradnjom na polju suzbijanja neregularnih migracija, pogotovu Uprave policije sa Poreskom upravom i Upravom za inspeksijske poslove, kroz zajedničke kontrole stranaca, zatim sa međunarodnim organizacijama pogotovo IOM, zatim UNHCR, kroz nabavku opreme, organizovanje obuka i sastanaka, promovisanje dobrovoljnog povratka stranaca, razmjena informacija i iskustava.
- **jedan od glavnih izazova na koji se neophodno fokusirati u narednom periodu jeste uspostavljanje elektronske baze podataka koja bi predstavljala unaprijeđen sistem identifikacije, registracije i priključenja podataka za osobe iz sistema međunarodne zaštite. Uspostavljanje tehničkih rješenja za elektronsko uzimanje otisaka prstiju i elektronsko uvezivanje se odnosi na stvaranje jedinstvenog elektronskog sistema za potrebe Direkcije za azil,**

Direkcije za prihvata stranaca koji traže međunarodnu zaštitu/Centra za prihvata, Sektora granične policije i Direkcije za integraciju stranaca sa odobrenom međunarodnom zaštitom i reintegraciju povratnika po readmisiji. Na ovaj način obezbijediće se povezivanje njihovih internih sistema obrade podataka u efikasniji i fleksibilniji sistem, kako bi se ispunili potrebni standardi za brži i djelotvorniji postupak azila, kao i rano identifikovanje lica koja su u stvarnoj potrebi za međunarodnom zaštitom, odnosno lica kojima su potrebne posebne proceduralne garancije. Stoga je veoma bitno u predstojećem periodu preduzeti aktivnosti koje se odnose na izradu projektnog prijedloga, pripremu tehničke dokumentacije i raspisivanje tendera.

- **statistički podaci se ne prikupljaju u skladu sa Uredbom 862/2007 o statistici Zajednice o migracijama i međunarodnoj zaštiti, što predstavlja poteškoće za izradu migracionih politika na konkretnim dokazima.** U tom smislu potrebno je konačno uspostavljanje elektronske baze podataka u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova i unaprjeđenje sistema identifikacije, registracije i priključenja podataka za osobe iz sistema međunarodne zaštite.
- **problem predstavlja i nedostatak smještajnih kapaciteta za lica koja traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori, tako da se samo za troškove smještaja za 2019. godinu izdvojilo oko 1.700.000 eur, pa je i to jedan od razloga da hitno treba raditi na povećanju i unapređenju uslova za prihvata većeg broja stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, koji bi bili u vlasništvu državnih organa.**
- **potrebno kontinuirano preduzimanje aktivnosti na pružanju psihosocijalne, materijalne, pravne podrška u pristupu pravima za osobe kojima je potrebna međunarodna zaštita, kao i kroz pružanje prevodilačkih usluga u postupku odobrenja međunarodne zaštite.**
- **stranaci koji su dobili međunarodnu zaštitu nijesu potpuno integrisani u crnogorsko društvo** pa je u tom smislu potrebno preduzimati aktivnosti u dijelu obezbjeđenja učenja crnogorskog jezika, istorije i kulture, radi uključivanja azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u crnogorsko društvo, identifikacije potrebnih zanimanja u sektorima kojima nedostaje radna snaga, identifikovanje dostupnih obuka, sa akcentom na obuke stručnog osposobljavanja, zapošljavanje osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita i izrada i štampa brošura za crnogorski jezik, istoriju i kulturu (na osnovu usvojenog programa) i pružanje kurseva za učenje crnogorskog jezika, istorije i kulture osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita, kao i podjela paketa humanitarne pomoći za ova lica. Ključni problemi u ovoj oblasti su: neblagovremeno izdavanje ličnih isprava, nedostatak smještajnih kapaciteta i otežano zapošljavanje iz razloga niske i neadekvatne kvalifikacione strukture ovih lica i nedovoljna ponuda radnih mjesta na tržištu rada za zaposlenje ovih lica.
- **problem predstavlja i jedan mali broj IRL koja još uvijek nijesu riješila pravni status u Crnoj Gori, a podnijela su zahtjeve za odobrenje privremenog boravka do tri godine i stalnog boravka, zaključno sa 31.12.2014. godine i čiji su zahtjevi i dalje u postupku rješavanja kod Ministarstva unutrašnjih poslova.** Potrebno je preduzimanje aktivnosti na konačnom rješavanju pravnog statusa raseljenih i interno raseljenih lica koja su podnijela zahtjeve za odobrenje privremenog boravka do tri godine i stalnog boravka, zaključno sa 31.12.2014. godine i čiji su zahtjevi i dalje u postupku rješavanja kod Ministarstva unutrašnjih poslova. U tom smislu treba nastaviti saradnju sa nadležnim organima država okruženja i kontinuirano vršiti identifikovanje i pružanje podrške ranjivim licima kojima nedostaju lični dokumenti, pokretati administrativne i sudske postupke za registraciju u Crnoj Gori ili u zemljama porijekla. Isto tako, treba pružiti pomoć za dobrovoljni i stalni povratak, sa posebnim naglaskom na Kosovo, kao i nastaviti sa rješavanjem stambenih potreba za interno raseljena lica (IRL), kroz odabir korisnika, izvođenje građevinskih radova i izgradnju kuća.
- **problem predstavlja i što je jedan broj lica živi u Crnoj Gori i u riziku su da postanu apatridi.** S tim u vezi, treba takođe nastaviti aktivnosti sa ciljem prevencije rizika od apatridije u Crnoj Gori kroz pružanje pomoći djeci koja nijesu upisana u matični registar rođenih zbog napuštanja od strane roditelja ili kojima roditelji nemaju lična dokumenta, pružanje pomoći licima koja se nalaze u postupku za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva i podizanje svijesti i informisanosti o upisu u matične registre rođenih i državljana, posebno novorođene djece. Takođe, potrebno je izrađivati novi i dopunjavati postojeći informativni

materijal (brošure, flajeri, banner na zvaničnom web sajt Ministarstva unutrašnjih poslova) i isti distribuirati službenicima i ciljnim grupama u cilju njihovog upoznavanja sa novodonijetim propisima i standardima iz oblasti upisa u matične registre rođenih i državljana i oblasti apatridije.

- Pored toga, potrebno je sačiniti uputstvo za službenike MUPa za **primjenu člana 7 Zakona o crnogorskom državljanstvu**, kojim će se predložiti konkretni koraci za prevazilaženje praktičnih ili administrativnih prepreka za primjenu ovog člana, a posebno u dijelu koji se odnosi na to kako da se utvrdi da li je dijete steklo državljanstvo neke druge države. Pored toga, primjena postupka je pokazala određene nedoumice, a posebno u dijelu rokova za odlučivanje, u dijelu postupka gubitka crnogorskog državljanstva djeteta koje je crnogorsko državljanstvo steklo rođenjem na teritoriji Crne Gore i tereta dokazivanja činjenice da li je dijete steklo, po bilo kom osnovu, državljanstvo neke druge države, razmjene informacija sa relevantnim zemljama, i sl. Kako bi se otklonile ove nedoumice i dodatno ojačao postupak za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva, Crna Gora će, u saradnji sa UNHCRom, razviti odgovarajuće treninge za službenike koji vode postupak. Pored toga, potrebno je pristupiti izmjenama i dopunama Zakona o strancima kao i izradi upustva za službenike MUPa za vođenje postupka za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva

7. Readmisija

Pored Sporazuma između **Crne Gore i Evropske zajednice** o readmisiji (vraćanje i prihvatanje) lica koja su bez dozvole boravka koji se primjenjuje od 1. januara 2008. godine, Crna Gora je potpisala i readmisione sporazume sa sljedećim državama: **Kraljevinom Norveškom, Švajcarskom Konfederacijom, Bosnom i Hercegovinom, Albanijom, Hrvatskom, Kosovom, Makedonijom, Srbijom, Moldavijom, Turskom i Azerbejdžanom.**

Sa **Ruskom Federacijom i Gruzijom** potpuno su usaglašeni sporazumi o readmisiji i isti su spremni za potpisivanje, pa je potrebno ponovo inicirati potpisivanje ovih sporazuma.

Početkom jula 2019. godine inicirano je potpisivanje sporazuma o readmisiji sa glavnim izvorima neregularnih migranata, kao što su **Pakistan, Maroko, Alžir, Iranom i Irakom**, s tim što su ove dvije posljednje država, za sada, s manjim prioritetom u realizaciji ovih sporazuma. Takođe, treba pokušati da se pronađe alternativni mehanizam za povratak ovih državljana u državu porijekla. Vezano za postupak potpisivanja sporazuma o readmisiji sa Pakistanom, s obzirom da smo u saznanju je je Bosna i Hercegovina napravila iskorak po ovom pitanju potrebno je realizovati zajednički sastanak kako bi se razmijenila iskustva u vezi saradnje na polju readmisije sa ovom državom.

Akcionim planom za Pregovaračko poglavlje 24 - Pravda, sloboda i bezbjednost, kao jedna od obaveza Ministarstva unutrašnjih poslova, predviđeno je iniciranje pregovora s ciljem zaključivanja implementacionih protokola s državama članicama EU sa kojima nemamo potpisane protokole.

Na osnovu člana 19 Sporazuma zaključeni su implementacioni protokoli sa sljedećim državama: **Republikom Slovenijom, Maltom, Republikom Austrijom, Bugarskom, Republikom Češkom, Republikom Njemačkom, Državama Beneluksa, Slovačkom Republikom, Republikom Estonijom, Italijom, Mađarskom, Kraljevinom Španijom i Grčkom.** Prema svim ostalim državama članicama EU, sa kojima nemamo potpisan implementacioni protokol inicirano je vođenje pregovora u cilju njegovog zaključivanja.

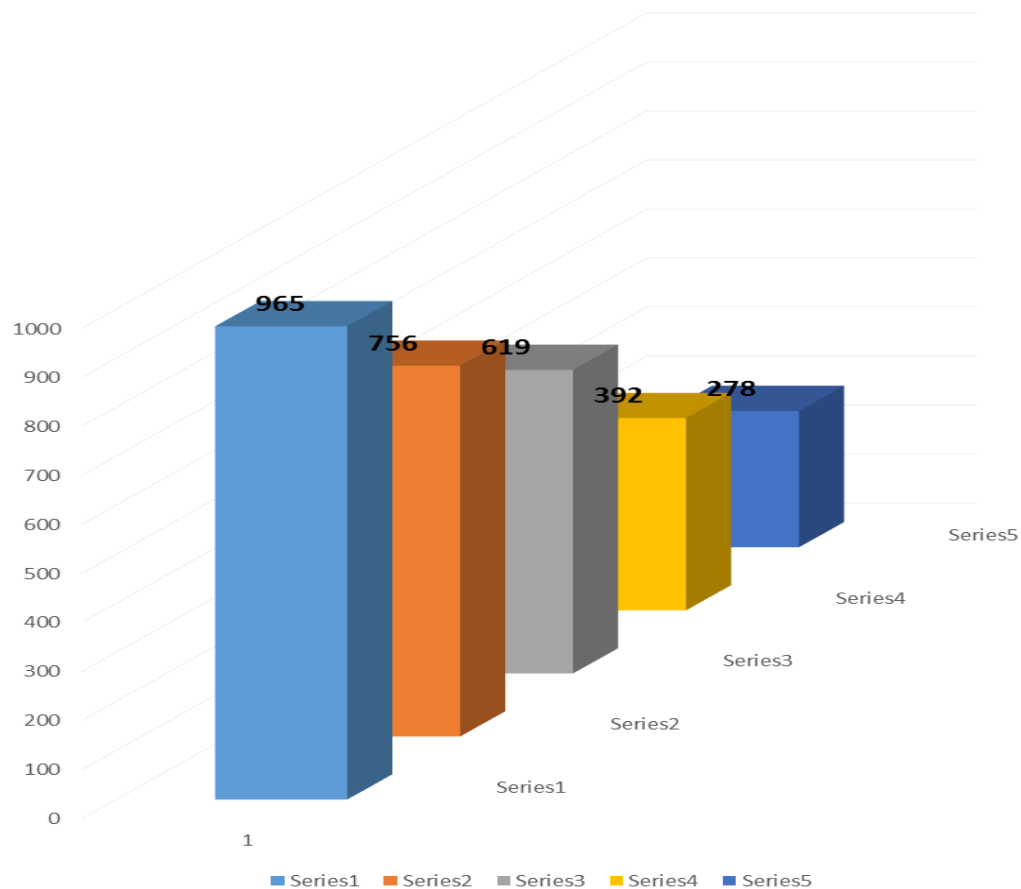
Sporazum između **Crne Gore i Evropske zajednice** o readmisiji (vraćanje i prihvatanje) lica koja su bez dozvole boravka stupio je na snagu i počeo da se primjenjuje 1. januara 2008. godine i predstavlja vodeći pravni instrument koji uređuje pitanja readmisije u kontekstu odnosa sa EU. On ima za cilj olakšavanje procesa povratka neregularnih migranata, tj. lica koja nezakonito borave u državi-članici EU ili u Crnoj Gori. Isti se odnosi ne samo na državljane zemlje kojoj je upućen zahtjev, nego i na bilo kojeg pojedinca koji je nezakonito ušao u zemlju koja upućuje zahtjev nakon svog boravka, odnosno tranzita u zemlji kojoj je upućen zahtjev. Crna Gora je područje sa značajnim kretanjem populacije kako u zemlji tako i van zemlje, a razlozi tih kretanja su počivali na političkim, religijskim, etničkim, ekonomskim i demografskim okolnostima. Sporazum između Crne Gore i Evropske zajednice o readmisiji i bilateralni sporazumi sa državama van EU djelimično omogućavaju uspostavljanje odgovarajuće statistike ali još uvijek nije uspostavljen odgovarajući mehanizam za prikupljanje relevantnih podataka o readmisionim povratnicima na osnovu kojeg bi se uspostavila odgovarajuća baza podataka.

Svakako najznačajnije u prethodnom periodu je to što se smanjuje broj crnogorskih državljana za koje se traži saglasnost za vraćanje u Crnu Goru, tako da je u **2016.** godini zaprimljen zahtjev za readmisiju za **965 lica**, u **2017. godini** za **756 lica**, u **2018. godini** zaprimljen zahtjev za readmisiju za **619 lica**, dok je u **2019. godini** zaprimljen zahtjev za readmisiju za **392 lica**, što znači da je ovaj broj opao u odnosu na **2016. godinu za oko 60%**.

Takođe, **značajno se smanjuje broj crnogorskih državljana koji traže azil u državama članicam EU**, tako da je EU zabilježila pozitivan trend smanjenja broja zahtjeva za azil od strane cg državljana, tako da ih je u 2015. godini bilo oko 4.000, u 2016. godini oko 1.500, u 2017. godini bilo oko 500, dok ih je u 2018. godini bilo 375, što znači da je ovaj broj opao u odnosu na **2015. godinu za oko 90%**. (Ovo je konstatovano na petom sastanku Zajedničkog komiteta za readmisiju CG-EU, koji je održan 22. Jula 2019. godine u Podgorici).

Statistički prikaz o broju lica za koja je dostavljen zahtjev za readmisiju za 2016. 2017. 2018. 2019. i 2020. godinu

ZAHTJEVI ZA READMISIJU

Članom 11 Sporazuma između Crne Gore i Evropske zajednice o readmisiji propisano je da prije povratka lica za koje je data saglasnost za prihvatanje, nadležni organi Crne Gore i zainteresovana država članica unaprijed sačinjavaju dogovor u pisanoj formi u vezi sa datumom transfera, tačkom ulaska, mogućem eskortu i ostalim informacijama koje su relevantne za transfer. Ovo znači da je država koja je dostavila zahtjev za prihvatanje, nakon što dobije pozitivan odgovor za prihvatanje od strane nadležnog organa Crne Gore, obavezna da dostavi najavu sa informacijama koje su relevantne za transfer. U praksi se dešava da se Ministarstvu unutrašnjih poslova dostavlja neznatan broj najava. Nedostatak ovih informacija otežava adekvatno planiranje i organizovanje njihovog prihvata u Crnoj Gori.

Na osnovu raspoloživih podataka može se procijeniti da su mjesta porijekla migranata upravo one opštine u kojima je prisutna veća stopa siromaštva i nezaposlenosti. To se objektivno doživljavaju kao glavni takozvani potisni faktori. Da bi se ovakve situacije izbjegle, a pomoć strukturirano prosljeđivala opštinama u kojima je najpotrebnija, treba da ojača koordinaciona uloga države, i usaglasi praksa zemalja iz kojih dolaze povratnici. U drugim krajevima Crne Gore do sada se problem povratnika nije pokazao toliko značajan, pa i opštinske vlasti i ustanove nemaju mnogo iskustva sa ovakvim licima. Iskustva se svode na (ad hock), pojedinačne slučajeve, koji nisu zahtijevali vođenje posebne evidencije o ovim licima od strane Ministarstva unutrašnjih poslova. U takvoj situaciji ne mogu se očekivati efikasna rješenja, koja bi rezultirala poželjnim efektima reintegracije. Zaposleni u većini državnih ustanova, nemaju neophodna znanja, opremljenost, ekipiranost i sposobnost za adekvatno reagovanje na rješavanje problema koji će nastati u radu sa veoma osjetljivom i ugroženom kategorijom povratnika u procesu reintegracije.

Dodatno opterećenje predstavlja činjenica da u Crnoj Gori živi značajan broj ekonomski ugroženih lica u stanju krajnje socijalne potrebe. Radi se uglavnom o pripadnicima Roma i Egipćana (u daljem tekstu: RE populacija) koji tradicionalno predstavljaju izrazito migratornu zajednicu. Takođe, Crna Gora je na svojoj nacionalnoj teritoriji prihvatila veliki broj raseljenih lica iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine kao i interno raseljenih lica sa Kosova.

Jedan od preduslova da se otklone ove manjkavosti je i **značajnije uključivanje lokalnih samouprava** u kreiranju i realizaciji mjera na planu reintegracije povratnika. Uočeno je da se lokalne razvojne strategije rijetko bave ovim problemom što u velikoj mjeri otežava usmjeravanje lokalnih razvojnih napora ka rješavanju problema sa kojima se suočavaju povratnici. Tijela koja su nadležna za pitanja migracija su na državnom nivou, ali nadležnosti za pitanja poput zdravstvene zaštite, zapošljavanja, socijalne zaštite, stambenog zbrinjavanja i obrazovanja postoje na nižim nivoima (opštinama). Koordinacija između tijela različitih nivoa je nedovoljna, a neki od razloga za to su nepostojanje adekvatnih procedura, slaba informisanost, nedovoljni finansijski, ljudski i materijalno-tehnički resursi.

Nedostatak ličnih dokumenata i teškoće sa kojima se povratnici susreću prilikom dobijanja istih predstavljaju jedan od osnovnih uzroka problema u pristupu i ostvarivanju ostalih prava povratnika. Određeni broj povratnika nema utvrđeno prebivalište zbog nepostojanja dokumenata neophodnih za prijavu prebivališta jer nijesu upisani u odgovarajuće registre. Drugi, i pored toga što mogu prijaviti prebivalište, to ne čine jer nijesu stambeno zbrinuti i nemaju adresu stanovanja. Ovaj je problem naročito vidljiv kod dijela romske populacije koja živi u improvizovanim naseljima. Crnogorskim državljanima koji se u inostranstvu zateknu bez važećih dokumenata diplomatsko - konzularno predstavništvo Crne Gore izdaje putni list u svrhu povratka. Putni list je često i jedini identifikacioni dokument koji povratnik posjeduje i na osnovu kojeg ostvaruje prava iz oblasti socijalne i zdravstvene zaštite dok ne pribavi lična dokumenta. Dalje, pribavljanje ličnih dokumenata, prijavljivanje prebivališta, kao i nostrifikacija diploma izdatih u zemljama iz kojih se crnogorski državljani vraćaju, zahtijeva i finansijske izdatke što je za povratnike sa velikim brojem članova porodice poseban problem. S ciljem prevazilaženja ovih problema neophodno je povratnike informisati o njihovim zakonskim obavezama i pravima odmah po povratku u državu. U tom smislu, aktivna uloga nadležnih institucija, uz saradnju sa nevladinim organizacijama može dati dobre rezultate. Pitanje ličnih dokumenata izuzetno je važno jer direktno utiče na pristup i ostvarivanje svih drugih prava od značaja za održivu integraciju povratnika, tj. pristup osnovnoj zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju, socijalnoj pomoći i zaposlenju. Lična karta je javna isprava kojom građanin koji ima crnogorsko državljanstvo dokazuje identitet i državljanstvo, a zahtjev za izdavanje podnosi se Ministarstvu unutrašnjih poslova po mjestu prebivališta lica. Građanin koji je navršio 18 godina života i ima prebivalište u Crnoj Gori obavezan je da ima

ličnu kartu. Crnogorski državljanin stariji od šesnaest godina života ima pravo na ličnu kartu. Takođe, građanin je obavezan da podnese zahtjev za izdavanje lične karte, u roku od osam dana od dana prestanka važenja, oglašavanja nevažećom ili utvrđivanja razloga za zamjenu lične karte.

Poseban **problem predstavlja nastavak obrazovanja** sa kojima se sreću djeca povratnika po readmisiji. Jedan broj njih loše ili uopšte ne govori crnogorski jezik jer su rođeni u inostranstvu pa su im potrebni dodatni kursevi kako bi mogli da prate nastavu. Školski program u mjestima povratka je drugačiji od onog koji su pohađali u državama iz kojih se vraćaju. Nedostatak preciznih podataka o strukturi povratnika, uključujući starosnu i obrazovnu, onemogućava izradu procjene obrazovnih potreba djece kao ni odraslih kojima je potrebno dodatno obrazovanje. Slično kao i u slučaju ostvarivanja drugih prava, nedostatak ličnih dokumenata i troškovi priznavanja obrazovnih isprava diploma stečenih u inostranstvu predstavljaju dodatni problem kada je u pitanju nastavak obrazovanja u mjestima povratka. U prethodnom periodu Ministarstvo prosvjete je pružilo podršku i podržalo reintegraciju povratnika na taj način što je pravovremeno i transparentno riješilo sve podnijete zahtjeve za priznavanje inostranih obrazovnih isprava koja su ova lica stekla u inostranstvu. Na osnovu uputstva ministarstva, škole su uključile sve povratnike u redovno obrazovanje i prije okončanja postupka za priznavanje inostranih obrazovnih isprava. Ministarstvo ne vodi posebnu evidenciju koliko je povratnika po osnovu readmisije iz inostranstva tražilo priznavanje inostrane obrazovne isprave radi nastavka obrazovanja ili zapošljavanja.

U velikom broju slučajeva, nakon što se vrate u zemlju, povratnici iznajmljuju privatni smještaj ako za to imaju novca, ili se useljavaju kod rodbine i prijatelja. **Zadovoljavanje stambenih potreba** smatra se jednim od osnovnih uslova za održivu reintegraciju povratnika. Što se tiče pojedinih pripadnika RE populacije, oni smještaj pronalaze u okviru nekih naselja na obodima gradova, bez osnovne infrastrukture, odnosno električne mreže, vodovoda i kanalizacije. Nephodno je ukazati na neke od osnovnih problema u vezi sa stambenim pitanjem RE populacije. Problem većine pripadnika RE populacije sastoji se u tome što se veliki broj kuća ne može legalizovati zbog neriješenog imovinskog i pravnog statusa zemljišta ili objekata, neodgovarajuće građevinske dokumentacije, nepostojanja infrastrukture, itd. Zbog toga su ove nepokretnosti samo u faktičkoj državini ovih lica, a da isti nad njima nemaju svojinsko-pravnih ovlašćenja. Neke nevladine organizacije sprovode programe koji obuhvataju poboljšanje životnih uslova i kvaliteta života u siromašnim romskim naseljima.

Kada se radi o **uslugama zdravstvenog sistema**, isti je postavljen na takvim osnovama da ne poznaje bilo kakvu različitost korisnika zdravstvenih usluga ni po kom osnovu, već je pružanje zdravstvenih usluga jedinstveno za sve. To znači da se svim povratnicima, bilo da su u pitanju crnogorski državljanini ili državljani trećih država, pruža odgovarajuća zdravstvena usluga za period koji borave na teritoriji Crne Gore. Prema tome, uvažavajući specifičnosti svakog pojedinca povratnika, nijedno lice nije ostalo, niti će biti ubuduće bez pružene odgovarajuće zdravstvene usluge koje će dobijati u zdravstvenom sistemu Crne Gore.

Nepostojanje preciznih i sistematizovanih podataka o **broju i socijalno-ekonomskom statusu povratnika** sprječavaju da se uradi realna analiza njihovih potreba i, u skladu sa tim, uspostave osnovni okviri ovog problema. Uspostavljanje jedinstvene baze podataka o povratnicima po sporazumima o readmisiji predstavlja osnovu za planiranje i realizaciju aktivnosti usmjerenih na njihovu punu integraciju u mjestima povratka. Činjenica da readmisiju često prati kršenje ljudskih prava nameće potrebu da se, u okviru jasno definisane državne politike u oblasti reintegracije, uspostavi bolja saradnja sa civilnim sektorom. Nvladine organizacije mogu, u okviru svojih aktivnosti na zaštiti prava povratnika, učestvovati u informisanju povratnika u najvažnijim segmentima reintegracije kao što je zdravstvena zaštita, obrazovanje, uslovi zapošljavanja, socijalna zaštita i sl. Nadalje, NVO-i mogu pomoći u istraživanju razloga za odlazak iz zemlje kako bi se kroz državne institucije moglo djelovati na

njihovom otklanjanju. Posebno važnu ulogu NVO-i mogu imati kao posrednici između lokalnih zajednica i potencijalnih donatora kroz pomoć lokalnim zajednicama u identifikaciji i pripremi projekata integracije povratnika i pronalaženju financijskih sredstava za njihovu realizaciju.

Propisi kojima je uređena **oblast rada i zapošljavanja** ne prepoznaju povratnike kao posebnu ciljnu grupu na koju se isti primjenjuju. Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti („Službeni list CG“, broj 24/19) propisano je da je nezaposleno lice lice od 15 do 67 godina života, koje je crnogorski državljanin, nalazi se na evidenciji Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, sposobno ili djelimično sposobno za rad, koje nije zasnovalo radni odnos, aktivno traži zaposlenje i raspoloživo je za rad. Nezaposlenim licem smatra se i stranac koji ispunjava navedene uslove i koji, u skladu sa posebnim zakonom, ima: dozvolu za stalni boravak; dozvolu za privremeni boravak za lice bez državljanstva; dozvolu za privremeni boravak do tri godine, u skladu sa članom 220 Zakona o strancima ("Sl. list CG", br. 12/18 i 3/19); dozvolu za privremeni boravak radi spajanja porodice sa crnogorskim državljaninom ili sa strancem koji ima dozvolu za stalni boravak; dozvolu za privremeni boravak iz humanitarnih razloga; priznat status izbjeglice ili odobrenu dodatnu zaštitu; odobren azil, supsidijarnu zaštitu ili koji traži međunarodnu zaštitu, protekom roka od devet mjeseci od dana podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu. Povratnici koji se prijave u evidenciju nezaposlenih lica u Zavodu za zapošljavanje, mogu koristiti usluge za tržište rada, ostvarivati prava za vrijeme nezaposlenosti i biti uključeni u programe aktivne politike zapošljavanja, u skladu sa ovim zakonom. Usluge za tržište rada, koje pruža Zavod za zapošljavanje, su priprema za zapošljavanje i posredovanje pri zapošljavanju. Nezaposlena lica se uključuju u programe aktivne politike zapošljavanja, koje sprovodi Zavod za zapošljavanje, s ciljem podizanja nivoa njihove zapošljivosti i bržeg uključivanja u tržište rada. Mjere aktivne politike zapošljavanja su: obrazovanje i osposobljavanje odraslih; podsticaji za zapošljavanje; direktno otvaranje radnih mjesta i podsticaji za zapošljavanje. Zavod za zapošljavanje može sprovoditi i druge mjere i aktivnosti u zavisnosti od potreba tržišta rada i identifikacije ciljnih grupa, koje su utvrđene u Akcionom planu i Programu rada Zavoda.

Zakonom o radu („Sl. list CG“, br. 74/19, 8/21, 59/21, 68/21) uređuju se prava i obaveze zaposlenih iz radnog odnosa, odnosno po osnovu rada, kao i način i postupak njihovog ostvarivanja. Ovaj zakon primjenjuje se na: zaposlene koji rade na teritoriji Crne Gore kod domaćeg ili stranog pravnog ili fizičkog lica, kao i na zaposlene koji su upućeni na rad u inostranstvo od strane poslodavca sa sjedištem u Crnoj Gori, ako posebnim zakonom nije drugačije određeno; zaposlene u državnim organima, organima državne uprave, jedinicama lokalne samouprave i javnim službama, ako posebnim zakonom nije drugačije određeno; zaposlene strance koji rade kod poslodavca na teritoriji Crne Gore, ako posebnim zakonom nije drugačije određeno; fizička lica koja se bave privrednom djelatnošću radi sticanja dobiti, a tu djelatnost ne obavljaju za račun drugoga. Navedenim zakonom propisano je da stranac može da zaključi ugovor o radu ako ispunjava uslove određene ovim zakonom, posebnim zakonom i međunarodnim ugovorima.

Centri za socijalni rad su prva adresa za ostvarivanje prava iz oblasti socijalne zaštite. Nedovoljna edukovanost nadležnih institucija svih nivoa koje nijesu dovoljno upoznate sa procesom readmisije za posljedicu ima njihovu nespremnost da se sistemski uključe u proces reintegracije povratnika. S druge strane, ni povratnici nijesu dovoljno informisani ni o svojim pravima ni o obavezama nadležnih institucija u pogledu pružanja podrške za njihovu integraciju u mjestima povratka. Nepostojanje preciznih i sistematizovanih podataka o broju i socijalno-ekonomskom statusu povratnika sprječavaju da se uradi realna analiza njihovih potreba i, u skladu sa tim, uspostave osnovni okviri ovog problema. Uspostavljanje jedinstvene baze podataka o povratnicima po sporazumima o readmisiji predstavlja osnovu za planiranje i realizaciju aktivnosti usmjerenih na njihovu punu integraciju u mjestima povratka.

Prava iz socijalne i dječje zaštite i obavljanje djelatnosti socijalne i dječje zaštite ostvaruju se pod uslovima i na način propisan Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti (Službeni list CG”, br. 27/13, 1/15, 42/15, 47/15, 56/16, 66/16, 1/17, 42/17, 50/17). U skladu sa članom 5 navedenog zakona, prava po navedenom zakonu mogu ostvariti: crnogorski državljanin sa prebivalištem na teritoriji države; u skladu sa navedenim zakonom i međunarodnim ugovorom stranac sa odobrenim privremenim boravkom ili stalnim boravkom u državi, azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom. U skladu sa članom 7 navedenog zakona socijalna i dječja zaštita zasniva se na principima: uvažavanja integriteta i dostojanstva korisnika iz oblasti socijalne i dječje zaštite; zabrane diskriminacije; informisanja korisnika; individualnog pristupa korisniku; aktivnog učestvovanja korisnika; uvažavanja najboljeg interesa korisnika; prevencija institucionalizacije i dostupnost usluga; pluralizam usluga i pružalaca usluga; partnerstva i udruživanja različitih interesa djelatnosti i programa transparentnost u pogledu informisanja javnosti. Cilj socijalne i dječje zaštite je obezbjeđenje zaštite porodice, pojedinca, djece u riziku i lica u stanju socijalne potrebe, odnosno socijalne isključenosti a posebno: nesposobnih za rad i materijalno neobezbjeđenih, djece bez roditeljskog staranja; djece sa smetnjama i teškoćama u razvoju; zlostavljene i zanemarene djece; djece sa problemima u ponašanju; koja zlorabljavaju alkohol, drogu ili druga opojna sredstva; žrtva trgovine ljudima i dr.; mlado lice koje je bilo dijete bez roditeljskog staranja i kojem je zbog posebnih okolnosti i socijalnog rizika potreban odgovarajući oblik zaštite; odraslo i staro lice: sa invaliditetom, koje zlorabljiva alkohol, drogu ili druga opojna sredstva, žrtva trgovine ljudima, koje je beskućnik, samohrani roditelj bez porodične podrške i odgovarajućih uslova za život; i kojima je uslijed posebnih okolnosti potreban odgovarajući oblik socijalne zaštite. Osnovna prava na materijalna davanja iz socijalne zaštite su: materijalno obezbjeđenje; lična invalidnina; dodatak za njegu i pomoć; zdravstvena zaštita; troškovi sahrane; jednokratna novčana pomoć; naknada roditelju ili staratelju korisnika prava na ličnu invalidninu; država može obezbijediti i druga prava i oblike socijalne zaštite u skladu sa materijalnim mogućnostima. Osnovna prava iz dječje zaštite su: naknada za novorođeno dijete; troškovi ishrane u predškolskim ustanovama; pomoć za vaspitanje i obrazovanje djece i mladih sa posebnim obrazovnim potrebama; refundacija naknade zarade i naknada zarade; naknada po osnovu rođenja djeteta; refundacija naknade zarade i naknada zarade za rad sa polovinom punog radnog vremena; država može obezbijediti i druga prava i oblike dječje zaštite u skladu sa materijalnim mogućnostima. Usluge u oblasti socijalne i dječje zaštite su: podrška za život u zajednici; savjetodavno-terapijska i socijalno-edukativna; smještaj; neodložne intervencije i druge usluge. Ustanove socijalne i dječje zaštite su: centar za socijalni rad; ustanova za djecu i mlade, ustanova za odrasla i stara lica; ustanova za odmor i rekreaciju djece. Osnivač ustanove može biti država, opština i drugo pravno ili fizičko lice. Centar za socijalni rad, kao ustanovu, može osnovati samo država. Sistem finansiranja i planiranja finansijskih sredstava je centralizovan i sve usluge se finansiraju iz državnog budžeta, osim manjih sredstava koje obezbeđuje lokalna samouprava za pojedine usluge koje je ona osnovala ili za jednokratne novčane naknade.

Zaštita djece bez roditeljskog staranja regulisana je Porodičnim zakonom i Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti. U skladu sa odredbama navedenih zakona dijete bez roditeljskog staranja je dijete koje nema roditelje, dijete čiji su roditelji nepoznati ili je nepoznato njihovo boravište i dijete čiji su roditelji lišeni roditeljskog prava, odnosno poslovne sposobnosti. Dijete bez roditeljskog staranja nadležni centar za socijalni rad stavlja pod starateljstvo. Pri postavljanju staraoca organ starateljstva brižljivo će ispitati prilike lica koje se stavljaju pod starateljstvo i za staraoca postaviti lice koje će s obzirom na te prilike najbolje moći da vrši starateljsku dužnost. Osnovni vidovi porodično-pravne zaštite djece bez roditeljskog staranja, prema Porodičnom zakonu, su: usvojenje i smještaj u drugu porodicu. Zakonom o socijalnoj i dječjoj zaštiti propisano je pravo na smještaj u drugu porodicu i pravo na smještaj u ustanovu socijalne zaštite, s tim da se prioritet zbrinjavanja daje smještaju u drugu porodicu. Najčešći razlozi odsustva roditeljskog staranja, prema evidenciji centara za socijalni rad su: napuštanje djece, bolest roditelja, smrt roditelja. Dijete bez roditeljskog staranja i dijete čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama u sopstvenoj porodici može biti smješteno u drugu porodicu radi čuvanja, njege i vaspitanja, na

način i po postupku predviđenim Porodičnim zakonom. O smještaju u drugu porodicu odlučuje nadležni centar za socijalni rad kao organ starateljstva, ako je to u najboljem interesu djeteta. Ukoliko je dijete ometeno u fizičkom i psihičkom razvoju ili vaspitno zapušteno može se smjestiti u drugu porodicu samo ako je utvrđeno da su članovi te porodice, po svojim ličnim svojstvima, sposobni za čuvanje, njegu i vaspitanje takvog djeteta.

RE populaciju u Crnoj Gori karakterišu najviše stope siromaštva i nezaposlenosti u poređenju sa drugim društvenim grupama i njeni pripadnici predstavljaju jednu od teže zapošljivih kategorija. Glavne prepreke u zapošljavanju ovih lica su: nedostatak obrazovanja i obrazovnih mogućnosti, nedostatak ličnih isprava, teška ekonomska i socijalna situacija zbog koje nijesu u prilici da prihvataju duže obuke, diskriminacija i neprihvatanje od strane pripadnika drugih populacija i poslodavaca i život u nesigurnim i nestandardizovanim prebivalištima. Pripadnici RE populacije su većinom nekvalifikovani, odnosno niskog nivoa obrazovanja, te kao takvi ne odgovaraju potrebama savremenog tržišta rada. Faktori koji bi mogli pozitivno uticati na uključivanje ove populacije na tržište rada su: organizovanje projekata koji uvažavaju realno stanje u ovoj populaciji; mogućnosti dobijanja odgovarajućih kvalifikacija za kraći vremenski period; programi koji uključuju i funkcionalno opismenjavanje i sve vidove obrazovanja; rad na smanjenju predrasuda (kroz zajednički rad RE i neromske populacije, pogotovo poslodavaca); rješavanje problema sa dokumentacijom. Imajući u vidu navedeno, Zavod za zapošljavanje je u Programu rada posebno obradio problematiku romske populacije i predvidio mjere usmjerene ka povećanju zapošljivosti i zapošljavanja ove ugrožene grupe nezaposlenih lica.

Sadašnje aktivnosti u reintegraciji povratnika koje koordinira **Direkcija za integraciju stranaca sa odobrenom međunarodnom zaštitom i reintegraciju povratnika po readmisiji** ogledaju se u: obezbjeđenju privremenog smještaja kada je to potrebno, distribuciji humanitarne pomoći, obezbjeđenju psihosocijalne podrške povratnicima po readmisiji u cilju reintegracije, kao i pružanju pomoći u uspostavljanju porodičnih veza, obezbjeđenju zdravstvenog osiguranja i obrazovanja, podršci u cilju zapošljavanja i samozapošljavanja u skladu sa postojećim programima, vođenju odgovarajućih evidencija, saradnji državnih organa, javnih ustanova organa lokalne uprave i NVO. U narednom periodu aktivnosti treba naročito usmjeriti na:

- obezbjeđenje uslova za ostvarivanje prava na obrazovanje, zdravstvenu zaštitu, socijalnu zaštitu i dr.
- stvaranju uslova za održivu egzistenciju, kroz zaposlenje i samozaposlenje,
- jačanje saradnje svih subjekata uključenih u proces reintegracije povratnika. Razmjena relevantnih informacija za proces reintegracije povratnika između subjekata uključenih u proces reintegracije,
- kontinuiranom organizovanju obuka u cilju podizanja administrativnih kapaciteta.

Iz naprijed navedenog da se zaključiti da je potrebno da Ministarstvo unutrašnjih poslova treba da intenzivira aktivnosti na potpisivanja sporazuma o readmisiji sa trećim državama sa kojima Crna Gora nema potpisane sporazume, kao i potpisivanje implementacionih protokola sa ostalim državama članicama EU, sa kojima nemamo potpisane protokole. Na ovaj način će se realizovati aktivnost koja je propisana u AP za PP 24.

Pohvalno je da je Crna Gora izgradila mehanizme na centralnom i lokalnom nivou za pružanje podrške povratnicima po readmisiji. Međutim, kao jedan od najvećih problema u adekvatnom planiranju pomoći i svih budućih aktivnosti, pokazao se nedostatak sveobuhvatnih evidencija o ovoj populaciji. Ovaj problem nastaje, prije svega, zbog nedostatka bilo kakve zakonske obaveze da se povratnici evidentiraju, kao i odsustva sistemskog praćenja dobrovoljnog povratka.

Znači, postoji prostor da se, na osnovu dosadašnjeg iskustva, dostupnih informacija o povratnicima i aktivnostima koje se trenutno sprovode, unaprijede prikupljeni podaci u smislu da se Uspostavi elektronska Baza podataka o licima koja su vraćena u skladu sa sporazumima o readmisiji i elektronski uvežu svi nadležni organa koji se bave ovim pitanjima. Takođe, potrebno je obučiti službenike za korišćenje ove Baze.

Potrebno je da Ministarstvo unutrašnjih poslova, kao krovna institucija u reintegraciji povratnika, značajnije uključi jedinice lokalne samouprave u sprovođenju mjera i aktivnosti na planu integracije povratnika u lokalnim zajednicama, posebno u dijelu obezbjeđenja privremenog smještaja za povratnike po readmisiji.

III. STRATEŠKI I OPERATIVNI CILJEVI SA PRATEĆIM INDIKATORIMA UČINKA, SA KLJUČNIM AKTIVNOSTIMA ZA SPROVOĐENJE OPERATIVNIH CILJEVA I OPIS AKTIVNOSTI NADLEŽNIH ORGANA I TIJELA ZA PRAĆENJE SPROVOĐENJA STRATEGIJE

Strateški cilj 1: Stvaranje potpuno funkcionalnog sistema upravljanja mješovitim migracijama i obezbjeđivanje punog pristupa pravima

Za stvaranje potpuno funkcionalnog sistema upravljanja mješovitim migracijama i obezbjeđivanje punog pristupa pravima neophodno je:

Operativni cilj 1:	Potrebno je prenijeti u nacionalni zakonodavni okvir svu evropsku regulativu koja uređuje oblast mješovitih migracija i zagaranovati njegovu potpunu primjenu kroz adaptaciju administrativnog sistema		
Indikator učinka Zakonodavstvo u oblasti migracija u potpunosti usklađeno sa pravnom tekovinom EU	početna vrijednost (2021) 5 Direktiva EU je u potpunosti preneseno u pravni okvir CG	ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023) 10 Direktiva EU je u potpunosti preneseno u pravni okvir CG	ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) 14 Direktiva EU je u potpunosti preneseno u pravni okvir CG

Za realizaciju Operativnog cilja 1 potrebno je preduzeti sljedeće aktivnosti:

- ✓ Ministarstvo unutrašnjih poslova treba da unaprijediti postojeći normativni okvir kroz iniciranje izmjene Zakona o strancima, odnosno zakonodavni okvir u potpunosti uskladi sa pravnom tekovinom EU. Prije svega potrebno je izmijeniti Zakon o strancima i izvršiti potpuno prenošenje Direktive 96/71/EZ Evropskog Parlamenta i Vijeća od 16. decembra 1996. o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga, Direktiva (EE) 2018/957 Evropskog Parlamenta i Vijeća od 28. juna 2018. o izmjeni Direktive 96/71/EZ o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga, Direktiva (EU) 2016/801 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. maja 2016. godine o uslovima ulaska i boravka državljana trećih zemalja u svrhu istraživanja, studija, osposobljavanja, volonterstva, razmjena učenika ili obrazovnih projekata, i obavljanje poslova au pair, Direktive 2014/66/EU od 15. maja 2014. godine o uslovima za ulazak i boravak državljana trećih zemalja u okviru premještaja unutar društva.
- ✓ Pored toga, potrebno je izvršiti prenošenje Direktive 2014/67 Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. maja 2014. o sprovođenju Direktive 96/71/EZ o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga i izmjeni Uredbe (EU) br. 1024/2012 o administrativnoj saradnji putem Informacionog sistema unutrašnjeg tržišta („Uredba IMI”).
- ✓ Izmijeniti Zakon o strancima i omučiti pojednostaviti proceduru za izdavanje/produženje dozvola za privremeni boravak i rad.
- ✓ Donijeti odluke o utvrđivanju godišnjeg broja dozvola za privremeni boravak i rad stranaca u Crnoj Gori.
- ✓ Donijeti Nacionalnu strategiju zapošljavanja, sa godišnjim akcionim planovima zapošljavanja, u kojima će se definisati mjere aktivne politike zapošljavanja za strance kojima je odobrena međunarodna zaštita, kao i za strance koji traže međunarodnu zaštitu, protekom roka od devet mjeseci od dana podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, a koji se nalaze na evidenciji nezaposlenih lica kod Zavoda za zapošljavanje. Donijeti programe aktivne politike zapošljavanja (obrazovanje i osposobljavanje odraslih, podsticaji za zapošljavanje, direktno otvaranje radnih mjesta i podsticaji za zapošljavanje), u koje će se uključiti ova lica.
- ✓ Usvojiti Standardne operativne procedure (SOP), po kojima bi se postupalo nakon odobrenja međunarodne zaštite radi obezbeđenja što boljih uslova za integraciju.

- ✓ Periodicno ažurirati listu sigurnih zemalja porijekla.
- ✓ Izraditi analizu a zatim usvojiti Standardne operative procedure koje će definisati procedure za spajanje porodice i nadležnosti relevantnih aktera za strance kojima je odobrena međunarodna zaštita.
- ✓ **Izraditi Mapu puta za saradnju između EASO i Crne Gore za oblast međunarodne zaštite i realizovati dvogodišnji plan saradnje**
- ✓ Izmijeniti Zakon o crnogorskom državljanstvu kako bi se usaglasio sa Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca.
- ✓ Izmijeniti zakonski okvir kako bi se olakšao pristup pravima iz oblasti socijalne zaštite za lica kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori (ne tražiti im dokumenta iz zemlje porijekla).
- ✓ Prilagoditi zakonski okvir kojim se reguliše priznavanje inostranih diploma činjenici da lica kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori ne mogu da pribave sva dokumenta neophodna za priznavanje inostranih diploma.
- ✓ Razviti vodič za službenike Direkcije za azil za primjenu člana 69 Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti straca (ostvarivanje prava na besplatnu pravnu pomoć u postupku pred drugostepenim organom a u vezi zahtjeva za međunarodnu zaštitu).
- ✓ Stvoriti pretpostavke za priznavanje kvalifikacija stranaca kojima je doobrena međunarodna zaštita a koji nisu u mogućnosti da prilože diplome i sertifikate.
- ✓ izmjena Uredbe o visini novčane naknade pomoći strancu koji traži međunarodnu zaštitu i azilantu i strancu pod supsidijarnom zaštitom na način da se razrade „proceduralni“ aspekti – u koje svrhe se pomoc daje, kome se podnosi zahtjev....
- ✓ Kroz izmjene i dopune Zakona o strancima potrebno potpuno prenošenje Direktiva Savjeta 2009/52 / EK, i to u dijelu koji se odnosi na odobrenje boravka iz humanitarnih razloga za svakog stranca koji je nezakonito zaposlen.
- ✓ S obzirom na deficit i visokokvalifikovane radne snage treba predvidjeti način da se poboljša prijem visokokvalifikovanih stranaca kroz sagledavanje mogućnosti da se ova lica izuzmu iz godišnje kvote, bez obzira na njihov status kod poslodavca.
- ✓ Kroz izmjene i dopune Zakona o strancima potrebno potpuno prenošenje Direktive Savjeta 2003/86 / EC od 22. septembra 2003. o pravu na spajanje porodice - 32003L0086, i to u dijelu koji se odnosi na prestanak dozvole za privremeni boravak - član 65 stav 1 tačka 3 i stav 2 nijesu u skladu sa tekstom Direktive.
- ✓ Kroz izmjene i dopune Zakona o strancima potrebno potpuno prenošenje Direktiva 2014/36 / EU, i to u dijelu koji se odnosi na podnošenje dokumentacije za odobrenje dozvole za privremeni boravak i rad radi sezonskog zapošljavanja, zatim definisati da smještaj za sezonske radnike mora ispunjavati standarde zdravlja i bezbjednosti (ovo se može regulisati i podzakonskim aktom) i naravno definisati sankcije za poslodavce koji pravilno ne primjenjuju ovu odredbu.
- ✓ Pred ulazak Crne Gore u EU, kroz izmjene i dopune Zakona o strancima potrebno potpuno prenošenje Direktive Savjeta 2003/109 / EC od 25. decembra 2003. o statusu državljanina trećih zemalja sa prebivalištem - 32003L0109, i to u dijelu koji se odnosi na prestanak dozvole za stalni boravak zbog odsustva iz Crne Gore, kao i u dijelu koji se odnosi na definisanje obrasca dozvole, odnosno napomene na obrascu: „ Lice sa dugotrajnim boravkom u EU“ – ovo da važi samo za dozvole za stalni boravak koje su izdate u skladu sa stavom 1 člana 86 Zakona o strancima.
- ✓ Pred ulazak Crne Gore u EU, kroz izmjene i dopune Zakona o strancima potrebno potpuno prenošenje Direktive 2004/38 / EC, i to u dijelu koji se odnosi na član 14 Direktive.

- ✓ **Pred ulazak Crne Gore u EU, kroz izmjene i dopune Zakona o strancima potrebno potpuno prenošenje Direktive (EU) 2016/801, i to u dijelu koji se odnosi na vađenje odobrenja za istraživače, Mobilnost unutar EU-a, Kratkoročna mobilnost istraživača, Dugoročna mobilnost istraživača, Mobilnost članova porodice istraživača, Mobilnost studenata, Zaštitne mjere i sankcije u slučajevima mobilnosti, Saradnja među kontaktnim tačkama i Statistika. Takođe, kroz izmjene i dopune Zakona o strancima potrebno potpuno prenošenje Direktive (EU) 2014/66/EU, i to u dijelu koji se odnosi na definiciju dozvola za dugoročnu mobilnost, definiciju grupe preduzeća, prve i druge države članica, na mobilnost (Dugoročnu i kratkorčnu mobilnost) i Zaštitne mjere i sankcije.**
- ✓ **Izmijeniti i dopuniti Pravilnik o pravilima boravka i kućnom redu u Centru za prihvata (u dijelu koji se odnosi na pritužbu stranca u vezi sa njegovim pravima u Centru).**

Ministarstvo unutrašnjih poslova treba da unaprijediti postojeći normativni okvir kroz iniciranje izmjene Zakona o strancima, odnosno zakonodavni okvir u potpunosti uskladi sa pravnom tekovinom EU. Prije svega potrebno je izmijeniti Zakon o strancima i izvršiti potpuno prenošenje Direktive 96/71/EZ Evropskog Parlamenta i Vijeća od 16. decembra 1996. o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga, Direktiva (EE) 2018/957 Evropskog Parlamenta i Vijeća od 28. juna 2018. o izmjeni Direktive 96/71/EZ o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga, Direktiva (EU) 2016/801 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. maja 2016. godine o uslovima ulaska i boravka državljanina trećih zemalja u svrhu istraživanja, studija, osposobljavanja, volonterstva, razmjena učenika ili obrazovnih projekata, i obavljanje poslova au pair, Direktive 2014/66/EU od 15. maja 2014. godine o uslovima za ulazak i boravak državljanina trećih zemalja u okviru premještaja unutar društva. Takođe, potrebno je izmijeniti Zakon o strancima kako bi se omogućila primjena Direktive Savjeta 2009/50/EZ od 25. maja 2009. o uslovima ulaska i boravka državljanina trećih zemalja u svrhu zapošljavanja visokokvalifikovane radne snage. Inače, ova direktiva je potpuno prenijeta u važeći Zakon o strancima i donijet je podzakonski akt kojim je propisan obrazac dozvole za privremeni boravak i rad državljanina treće države sa kvalifikacijama visokog obrazovanja - EU plava karta, ali je odložena primjena odredbi koje se odnose na zapošljavanje visokokvalifikovanih radnika. Pored toga, potrebno je izvršiti prenošenje Direktive 2014/67 Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. maja 2014. o sprovođenju Direktive 96/71/EZ o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga i izmjeni Uredbe (EU) br. 1024/2012 o administrativnoj saradnji putem Informacionog sistema unutrašnjeg tržišta („Uredba IMI”).

Članom 31 Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca predviđeno je utvrđivanje liste sigurnih zemalja porijekla, na osnovu izvještaja država članica EU, EASO, UNHCR-a, Savjeta Evrope i drugih relevantnih međunarodnih izvora, a u skladu sa aneksom 1, EU Direktive 2013/32.

Zakon o crnogorskom državljanstvu treba izmijeniti i dopuniti kako bi se usaglasio sa Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca.

Pravilnik o bližim uslovima za ostvarivanje osnovnih materijalnih davanja iz socijalne i dječje zaštite („Sl.list CG“, broj 43/20) treba izmijeniti na način da se uvaži činjenica da se od lica kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori ne može očekivati da obezbijede dokumenta iz zemlje porijekla prilikom podnošenja zahtjeva za ostvarivanje nekog prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite (dokazi koji se obezbjeđuju iz zemlje porijekla a nisu u posjedu podnosioca zahtjeva), kao i da te dokaze nije moguće obezbijediti po službenoj dužnosti.“

Uz to, lica koja ispunjavaju uslov za MOP ne bi trebalo da prethodno imaju obavezu da koriste novčanu pomoć iz člana 77 Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca u prvih dvije godine boravka u Crnoj Gori nakon odobrenja međunarodne zaštite, kao što je to trenutno slučaj. (Ova rečenica u okviru stava nije vezana za oblast socijalne i dječje zaštite tj.uslov od dvije godine nije regulisan propisima iz oblasti socijalne i dječje zaštite.)

Zakonski okvir kojim se reguliše priznavanje inostranih diploma treba prilagoditi činjenici da lica kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori ne mogu da pribave sva dokumenta neophodna za priznavanje inostranih diploma kao u redovnim procedurama. U tom pravcu ide i odredba Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca kojom se u članu 80 predviđa da će se „za azilanta i stranca pod supsidijarnom zaštitom koji iz opravdanih razloga nije u mogućnosti da dostavi potrebnu dokumentaciju kojom dokazuje inostranu kvalifikaciju sprovesti procjena ranije stečenih kompetencija („prior learning“), u skladu sa posebnim propisima. Odluka o odbijanju zahtjeva za priznavanje inostranih obrazovnih isprava i kvalifikacija ne može se zasnivati isključivo na činjenici da ne postoje službena dokumenta kojima se dokazuje određena inostrana stručna kvalifikacija.“ U ovom smislu, trebalo bi uspostaviti mehanizam za procjenu prethodnih kvalifikacija, nakon čega bi licima bilo omogućeno da se na Zavod za zapošljavanje prijave u skladu sa svojim kvalifikacijama. Istim članom azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom imaju pravo na osnovno, srednje i visoko obrazovanje, kao i obrazovanje odraslih, pod istim uslovima kao i crnogorski državljani. Kako bi im bile date iste šanse i mogućnosti, djeca i odrasli azilanti i stranci pod subsidijarnom zaštitom trebaju dodatnu podršku u učenju koja bi pomogla da se prevaziđu jezičke, kulturološke, psihološke i druge barijere sa kojima se ova lica najčešće susrijeću nakon dolaska u Crnu Goru. U tom smislu, cijeli set zakona kojim se regulise predškolsko obrazovanje, osnovno obrazovanje, srednje i visoko obrazovanje, kao i obrazovanje odraslih, treba da uvaži ovu potrebu za dodatnom podrškom.

Članom 69 Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca predviđeno je da stranac koji traži međunarodnu zaštitu i stranac u transferu ostvaruju pravo na besplatnu pravnu pomoć u upravnom sporu u vezi zahtjeva za međunarodnu zaštitu. Ovo pravo se ostvaruje na lični zahtjev i uz prethodno odobrenje Direkciji za azil Ministarstva unutrašnjih poslova. Direkcija za azil ovo pravo može odbiti u slučaju očigledno neosnovane tužbe ili ukoliko stranac posjeduje novčana sredstva ili stvari veće vrijednosti.

Potrebno je donijeti Nacionalnu strategiju zapošljavanja, sa godišnjim akcionim planovima zapošljavanja, u kojima će se definisati mjere aktivne politike zapošljavanja za strance kojima je odobrena međunarodna zaštita, kao i za strance koji traže međunarodnu zaštitu, protekom roka od devet mjeseci od dana podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, a koji se nalaze na evidenciji nezaposlenih lica kod Zavoda za zapošljavanje. Donijeti programe aktivne politike zapošljavanja (obrazovanje i osposobljavanje odraslih, podsticaji za zapošljavanje, direktno otvaranje radnih mjesta i podsticaji za zapošljavanje), u koje će se uključiti ova lica.

Isto tako, potrebno je izmijeniti Zakon o strancima, u smislu pojednostavljivanja procedura za izdavanje/produženje dozvola za privremeni boravak i rad stranaca u Crnoj Gori, jer je evidentan problem nedostatka radne snage, kako u Crnoj Gori, tako i u svim državama regiona.

Na kraju, potrebno je donijeti odluke o utvrđivanju godišnjeg broja dozvola za privremeni boravak i rad stranaca u Crnoj Gori, u skladu sa migracionom politikom, stanjem i kretanjem na tržištu rada u Crnoj Gori. Osnov za donošenje odluke o utvrđivanju godišnjeg broja dozvola za privremeni boravak i rad stranaca sadržan je u članu 76 Zakona o strancima („Službeni list CG“, broj 12/18 i 3/19). Navedenom odredbom Zakona o strancima propisano je da godišnji broj dozvola za privremeni boravak i rad stranaca-godišnju kvotu, utvrđuje Vlada Crne Gore, u skladu sa migracionom politikom, stanjem i kretanjem na tržištu rada u Crnoj Gori, najkasnije do 30.

novembra tekuće godine, za narednu godinu. Godišnjom kvotom utvrđuju se djelatnosti u kojima se stranci mogu zapošljavati. U okviru godišnje kvote, odvojeno se utvrđuje godišnja kvota za zapošljavanje i za sezonsko zapošljavanje. Godišnja kvota se, shodno članu 77 stav 1 ovog zakona, utvrđuje na predlog organa državne uprave nadležnog za poslove rada, uz prethodno pribavljena mišljenja Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, organa državne uprave nadležnih za pojedine djelatnosti za koje se utvrđuje godišnja kvota i Socijalnog savjeta.

Realizacijom ovog operativnog cilja potpuno će se uskladiti nacionalni propisi sa relevantnim međunarodnim standardima iz oblasti migracija što je jedna od obaveza iz Pregovaračkog poglavlja 23, 24 i 2.

Operativni cilj 2:	Povećanje smještajnih i administrativnih kapaciteta za prihvata stranaca koji traže međunarodnu zaštitu i za lica kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori, u skladu sa međunarodnim standardima i osiguranje punog pristupa pravima koja pripadaju ovim licima		
Indikator učinka a) Povećan broj smještajnih kapaciteta koji su u vlasništvu države za smještaj stranaca koji traže međunarodnu zaštitu	početna vrijednost (2021) trenutni smještajni kapaciteti su - 164 ležaja	ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023) kapaciteti povećani za 60 ležajeva	ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) smještajni kapaciteti povećani za još 120 ležajeva (u vanrednim okolnostima za 200), tako da su ukupni smještajni kapacitetu 320 ležajeva ležajeva (u vanrednim okolnostima oko 400 ležajeva)
Indikator učinka b) Povećan broj i obučeni službenici koji će raditi u novim kapacitetima na poslovima prihvata stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, odnosno kroz ove obuke je unaprijeđen sistem u dijelu osiguranje jednakog pristupa pravima koja pripadaju strancima koji traže međunarodnu zaštitu i licima kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori	početna vrijednost (2021) Trenutni broj službenika u centrima za prihvata je 33, dok je Pravilnikom o sistematizaciji MUP-a predviđeno 43 i poslove obavljaju službenici po ugovoru	ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023) broj službenika povećan za 15	ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) administrativni kapaciteti povećani za još 30 službenika, tako da su ukupni administrativni kapaciteti 88 službenika
Indikator učinka c)	početna vrijednost (2021) nema obezbijedenih stambenih jedinica	ciljna vrijednost na polovini sprovođenja	ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025)

Obezbijeden potreban broj stambenih jedinica za strance sa odobrenom međunarodnom zaštitom		strateškog dokumenta (2023) broj stambenih jedinica povećan na 30	broj stambenih jedinica povećan za 40
Indikator učinka d) Sve administrativne procedure sprovedene i odluke donijete u roku predviđenom zakonom	početna vrijednost (2021) U 2020. godini, u određenim slučajevima nadležni državni organi ne donose odluke u zakonom predviđenim rokovima (npr. od 697 odluka Direkcije za azil donijetih do kraja novembra 2020. godine, 114 odluka (16%) je donijeto nakon zakonskog roka od 6 mjeseci, a da o produženju roka stranac nije obaviješten. To je povećanje u odnosu na 2019. godinu kada je 6% odluka donijeto nakon zakonskog roka, odnosno 2018. godinu, kada nije bilo odluka donijetih nakon zakonskog roka)	ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023) Broj odluka donijetih nakon zakonskog roka od 6 mjeseci smanjen na 6%	ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) Sve odluke donijete u zakonom predviđenom roku

Za realizaciju Operativnog cilja 2 potrebno je preduzeti sljedeće aktivnosti:

- ✓ Povećanje i proširenje smještajnih kapaciteta koji će biti u vlasništvu države, u smislu da se izvrši rekonstrukcija postojećeg objekta Centra za prihvata u Spuzi koji prima strance koji traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori.
- ✓ Povećanje i proširenje smještajnih kapaciteta koji će biti u vlasništvu države, u smislu da se izvrši adaptacija i rekonstrukcija "bivše Karaule Božaj".
- ✓ Donijeti novi Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva unutrašnjih poslova sa povećanjem broja zaposlenih koji će raditi u novim kapacitetima na poslovima prihvata stranaca koji traže međunarodnu zaštitu.
- ✓ Obezbijedenje opreme za sprovođenje intervjua u slučaju ograničenja kretanja zbog epidemiološke situacije u zemlji.
- ✓ Izrada informativnog materijala za strance koji traže međunarodnu zaštitu.
- ✓ Pružanje podrške strancima koji traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori tokom postupka utvrđivanja statusa.

- ✓ **Obezbjedjivanje prevoza stranaca koji traze medjunarodnu zastitu, u svrhu ostvarivanja prava, koji se u potpunosti obezbjeđuje od strane Direkcije za prihvatanje stranaca na način što se lica, u pratnji službenika Direkcije, odvoze vozilima kojima raspolaže ova Direkcija a takođe, prevoz se obezbjeđuje i uz podršku IOM-a i Crvenog krsta Crne Gore.**
- ✓ **Obezbijeden potreban broj stambenih jedinica kroz postupak javne nabavke za strance kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori.**
- ✓ **Pružanje psihosocijalne podrške strancima kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori.**
- ✓ **Pružanje materijalne podrške strancima kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori.**
- ✓ **Pružanje pravne podrške strancima kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori.**
- ✓ **Podrška djeci i odraslim azilantima i strancima pod subsidijarnom zaštitom radi prevazilaženja jezičkih, kulturoloških, psiholoških i drugih barijera u učenju.**
- ✓ **Organizovanje kurseva za učenje crnogorskog jezika, istorije i kulture, radi uključivanja azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u crnogorsko društvo.**
- ✓ **Donošenje Programa naprednog kursa crnogorskog jezika.**
- ✓ **Organizovanje naprednog kursa crnogorskog jezika.**
- ✓ **Donijeti Pravilnik o dopuni Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji MUP-a, kojim će se sistematizovati radno mjesto psihologa u Direkciji za integraciju stranaca sa odobrenom međunarodnom zaštitom i popuniti radno mjesto psihologa.**
- ✓ **U Budžetu od 2022. godine do 2025. godine, planirati finansijska sredstva za realizaciju aktivnosti državnih organa i javnih ustanova vezanih za integraciju stranaca sa odobrenom međunarodnom zaštitom u crnogorsko društvo.**

Realizacija ovog operativnog cilja podrazumijeva preduzimanje aktivnosti Ministarstva unutrašnjih poslova u dijelu povećanja i proširenja smještajnih kapaciteta, koji će obezbijediti isti standard prihvata u svim smještajnim objektima. S obzirom da će se povećati broj smještajnih kapaciteta, to je potrebno i povećanje broja službenika koji će obavljati ove poslove.

Trenutni kapaciteti u Crnoj Gori su 164 ležaja. Rekonstrukcijom postojećeg objekta Centra tj. dogradnjom sprata će se kapaciteti za smještaj povećati za 60 mjesta. Dodatni kapaciteti za adekvatan prihvatanje stranaca koji traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori će se obezbijediti adaptacijom i rekonstrukcijom "bivše Karaule Božaj" sredstvima iz IPA 2018 i kapitalnog Budžeta Crne Gore. U redovnim okolnostima biće obezbijeden smještaj za 120 lica a u vanrednim za 200 lica.

Kako je instaliranjem četiri mobilna objekta i dva sanitarna kontejnera u dvorištu Centra za prihvatanje smanjena veličina sportskog igrališta, planirano je izmještanje istih na kupljenoj parceli koja se graniči sa kompleksom Centra kako bi se sportsko igralište vratilo u prvobitno stanje.

U dijelu sprovođenja procedura za utvrđivanje statusa azilanta, potrebno je ojačati tehničke kapacitete prvostepenih i drugostepenih organa za sprovođenje postupka kako bi se obezbijedilo nesmetano funkcionisanje sistema, sprovođenje procedura i u uslovima ograničena kretanja izazvanih epidemiološkom situacijom u zemlji, kao i sprovođenje ubrzanih procedura u slučaju zadržavanja ovih lica u tranzitnom ili graničnom području, i sl. Pored toga, neophodno je stalno praćenje promjena u zakonima

i praksi evropskih država sa ciljem dostizanja evropskih standarda u postupanju sa strancima koji traže međunarodnu zaštitu. U skladu sa time, potrebno je kontinuirano vršiti obuku službenika koji učestvuju u prvostepenom i drugostepenom postupku

Takođe, potrebno je kontinuirano preduzimanje aktivnosti na pružanju psihosocijalne, materijalne, pravne podrške tokom postupka utvrđivanja statusa kao i u pristupu pravima za osobe kojima je potrebna međunarodna zaštita, kao i kroz pružanje prevodilačkih usluga u postupku odobrenja međunarodne zaštite.

Da bi se strancima sa odobrenom međunarodnom zaštitom omogućio pristup pravima, potrebno je obezbijediti pravovremeno izdavanje lične isprave u opštini u kojoj lice boravi, koja je preduslov za izdavanje radne knjižice, prijavljivanje u evidenciju nezaposlenih lica u Zavodu za zapošljavanje, prijavu u Fond zdravstva, podnošenje zahjeva za materijalnu pomoć, kao i sva ostala prava.

Potrebno je otkloniti sve administrativne barijere za pristup pravu na rad strancima koji traže međunarodnu zaštitu, a imaju pravo na rad (član 70 ZMPZS), kao što je, na primjer, pravovremeno izdavanje jedinstvenog matičnog broja (JMBG) i ličnog dokumenta.

Isto tako, radi uključivanja azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u crnogorsko društvo, treba redovno preduzimati aktivnosti u dijelu obezbjeđenja učenja crnogorskog jezika, istorije i kulture, koje je dostupno nezavisno od opštine u kojoj boravi lice sa odobrenom međunarodnom zaštitom, identifikacije potrebnih zanimanja u sektorima kojima nedostaje radna snaga, identifikovanje dostupnih obuka, sa akcentom na obuke stručnog osposobljavanja, zapošljavanje osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita i izrada i štampa brošura za crnogorski jezik, istoriju i kulturu (na osnovu usvojenog programa), kao i podjela paketa humanitarne pomoći za lica koja traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori.

Na kraju, treba osigurati jednak pristup pravima koja pripadaju strancima koji traže međunarodnu zaštitu i licima kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na ranjive kategorije u smislu organizacije obuka za službenike koji su raspoređeni na poslovima rada sa strancima koji traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori i strancima kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori u odnosu na identifikaciju žrtava trgovine ljudima, o rizicima i mehanizmima zaštite u odnosu na trgovinu ljudima.

Operativni cilj 3:	Uspostavljanje elektronskog sistema identifikacije i registracije lica iz sistema međunarodne zaštite i obuka službenika koji će raditi na ovim sistemima		
Indikator učinka a) Realizacija projekata elektronskog uvezivanja, kako organizacionih jedinica unutar MUP-a, tako i ostalih	početna vrijednost (2021) Većina sistema i softvera organizacionih jedinica MUP-a, UP, Poreske uprave i Uprave za	ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023)	ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) Svi sistemi i softvera relevantnih institucija koje se bave pitanjima migracija uvezani

državnih organa koji se bave pitanjima migracija	inspekcijske poslove koje se bave pitanjima migracija još uvijek nije povezana	sistemi i softveri organizacionih jedinica MUP-a i UP koje se bave pitanjima migracija su povezani	
Indikator učinka b) Unaprijeđeni kapaciteti i kompetencije zaposlenih u oblasti međunarodne zaštite stranaca	Početna vrijednost (2021) Kontinuirana promjena strukture stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, u dijelu jezika, pola, uzrasta i zemalja porijekla, uključujući lica sa posebnim proceduralnim garancijama, otežava komunikaciju sa tim licima i usporava proces donošenja odluka po njihovim zahtjevima i potrebama	Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023) Kapaciteti službenika zaposlenih u oblasti međunarodne zaštite stranaca ojačani u segmentima prijema, procedure i integracije kako bi se, u 80% slučajeva, odgovorilo na sve zahtjeve i potrebe u zakonom predviđenim rokovima	Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) Kapaciteti službenika zaposlenih u oblasti međunarodne zaštite stranaca ojačani u segmentima prijema, procedure i integracije kako bi se, u svim slučajevima, odgovorilo na sve zahtjeve i potrebe u zakonom predviđenim rokovima

Za realizaciju Operativnog cilja 3 potrebno je preduzeti sljedeće aktivnosti:

- ✓ **Dalji razvoj IT sistema za unapređenje migracija i nabavka tehničke opreme. Realizacija mjere podrazumijeva uspostavljanje elektronske baze podataka i unaprjeđenje sistema identifikacije, registracije i priključenja podataka za osobe iz sistema međunarodne zaštite.**
- ✓ **Novom Uredbom o organizaciji i načinu rada Ministarstva unutrašnjih poslova stvoriti uslove da se u potpunosti implementira odredba Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca (član 34) kojom se predviđa da se namjera za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu može izraziti na graničnom prelazu, u organizacionoj jedinici organa uprave nadležnog za poslove policije u mjestu gdje se stanac zatekne.**

- ✓ Sprovoditi kontinuirane obuke pripadnika Uprave policije odgovornih za registrovanje namjera za traženje međunarodne zaštite u svim domenama azila koji su od značaja za rad Uprave policije;
- ✓ Sprovoditi kontinuirane obuke službenika Direkcije za azil i sudija Upravnog suda Crne Gore u oblasti međunarodne i privremene zaštite stranaca, a posebno u odnosu na: procjenu činjenica i okolnosti, djela proganjanja, razloga za proganjanje, ozbiljne nepravde, odredaba o isključenju, podnosiocima zahtjeva kojima su potrebne posebne proceduralne garancije, akterima zaštite, progonu po osnovu rodne ravnopravnosti, naknadnom zahtjevu za međunarodnu zaštitu, utvrđivanja najboljeg interesa djeteta, kulturološke medijacije, kao i o Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i šire o međunarodnom pravu ljudskih prava;
- ✓ Kontinuirane radionice svih aktera u domenu integracije koje bi se bavile stvaranjem uslova za uspješnu integraciju azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom.
- ✓ Izvršiti analizu govora mržnje u kontekstu mješovitih migracija s ciljem podizanja svijesti i rješavanja osnovnih uzroka govora mržnje.
- ✓ Organizovati javne skupove/sastanke/incijative na temu govora mržnje i anti-migrantskih narativa.
- ✓ Organizovati obuke za službenike relevantnih institucija na temu procjene najboljeg interesa (djeteta, ranjivih kategorija) čiji polaznici će biti službenici: Uprave policije, Direkcije za prihvata stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, Direkcije za azil, Direkcije za integraciju stranaca, Domova zdravlja, Centara za socijalni rad.
- ✓ Organizovati obuke za službenike relevantnih institucija na temu kulturološke medijacije, te rodno osjetljivog postupanja.
- ✓ Obezbijediti zajednički efikasniji inspekcijski nadzor u oblastima boravka i zapošljavanja stranaca kako bi se povećala identifikacija stranaca koji u Crnoj Gori nezakonito borave i rade i to po unaprijed pripremljenom planu po djelatnostima (turizam, ugostiteljstvo i ostale djelatnosti), u kojem bi, pored predstavnika Uprave policije bili i inspektori Poreske uprave i Uprave za inspekcijske poslove.

Realizacija ovog operativnog cilja podrazumijeva **ustupavljanje elektronske baze podataka u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova i unaprijeđenje sistema identifikacije, registracije i prikljupanja podataka za osobe iz sistema međunarodne zaštite.**

Takođe, potrebno je kontinuirano sprovođenje zajedničke kontrole policije (Inspektori za strance) i inspekcijskih službi, posebno tokom ljetnje turističke sezone, saradnju sa FRONTEX-om na realizaciji Radnog aranžmana, Jačanje saradnje sa nadležnim organima država okruženja u oblasti migracija i readmisije, jačati saradnju sa NVO koje se bave pitanjima migracija, izrada informativnog materijala (brošure, flajeri, banner na zvaničnom web sajt Ministarstva unutrašnjih poslova) i njegova distribucija službenicima i ciljnim grupama u cilju njihovog upoznavanja sa novodonijetim propisima i standardima iz oblasti migracija i azila i promovisanje dobrovoljnog napuštanja Crne Gore u skladu sa novim Zakonom o strancima.

Idući u korak sa regionalnim incijativama te razvojem nacionalnih kapaciteta koji je neophodan za pridruživanje EU, u sklopu Operativnog cilja 3 predviđen je i rad na podizanju svijesti kako relevantnih institucija tako i šire javnosti o anti-migrantskim narativima i govoru mržnje, te njihovom sprečavanju i djelovanju na uzroke, koji ujedno zahtijeva i sistemski pristup, te inkluziju i saradnju sa svim relevantnim akterima u državi. Shodno navedenom planirane su i određene pilot aktivnosti u Akcionom planu za 2021-2022. god.

Kako bi se osigurala rodna ravnopravnost u mješovitim migracionim tokovima, obuke predviđene za relevantne institucije koje su uključene u proces upravljanja migracijama će sadržati i modul o rodnoj ravnopravnosti te rodno osjetljivim postupanjima koja su u skladu sa EU i međunarodnim standardima.

Poboljšanje protoka i razmjene informacija, te kvaliteta intervju sa migrantima i u konačnici kreiranje situacione slike u kontekstu migracionih kretanja je takođe predviđeno Akcionim planom, koje će između ostalog dovesti i do blagovremenog otkrivanja žrtava nasilja, krivičnih djela, a samim tim uticati i na prevenciju najčešćih oblika krivičnih djela, poput trgovine ljudima, krijumčarenja migranata, potencijalnog radikalizma i sl.

Neophodno je stalno praćenje promjena u zakonima i praksi evropskih država sa ciljem dostizanja evropskih standarda u postupanju sa strancima koji traže međunarodnu zaštitu i u skladu sa tim kontinuirano vršiti obuku sudija Upravnog suda Crne Gore, službenika Ministarstva unutrašnjih poslova (Direkcije za azil i Direkcije za prihvrat stranaca koji traže međunarodnu zaštitu i Direkcije za integraciju stranaca koji su dobili međunarodnu zaštitu) i službenika Uprave policije odgovornih za registrovanje namjera za traženje međunarodne zaštite.

Takođe, potrebno je izrađivati novi i dopunjavati postojeći informativni materijal (brošure, flajeri, banner na zvaničnom web sajt Ministarstva unutrašnjih poslova) i isti distribuirati službenicima i ciljnim grupama u cilju njihovog upoznavanja sa novodonijetim propisima i standardima iz oblasti migracija i azila, kao i mogućnost dobrovoljnog napuštanja Crne Gore u skladu sa novim Zakonom o strancima

Operativni cilj 4:		Rješavanje pravnog statusa interno raseljenih lica (IRL) kao i ostalih lica koja nijesu upisana u osnovne registre i registre državljana u Crnoj Gori i u državama okruženja		
Indikator učinka a) Smanjen je broj lica (IRL) koja još uvijek nijesu riješila status u Crnoj Gori, a koja su u postupku rješavanja	početna vrijednost (2021) zaključno sa 31.12.2020. godine 160 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine za IRL je u toku	ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023) zaključno sa 31.12.2022. godine 100 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine za IRL je u toku	ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) na dan 31.12.2023. godine riješeni svi zahtjevi za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine za IRL	
Indikator učinka b)	početna vrijednost (2021)	ciljna vrijednost na polovini sprovođenja	ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025)	

Povećan broj lica koja su vraćena na Kosovo	U 2020 godini nije realizovan nijedan povratak IRL na Kosovo	strateškog dokumenta (2023) zaključno sa 31.12.2023. godine vraćeno na Kosovo 27 IRL lica	zaključno sa 31.12.2025. godine vraćeno na Kosovo 30 IRL lica
Indikator učinka c) Unaprijeđen pristup pravima I/RL uz povećan broj I/RL koja su riješila stambeno pitanje	Regionalnim stambenim programom je predviđeno ukupno zbrinjavanje oko 6.000 lica Kroz osam projekata smješteno je ukupno 3.125 lica	zaključno sa 31.12.2021. godine Kroz dva projekata smješteno još 1.300 Regionalni Stambeni program se završava u toku 2021. godine	

Za realizaciju Operativnog cilja 4 potrebno je preduzeti sljedeće aktivnosti:

- ✓ Izraditi detaljnu analizu svih zahtjeva za stalni/privremeni boravak do tri godine, koji su u radu kod Ministarstva unutrašnjih poslova kao i izazova zbog kojih lica sa statusom stranca do tri godine ne podnose zahtjeve za stalni boravak.
- ✓ Nastaviti sa primjenom pojednostavljenih procedura za pribavljanje identifikacionih dokumenata za raseljena i interno raseljena lica čiji su zahtjevi za status stranca i dalje u radu
- ✓ Nastaviti saradnju sa nadležnim organima država porijekla u rješavanju statusa IRL i ostalih lica koja imaju potrebu za ovom vrstom podrške.
- ✓ Pružanje pomoći licima u regulisanju statusa preko Ambasade Republike Srbije/ Ambasade Republike Kosovo u rješavanju statusa IRL i ostalih lica koja imaju potrebu za ovom vrstom podrške.
- ✓ Pružanje podrške ranjivim I/RL licima u regulisanju pravnog statusa u Crnoj Gori.
- ✓ Donijeti novu Uredbu o načinu ostvarivanja prava raseljenih lica iz bivših jugoslovenskih republika i interno raseljenih lica sa Kosova koja borave u Crnoj Gori, kao bi se obezbjedio neometan pristup osnovnim socio-ekonomskim pravima za I-RL čiji su zahtjevi za status stranca i dalje u toku.
- ✓ Osigurati da raseljena i interno raseljena lica, koja su stekla status stranca sa stalnim ili privremenim boravkom, budu uključena u sve razvojne i strateške dokument državnih organa i organa lokalne samouprave, a koja s eodnose na socio-ekonomska prava koja pripadaju ovima licima
- ✓ Podizati svijest i informisanost o pravu na dobrovoljni povratak u zemlju porijekla i obezbjeđivanje dobrovoljnog povratka, sa posebnim naglaskom na Kosovo za sva zainteresovana lica.
- ✓ Rješavanje stambenih potreba za interno raseljena i raseljena lica lica.

Realizacija ovog operativnog cilja podrazumijeva preduzimanje aktivnosti Ministarstva unutrašnjih poslova na konačnom rješavanju pravnog statusa raseljenih i interno raseljenih lica koja su podnijela zahtjeve za odobrenje privremenog boravka do tri godine i stalnog boravka, zaključno sa 31.12.2014. godine i čiji su zahtjevi i dalje u postupku rješavanja kod Ministarstva unutrašnjih poslova. Ukupno je ostalo još 160 zahtjeva.

U tom smislu treba nastaviti saradnju sa nadležnim organima država okruženja i kontinuirano vršiti identifikovanje i pružanje podrške ranjivim licima kojima nedostaju lični dokumenti, pokretati administrativne i sudske postupke za registraciju u Crnoj Gori ili u zemljama porijekla.

Isto tako, treba pružiti pomoć za dobrovoljni i stalni povratak, sa posebnim naglaskom na Kosovo, kao i nastaviti sa rješavanjem stambenih potreba za interno raseljena lica (IRL), kroz odabir korisnika, izvođenje građevinskih radova i izgradnju kuća.

Operativni cilj 5:	Rješavanje pravnog statusa lica u riziku od apatridije i stvaranje uslova za efikasna pristup pravima za lica sa priznatim statusom lica bez državljanstva		
<p>Indikator učinka a) Smanjen broj lica koja još uvijek nijesu upisana u registar rođenih ili registar državljana u Crnoj Gori ili zemlji porijekla</p>	<p>početna vrijednost (2021) Upis u matični registar rođenih u državi porijekla i dalje predstavlja problem za određeni broj lica</p>	<p>ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023) Na dan 31.12.2023. Ojačana saradnja sa zemljama porijekla lica u riziku od apatridije radi upisa lica u osnovne registre rođenih i državljana tih zemalja; Sva identifikovana lica u riziku od apatridije upisana u registar rođenih i registar državljana Crne Gore ili zemlje porijekla</p>	<p>ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) Na dan 31.12.2025. Ojačana saradnja sa zemljama porijekla lica u riziku od apatridije radi upisa lica u osnovne registre rođenih ili državljana tih zemalja; Sva identifikovana lica u riziku od apatridije upisana u registar rođenih i registar državljana Crne Gore ili zemlje porijekla</p>
<p>Indikator učinka b) Ojačani kapaciteti nadležnih državnih organa za sprovođenje postupka za</p>	<p>početna vrijednost (2021)</p>	<p>ciljna vrijednost na polovini sprovođenja</p>	<p>ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025)</p>

<p>utvrđivanje statusa lica bez državljanstva</p>	<p>Postupak za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva još nedovoljno razvijen</p>	<p>strateškog dokumenta (2023)</p> <p>zaključno sa 31.12.2023. Identifikovani svi izazovi u sprovođenju postupka za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva i predložene mjere za njihovo prevazilaženje Sva lica koja vode postupak za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva pohađala relevantan trening; Svi postupci za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva sprovedeni u zakonom predviđenom roku.</p>	<p>zaključno sa 31.12.2025.</p> <p>U potpunosti funkcionalan postupak za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva Visok nivo prolaznosti prvostepenih odluka u postupku za status lica bez državljanstva pred drugostepenim i trećestepenim organom</p>
<p>Indikator učinka c) Usaglašen zakonodavni okvir i administrativne procedure za efikasna pristup pravima za lica sa priznatim statusom lica bez državljanstva</p>	<p>početna vrijednost (2021)</p> <p>zaključno sa 31.12.2020. godine Zakoni koji regulišu pristup pravima za lica bez državljanstva neusaglašeni sa Zakonom o strancima i međunarodnim standardima iz oblasti pristupa pravima za ova lica</p>	<p>ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023)</p> <p>zaključno sa 31.12.2023. Nacionalno zakonodavstvo iz oblasti pristupa pravima u potpunosti usaglašeno sa Zakonom o strancima u vezi sa pravima lica bez državljanstva, kao i sa</p>	<p>ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025)</p> <p>zaključno sa 31.12.2025. Nacionalno zakonodavstvo i administrativne procedure iz oblasti pristupa pravima u potpunosti usaglašeno sa Zakonom o strancima u vezi sa pravima lica bez državljanstva, kao i sa međunarodnim standardima iz oblasti pristupa pravima za lica bez državljanstva</p>

		međunarodnim standardima iz oblasti pristupa pravima za lica bez državljanstva	
--	--	--	--

Za realizaciju Operativnog cilja 5 potrebno je preduzeti sljedeće aktivnosti:

- ✓ **Nastaviti aktivnosti naknadnog upis rođenja djece sa ciljem prevencije rizika od apatridije.**
- ✓ **Sprovedene obuke službenika PJ, Filijala i Ekspozitura MUP i opštinskih centara za socijalni rad za pružanje pomoći djeci koja nijesu upisana u matični registar rođenih zbog napuštanja od strane roditelja ili čiji roditelji nemaju lična dokumenta.**
- ✓ **Organizovanje studijske posjete za službenike koji vrše poslove upisa u registar rođenih kao i poslove koji se odnose na utvrđivanje statusa lica bez državljanstva u jednoj od država koja ima dobre prakse upisa u registar rođenih i zavidno iskustvo i uspjeh u primjeni procedure za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva.**
- ✓ **Izrada operativnog uputstva za službenike MUPa o postupcima za upis u registar rođenih specifičnih grupa lica**
- ✓ **Identifikovanje odgovarajućeg modela razmjene informacije kroz koji bi ustanove zdravstvenog sistema, škole ili opštinski centri za socijalni rad obavještavali PJ, Filijale ili Ekspoziture MUPa o djeci koja su rođena u Crnoj Gori a nisu upisana u registar rođenih, radi pokretanja postupka za upis u registar rođenih, vodeći se principom najboljeg interesa djeteta**
- ✓ **Pružanje pomoći licima koja se nalaze u postupku za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva.**
- ✓ **Izmjeniti i dopuniti Zakon o strancima kako bi se dodatno ojačao postupak za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva**
- ✓ **Izraditi operativno uputstvo za službenike MUPa za primjenu postupka za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva**
- ✓ **Izraditi operativno uputstvo za službenike MUPa za primjenu člana 7 Zakona o crnogorskom državljanstvu**
- ✓ **Izraditi detaljnu analizu nacionalne legislative iz oblasti pristupa pravima za lica bez državljanstva sa preporukama za izmjene i dopune zakona radi omogućavanja efikasnog pristupa pravima ovih lica.**
- ✓ **Podizati svijest i informisanost o upisu u registre rođenih i državljana, posebno novorođene djece.**
- ✓ **Organizovanje obuka za službenike koji vrše poslove koji se odnose na utvrđivanje statusa lica bez državljanstva.**

Treba nastaviti aktivnosti sa ciljem prevencije rizika od apatridije u Crnoj Gori kroz pružanje pomoći djeci koja nijesu upisana u matični registar rođenih zbog napuštanja od strane roditelja ili kojima roditelji nemaju lična dokumenta, pružanje pomoći licima koja se nalaze u postupku za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva i podizanje svijesti i informisanosti o upisu u registre rođenih i državljana, posebno novorođene djece.

Kako bi se u potpunosti zaokružio postupak upisa u registar rođenih lica rođenih u Crnoj Gori, potrebno je usmjeriti dalje napore na jačanju upisa u registar rođenih u svim opštinama, posebno u dijelu nove prakse koja uključuje opštinske centre za socijalni rad. Takođe, potrebno je nastaviti sa kontinuiranim podizanjem svijesti, prvenstveno među Romima i Egipćanima, o važnosti upisa u registre rođenih i državljana i značaja posjedovanja validnog pravnog statusa u zemlji.

Imajući u vidu regionalnu dimenziju ovog problema i činjenicu da većina lica koja su pogođena neposjedovanjem lične dokumentaciji potiče iz zemalja regiona, prvenstveno Kosova, potrebni su kontinuirani naponi u održavanju bliske saradnje sa državama porijekla ovih lica, kako bi njihovi državljani, koji žive u Crnoj Gori, stekli dokumenta država porijekla, koja će im dalje pomoći da regulišu svoj boravak u Crnoj Gori.

Da bi se svima licima koja ispunjavaju uslove za to omogućilo da regulišu boravak u Crnoj Gori, i kako bi se izbjegla situacija da na teritoriji Crne Gore postoji bilo koje lice koje nije prepoznato u pravnom poretku Crne Gore, pored gore navedenih izmjena, Crna Gora je kroz Zakon o strancima iz 2018. godine, uz podršku UNHCRa, uvela i poseban postupak za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva, kao tek 17. država u svijetu koja je uvela ovakav postupak u svoj pravni sistem. Postupak utvrđivanja statusa lica bez državljanstva je predviđen za ona lica koja ne mogu redovnim putem, i u doglednom vremenu, da pribave potrebna dokumenta u Crnoj Gori ili državi porijekla, te samim tim ne mogu da regulišu svoj boravak u Crnoj Gori iako u njoj faktički žive, sami ili sa svojim porodicama. S obzirom da je ovo nov postupak ne samo u Crnoj Gori već i globalno, potrebno je kontinuirano podizati kapacitete državnih službenika zaduženih za sprovođenje postupka, kako bi se isti sprovodio na efikasan način. Takođe, kako bi se licima koja dobiju pravni status u Crnoj Gori kroz ovaj postupak omogućilo da uživaju prava koja im pripadaju po Konvenciji o statusu lica bez državljanstva, potrebno je dodatno izmjeniti i usaglasiti nacionalno zakonodavstvo iz oblasti pristupa pravima sa ovom Konvencijom.

Strateški cilj 2: Unapređenje sistema readmisije i povratka crnogorskih i stranih državljana uz efikasan proces asistencije, u skladu sa zaključenim sporazumima i protokolima o readmisiji i u saradnji sa drugim državama i međunarodnim organizacijama

Za unapređenje sistema readmisije i povratka crnogorskih i stranih državljana uz efikasan proces asistencije, u skladu sa zaključenim sporazumima i protokolima o readmisiji i u saradnji sa drugim državama i međunarodnim organizacijama neophodno je:

Operativni cilj 1:	Unaprjeđenje politike readmisije putem zaključivanja novih sporazuma i protokola o readmisiji, kao i poboljšanje sistema povratka stranih državljana kojima nije odobren boravak u Crnoj Gori i sistemski rad na dobrovoljnom povratku		
Indikator učinka a) Isti nivo ili smanjen broj crnogorskih državljana koji su vraćeni u Crnu Goru	početna vrijednost (2021) Postupajući po sporazumima o readmisiji, od strane država EU, u 2019. godini, primljeno je ukupno 216 zahtjeva za readmisiju koji su se odnosili na prihvrat ukupno 392 lica, od čega je pozitivno riješeno 134 zahtjeva, odnosno data je saglasnost za	ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023) smanjen broj lica koja su predmet readmisije za 5% u odnosu na 2019. godinu	ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) smanjen broj lica koja su predmet readmisije za 10% u odnosu na 2019. godinu

	prihvatanje ukupno 274 lica, negativno je riješeno 82 zahtjeva, odnosno nije data saglasnost za prihvatanje ukupno 118 lica.		
Indikator učinka b) Uspostavljeni funkcionalni kanali za komunikaciju, pregovore i saradnju po pitanju readmisije sa trećim zemljama	početna vrijednost (2021) Proces uspostavljanja komunikacije još nije zvanično započet ni sa jednom trećom zemljom s ciljem sklapanja Sporazuma o readmisiji	ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023) Otvoreni pregovori sa jednom zemljom (zemlja porijekla migranata)	ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) Završen proces pregovora i uspostavljena saradnja sa jednom trećom državom po pitanju readmisije

Za realizaciju Operativnog cilja 1. potrebno je preduzeti sljedeće aktivnosti:

- ✓ **Zaključivanje implementacionih protokola o readmisiji sa ostalim državama članicama EU sa kojima Crna Gora nema potpisane protokole**
- ✓ **Zaključivanje Sporazuma o readmisiji sa trećim državama - Pakistan, Maroko i Alžir**
- ✓ **Sagledati mogućnost da se sa trećim državama zaključi neki ugovor u drugoj formi kao npr. memoradnum, protokol o saradnja deklaracija i sl.**
- ✓ **Iniciranje i održavanje sastanaka Zajedničkih odbora za praćenje implementacije Sporazuma sa readmisiji sa EU, BIH, Hrvatskom, Srbijom, Albanijom i Kosovom**
- ✓ **Unapređenje sistema povratka stranih državljana kojima nije odobren boravak u Crnoj Gori i sistemski rad na dobrovoljnom povratku**
- ✓ **Organizovanje obuka za službenike MUP-a i Uprave policije na temu asistiranog dobrovoljnog povratka migranata u zemlje porijekla**

Kako bi se realizovao ovaj operativni cilj potrebno je da Ministarstvo unutrašnjih poslova pokrene inicijative za vođenje pregovora u cilju usaglašavanja i potpisivanja protokola o readmisiji sa ostalim državama članicama EU sa kojima Crna Gora nema potpisane protokole. Takođe, potrebno je nastaviti procedure u vezi zaključivanja sporazuma o readmisiji sa trećim državama, prije svega sa Ruskom Federacijom i Gruzijom (teks sporazuma je potpuno usaglašen), zatim sa Ukrajinom i Islandom (pokrenut je postupak elektronskog usaglašavanja), Jermenijom kao i sa državama/glavnim izvorima neregularnih migranata, kao što su Pakistan, Irak, Iran, Maroko i Alžir. Isto tako, potrebno je rodovno iniciranje i održavanje sastanaka Zajedničkih odbora za praćenje implementacije Sporazuma sa readmisiji sa EU, BIH, Hrvatskom, Srbijom, Albanijom i Kosovom.

Takođe, potrebno je unaprijediti standardne operative procedure za sprovođenje povratka i preduzimanje mjera kojima se obezbjeđuje i ohrabruje visok stepen dobrovoljnog povratka, programom podrške dobrovoljnog povratka, uključujući korišćenje i uključivanje korišćenja sredstava EU, te s tim u vezi potpuno usaglasiti

i potpisati Memorandum o saradnji između Ministarstva unutrašnjih poslova i Međunarodne organizacije za migracije (IOM) u vezi dobrovoljnog povratka i reintegracije.

Realizacijom ovog operativnog cilja, s jedne strane će se realizovati aktivnosti koje su predviđene iz Pregovaračkog poglavlja 24, do će se s druge strane stvoriti pravni uslovi za sprovođenje brzih i efikasnih postupaka identifikacije i bezbjednog vraćanja lica koja ne ispunjavaju ili više ne ispunjavaju uslove ulaska, prisustva ili boravka na teritoriji Crne Gore ili druge države. Zaključivanjem ovih Sporazuma/Protokola ispunile bi se pretpostavke za kvalitetnu i pravno uređenu regionalnu saradnju na planu suzbijanja neregularnih migracija što bi rezultiralo učvršćivanjem regionalne saradnje i afirmacijom Crne Gore i regiona na međunarodnom planu.

Operativni cilj 2:		Unaprjeđenje institucionalnog okvira za reintegraciju povratnika u crnogorsko društvo kroz izgradnju i jačanje lokalnih samouprava, što će u krajnjem preduprijeti ponovljene pokušaje iregularne migracije u zemlje EU, uz uspostavljanje sistem kontinuiranog monitoringa povratnika	
Indikator učinka	početna vrijednost (2021)	ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023)	ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025)
Povećan ukupan broj usluga pruženih od strane lokalnih timova za readmisiju	u 2019. godini, 16 različitih usluga je pružen od strane lokalnih timova za readmisiju	Povećan broj lica kojima je pružena usluga od strane lokalnih timova za readmisiju 10% u odnosu na 2019. godinu	Povećan broj lica kojima je pružena usluga od strane lokalnih timova za readmisiju 20% u odnosu na 2019. godinu

Za realizaciju Operativnog cilja 2. potrebno je preduzeti sljedeće aktivnosti:

- ✓ Uraditi rodno osjetljivu analizu stanja s ciljem mapiranja trenutnih potreba kao i pružanja reintegracione pomoći
- ✓ Izraditi Priručnik na temu pružanja pomoći i reintegracije povratnicima, sa osvrtom na osobe ranjive na nasilje, eksploataciju i zloupotrebu
- ✓ Blagovremeno obezbijediti relevantne informacije o povratniku po readmisiji prije njegovog povratka u CG, u cilju pružanja neophodnog nivoa usluga
- ✓ Obezbijediti smještaj za povratnike po readmisiji za period do tri dana od dana povratka u CG, u slučaju kada je to neophodno
- ✓ Obezbijediti smještaj za povratnike nakon perioda od tri dana od dana povratka u CG, u slučaju kada je to neophodno
- ✓ Jačati institucionalne i administrativne kapacitete u cilju pružanja adekvatne rodno-senzitivne asistencije povratnicima i osiguranje jednakog pristupa pravima koja pripadaju povratnicima.

- ✓ **Proaktivniji rad na dobrovoljnom povratku s ciljem unapređenja postojećeg Pravilnika, te poboljšanja savjetovanja i informisanja migranata, kao i unapređenje saradnje sa konzularno diplomatskim predstavništvima zemalja porijekla.**
- ✓ **Pratiti položaj povratnika i razmjenjivati informacije između relevantnih institucija i aktera**
- ✓ **Uspostaviti sistem koordinacije između institucija koje se bave pitanjima prihvata i reintegracije povratnika, naročito s aspekta organa na državnom, odnosno lokalnom nivou kako bi se preduprijedile eventualne zloupotrebe bezviznog režima, od strane povratnika po readmisiji, koji mogu biti potencijalni tražioci azila u EU**

Realizacija ovog operativnog cilja podrazumijeva uspostavljanje institucionalnih mehanizama/Formiranje timove za podršku reintegraciji povratnika u svim lokalnim zajednicama u kojima će pored predstavnika nadležnih organa učešće uzeti i predstavnici povratnika po readmisiji, uspostavljanje i jačanje saradnje sa NVO koje pružaju asistenciju povratnicima po readmisiji i jačanje saradnje sa nadležnim organima država okruženja u oblasti readmisije u cilju razmjena prakse, znanja, analiza i informacija.

Takođe, potrebno je nastaviti sa pružanjem pomoći povratnicima od strane nadležnih organa prilikom ostvarivanja prava na lična dokumenta, na zapošljavanje i samozapošljavanje, u pribavljanju i nostrifikaciji diploma koje su stečene van Crne Gore, obezbijediti upis u školu djeci povratnika po readmisiji kao i udžbenike za ovu djecu, obezbijediti obavezno zdravstveno osiguranje državljanima CG koji su vraćeni po readmisiji, shodno zakonskim propisima, obezbijediti privremeni smještaj povratnicima po readmisiji, za sva lica koja su u stanju potrebe za ovim vidom asistencije i pružiti podršku u obezbjeđivanju psihosocijalne podrške u cilju njihove reintegracije, kao i pružanje podrške u uspostavljanju porodičnih veza i spajanja porodica.

Na kraju, potrebno je u kontinuitetu sprovoditi aktivnosti kako bi se preduprijedile eventualne zloupotrebe bezviznog režima, od strane povratnika po readmisiji, koji mogu biti potencijalni tražioci azila u EU.

Operativni cilj 3:		Uspostavljanje sistema elektronske razmjene podataka između nadležnih državnih organa i jačanje stručnih kapaciteta zaposlenih koji su uključeni u proces reintegracije povratnika	
Indikator učinka Povećan broj povratnika koji se nalazi u Bazi povratnika po readmisiji	početna vrijednost (2021) u 2019. godini, ukupan broj povratnika po readmisiji koji se nalazi u Bazi Ministarstva unutrašnjih poslova je 46	ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023) Povećan broj povratnika po readmisiji koji se nalazi u Bazi Ministarstva unutrašnjih poslova je za	ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) Povećan broj povratnika po readmisiji koji se nalazi u Bazi Ministarstva unutrašnjih poslova je za 30% u odnosu na 2019. godinu

		20% u odnosu na 2019. godinu	
--	--	---------------------------------	--

Za realizaciju Operativnog cilja 3. potrebno je preduzeti sljedeće aktivnosti:

- ✓ **Uspostavljanje elektronske Baze podataka o licima koja su vraćena u skladu sa sporazumima o readmisiji, i**
- ✓ **Organizovati obuke za članove timova u lokalnim zajednicama koji su nadležni u procesu prihvata povratnika i organizovanje obuka za službenike MUP-a i Uprave policije u cilju pružanja neophodnih informacija o pravima i obavezama povratnika po readmisiji.**

Naime, nedostatak tačnih i pouzdanih podataka o povratnicima jedan je od ključnih problema za planiranje programa podrške ovim licima, te je u tom smislu potrebna ažuriranu i sveobuhvatna baza podataka o statusu i potrebama povratnika koja će imati detaljnu sliku o potrebama povratnika i biće u prilici da kreira adekvatne programe reintegracije. Realizacija ovog operativnog cilja podrazumijeva da se u okviru MUP-a potpuno stavi u funkciju elektronske Baze podataka o licima koja su vraćena u skladu sa sporazumima o readmisiji i elektronsko uvezivanje svih nadležnih organa koji se bave ovim pitanjima, promovisanje sistema informisanosti relevantnih subjekata i povratnika o svim aspektima održive i efikasne reintegracije i izrada i štampanje i distribucija informativnog materijala sa svim relevantnim informacijama koje se odnose na pitanja reintegracije.

Takođe, potrebno je nastaviti sa organizovanjem redovnih obuka za članove timova u lokalnim zajednicama koji su nadležni u procesu prihvata povratnika i organizovanje obuka za službenike Uprave policije u cilju pružanja neophodnih informacija o pravima i obavezama povratnika po readmisiji.

IV. MONITORING, IZVJEŠTAVANJE I EVALUACIJA STRATEGIJE

U cilju adekvatnog praćenja implementacije Strategije o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori, za period 2021-2025. godine, rješenjem ministra unutrašnjih poslova, 01broj: 050/19-42304 od 15.11.2019. godine, obrazovana je Međuresorska radna grupa. Pored predstavnika Ministarstva unutrašnjih poslova, članovi ove radne grupe su i predstavnici: Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva vanjskih poslova, Ministarstva prosvjete, Ministarstva zdravlja, Uprave policije, Uprave za inspekcijske poslove, Poreske uprave, Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, Zajednice opština Crne Gore, Crvenog krsta Crne Gore, Visokog komesarijata Ujedinjenih nacija za izbjeglice (UNHCR) - Predstavništvo u Crnoj Gori, Međunarodne organizacije za migracije (IOM), NVO Pravnog Centra i NVO Građanske alijanse.

Međuresorska radna grupa obrazovana je sa zadatkom da rukovodi, organizuje i koordinira aktivnosti organa državne uprave i drugih nadležnih organizacija u sprovođenju Strategije i Akcionog plana za njenu implementaciju; utvrđuje prioritete, dinamiku i rokove realizacije, ocjenjuje postignute rezultate i predlaže Akcioni plan za implementaciju Strategije.

Imajući u vidu da je Ministarstvo unutrašnjih poslova, odnosno Direktorat za građanska stanja i lične isprave krovna institucija u čijoj je nadležnosti kreiranje politike migracija i azila, obaveza koordinacije cjelokupnog procesa monitoringa, izvještavanja i evaluacije se nalazi u nadležnosti navedenog direktorata.

Svakako, pored Ministarstva unutrašnjih poslova, odnosno Direktorata za građanska stanja i lične isprave, za oblast migracija i azila, najznačajnije nadležnosti pripadaju Upravi policije, Ministarstvu finansija i socijalnog staranja, Ministarstvu ekonomskog razvoja, Ministarstvu vanjskih poslova, kao i svim ostalim institucijama koje su imenovale člana Međuresorske radne grupe za praćenja implementacije Strategije o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori, za period 2021-2025. godine, pa je za njeno sprovođenje neophodno uključivanje svih zainteresovanih institucija. Shodno tome, predmetne institucije će biti u obavezi da dostavljaju informacije o aktivnostima koje realizuju u okviru programa, a radi blagovremenog i adekvatnog prikupljanja podataka za sačinjavanje godišnjih i završnog izvještaja, kao i mjerenja stepena ostvarenog učinka, ali i identifikovanja izazova koji se mogu javiti prilikom sprovođenja planiranih aktivnosti.

U pogledu procesa izvještavanja, osnovne nadležnosti Međuresorske radne grupe se ogledaju u pripremi dvije vrste izvještaja o sprovođenju strateškog dokumenta:

- Godišnji izvještaj o sprovođenju Akcionog plana,
- Završni izvještaj o sprovođenju Strategije.

Međuresorske radne grupe će se sastajati najmanje četiri puta godišnje, odnosno održavaće minimum jedan sastanak u toku svakog kvartala, s obzirom na značaj, obuhvat i složenost oblasti koja zahtjeva češće održavanje sastanaka Međuresorske radne grupe. Na taj način će se blagovremeno i u kontinuitetu razmatrati proces sprovođenja, kao i moguće prepreke i izazovi sa kojima se institucije mogu suočavati prilikom implementacije aktivnosti. Dodatno, Međuresorska radna grupa će, u okviru svog rada, održavati kontinuirani dijalog sa organizacijama civilnog društva, lokalnim samoupravama, kao i sa ostalom zainteresovanom javnošću u cilju unapređenja procesa implementacije Strategije. Podaci neophodni za sačinjavanje izvještaja prikupljaće se u toku trajanja cjelokupne godine i biće kvartalno dostavljani Ministarstvu unutrašnjih poslova kao koordinacionom organu rada Radne grupe. Na posljednjem godišnjem sastanku navedeni podaci će biti razmotreni i eventualno dopunjeni kako bi se obezbijedio neophodan kvalitet izvještaja. Takođe na taj način nastojaće se animirati institucije da pravovremeno dostavljaju podatke i da se izbjegne najčešći problem sa kojim se suočavaju institucije u procesu izvještavanja (neblagovremeno dostavljanje potrebnih podataka od strane institucija koje su uključene u realizaciju pojedinih aktivnosti, manjak interesovanja institucija koje nisu ključni nosilac aktivnosti da se posvete procesu izvještavanja i sl.).

Ministarstvo unutrašnjih poslova biće zaduženo za prikupljanje i objedinjavanje podataka koji su relevantni za sačinjavanje izvještaja. Osim toga, svi eventualni problemi i prepreke koji se mogu pojaviti prilikom realizacije Akcionih planova biće adresirani od strane Međuresorske radne grupe na redovnim kvartalnim sastancima.

Kako bi se obezbijedila transparentnost procesa sprovođenja strategije, izvještaji će biti objavljeni na internet stranici Ministarstva unutrašnjih poslova, pa će na taj način zainteresovana javnost, organi, organizacije, udruženja i pojedinci biti u prilici da se upoznaju sa istim.

Evaluacija Strategije o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori, za period 2021-2025. Godine, biće sprovedena ex post i od strane eksternih eksperata zbog složenosti i obuhvata, ali i zbog obezbjeđivanja većeg stepena objektivnosti. Sredstva za sprovođenje biće obezbijedena budžetom Ministarstva unutrašnjih poslova ili eventualno od strane međunarodnih organizacija koje se bave pitanjem migracija ili od strane drugih donatora. Ukupan iznos sredstava koji je potrebno obezbijediti za evaluaciju je oko 5.000.00 eura. Planirano je da ovaj proces otpočne u maju 2025. godine i bude završen do oktobra iste godine, kako bi se pravovremeno obezbijedili nalazi evaluacije, koji će biti predstavljeni u završnom izvještaju, ali i u cilju obezbjeđivanja adekvatnih osnova za kreiranje potencijalno novog strateškog dokumenta.

Nalazi evaluacije daće jasan i precizan prikaz uspješnosti razvijanja politike migracija i azila, što će odrediti, da li se postižu planirani efekti zajedničkim djelovanjem svih nadležnih institucija, odnosno da li sprovedene aktivnosti vode ka unapređenju kompletnog sistema migracija.

V. SREDSTVA POTREBNA ZA REALIZACIJU STRATEGIJE

Troškovi aktivnosti planiranih Akcionim planom za implemetaciju Strategija o migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori, za **period 2021.-2022. godina, iznose 1.906.800 €, od čega:**

- ✓ 161.300 € predstavljaju donatorsku pomoć Međunarodne organizacije za migracije IOM-a,
- ✓ 26.000 € predstavljaju zahtijevanu donatorsku pomoć Visokog komesarijata Ujedinjenih nacija za izbjeglice - Predstavništvo u Crnoj Gori (UNHCR),
- ✓ 144.700 € sredstva koja je obezbijedio Crveni krst Crne Gore,
- ✓ 400.000 € je obezbijedeno iz IPA fondova,
- ✓ 400.000 € je obezbijedeno u Akcionom planu za sprovođenje Strategije integrisanog upravljanja granicom za 2021. godinu (IUG),
- ✓ 5.000 € treba da obezbijede lokalne uprave, i to opštine Berane, Petnjica, Šavnik, Danilovgrad, Mojkovac i Nikšić,
- ✓ 722.000 € su sredstva iz Budžeta Ministarstvo unutrasnjih poslova,
- ✓ 1.000 € su sredstva iz Budžeta Ministarstva ekonomskog razvoja,
- ✓ 10.000 € su sredstva iz Budžeta Ministarstva finansija i socijalnog staranja - CSR
- ✓ 32.000 € su sredstva iz Budžeta Ministarstva prosvjete, nauke kulture i sporta,
- ✓ 4.800 € su sredstva iz Budžeta Uprave za kadrove.

Kod je kod nekih aktivnosti koje će se realizovati iz donatorskih sredstva u AP navedeno da će se „sredstva koristiti po potrebi“ -donatori još uvijek nijesu utvrdili Budžet za 2022. godinu.

Treba napomenuti da je finansijska podrška UNHCR-a aktivnostima predviđenim ovom Strategijom u okviru akcionih planova za 2021. i 2022. godinu podložna usklađivanju sa međunarodnim mandatom UNHCR-a u pružanju zaštite tražiocima azila i izbjeglicama i zavisi od dostupnosti finansijskih sredstava na nacionalnom nivou. Za period 2021. i 2022. godine, UNHCR planira mogućnost izdvajanja direktne i indirektno finansijske pomoći za implementaciju aktivnosti predviđenim akcionim planovima za 2021. i 2022. godinu u sklopu ove strategije za u iznosu od 580.000 eura. U slučaju nedostupnosti donatorskih fondova, UNHCR će predlagati zajedničke projekte sa Vladom i svojim partnerima na terenu.

Sredstva planirana za aktivnosti državnih organa ne predstavljaju trajno uvećanje budžeta za ovaj iznos već troškove implementacije aktivnosti. Vlada Crne Gore će obezbijediti budžet za svaku godinu primjene Strategije iz sopstvenih izvora i/ili iz odgovarajućih fondova međunarodne zajednice. Ukupan iznos sredstava, koji će iz državnog budžeta biti izdvajan u narednim godinama za finansiranje Strategije, zavisice od sredstava planiranih za ove namjene godišnjim zakonima o budžetu ključnih nosilaca aktivnosti predviđenih Strategijom.

IV. INFORMISANJE JAVNOSTI O CILJEVIMA I UČINCIMA STRATEGIJE

Migracije se smatraju jednim od najznačajnijih pitanja današnjice, posebno ako se ima u vidu činjenica, da danas, mnogo više nego u bilo kojem periodu ljudske istorije, svjetsko stanovništvo je izloženo sve većim pomjeranjima. Migracije se ne samo sadržajno već i metodološki (u smislu praćenja), smatraju najobuhvatnijom varijabilom kretanja stanovništva.

Povećanje broja migranata, kao i problemi koji se s tim u vezi javljaju, usloveli su da se migracije, kao stalan proces kretanja stanovništva, nalaze u središtu političkog interesovanja, velikog broja država. Gotovo sve zemlje bez razlike suočene su sa problemom međunarodnih migracija, bilo kao zemlje porijekla, tranzita ili pak kao zemlje krajnjeg odredišta migranata. Sve više se širi saznanje da su migracije osnovna i neizbježna komponenta ekonomskog i socijalnog života svake države i da valjano regulisanje migracija može biti korisno, kako za pojedince, tako i za društva u cjelini. Višestruke i kompleksne dimenzije migracija uključuju sljedeće bitne komponente: migracije radnika, ponovno sjedinjenje porodica, migracije i bezbjednost, borba protiv neregularnih migracija, prava migranata, integracija migranata, migracije i razvoj.

Međuresorska radna grupa će, kao tijelo odgovorno za monitoring implementacije Strategije, takođe: aktivno promovisati Strategiju domaćoj i stranoj javnosti na svim prigodnim javnim skupovima; aktivno promovisati Strategiju kod međunarodnih partnera na svim odgovarajućim međunarodnim skupovima; aktivno promovisati Strategiju kod privrednih subjekata u Crnoj Gori kroz realizaciju njenih mjera u koje će biti uključeni predstavnici privrede; preduzeti aktivnosti da Strategija bude dostupna javnosti na web portalu Ministarstva unutrašnjih poslova; objavljivati izvještaje o implementaciji Strategije i izvještaje o njenoj evaluaciji na web portalu Ministarstva unutrašnjih poslova;

Takođe, Međuresorska radna grupa će, u koordinaciji sa predstavnicima lokalnih samouprava, realizovati zajedničke aktivnosti na promociji ciljeva Strategije, kao i ostvarenih rezultata kroz tematske aktivnosti, kampanje, organizaciju okruglih stolova, zajedničke medijske nastupe, kao i kroz druge odgovarajuće aktivnosti.

Crna Gora
Ministarstvo unutrašnjih poslova

**AKCIONI PLAN ZA IMPLEMETACIJU STRATEGIJA O MIGRACIJAMA I REINTEGRACIJI POVRATNIKA U CRNOJ GORI,
ZA PERIOD 2021-2025. GODINE, ZA PERIOD 2021-2022. GODINA**

Podgorica, septembar 2021. godine

STRATEŠKI CILJ I: Stvaranje potpuno funkcionalnog sistema upravljanja mješovitim migracijama i obezbjeđivanje punog pristupa pravima						
Operativni cilj 1:		Potrebno je prenijeti u nacionalni zakonodavni okvir svu evropsku regulativu koja uređuje oblast mješovitih migracija i zagantovati njegovu potpunu primjenu kroz adaptaciju administrativnog sistema				
Indikator učinka	početna vrijednost (2021)		ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023)	ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025)		
Zakonodavstvo u oblasti migracija u potpunosti usklađeno sa pravnom tekovinom EU	5 Direktiva EU je u potpunosti preneseno u pravni okvir CG		10 Direktiva EU je u potpunosti preneseno u pravni okvir CG	14 Direktiva EU je u potpunosti preneseno u pravni okvir CG		
Aktivnosti koje utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja

<p>1.1.Izmijeniti Zakon o strancima i izvršiti potpuno prenošenje Direktive 96/71/EZ Evropskog Parlamenta i Vijeća od 16. decembra 1996. o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga i Direktive (EE) 2018/957 Euvropskog Parlamenta i Vijeća od 28. juna 2018. o izmjeni Direktive 96/71/EZ o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga, kao i Direktive 2014/67 Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. maja 2014. o sprovođenju Direktive 96/71/EZ o upućivanju radnika u okviru pružanja usluga i izmjeni Uredbe (EU) br. 1024/2012 o administrativnoj saradnji putem Informativnog sistema unutrašnjeg tržišta („Uredba IMI“).</p>	<p>Zakon o strancima izmijenjen. Regulisano pitanje rada upućenih radnika-stranaca u Crnoj Gori, koji pružaju usluge, u skladu sa navedenim direktivama. Upućenim radnicima je osigurana zaštita tokom njihovog upućivanja u odnosu na slobodu pružanja usluga, utvrđivanjem obaveznih odredaba u vezi sa uslovima rada, kao i zaštitom njihovog zdravlja i sigurnosti.</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova Ministarstvo ekonomskog razvoja Privredna komora Unija poslodavaca IOM</p>	<p>IV kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>3.000 €</p>	<p>Budžet</p>
---	---	--	------------------------	------------------------	----------------	---------------

<p>1.2. Izmijeniti Zakon o strancima i izvršiti potpuno prenošenje sljedećih Direktiva:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Direktiva Savjeta 2003/86/EZ od 22. septembra 2003. o pravu na spajanje porodice – 32003L0086. - Direktiva Savjeta 2009/52/EZ od 25. juna 2009. o minimalnim standardima za sankcije i mjere za poslodavce državljana trećih država sa nezakonitim boravkom - 32009L0052. - Direktiva Evropskog parlamenta i Savjeta 2014/36/EU od 26. februara 2014. o uslovima za ulazak i boravak državljana trećih zemalja u svrhu zapošljavanja u statusu sezonskih radnika – 32014L0036 	<p>Zakon o strancima je potpuno usaglašen sa ovim direktivama</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova</p>	<p>IV kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>3.000 €</p>	<p>Budžet</p>
<p>1.3. Izmijeniti Zakon o strancima i omučiti pojednostaviti proceduru za izdavanje/produženje dozvola za privremeni boravak i rad</p>	<p>Zakon o strancima izmijenjen i pojednostavljene procedure za izdavanje/produženje dozvola za privremeni boravak i rad</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova Ministarstvo ekonomskog razvoja, Privredna komora Unija poslodavaca IOM</p>	<p>III kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>3.000 €</p>	<p>Budžet</p>

<p>1.4. Donijeti odluke o utvrđivanju godišnjeg broja dozvola za privremeni boravak i rad stranaca u Crnoj Gori</p>	<p>Odlukama je utvrđen godišnji broj dozvola za privremeni boravak i rad stranaca u Crnoj Gori, u skladu sa migracionom politikom, stanjem i kretanjem na tržištu rada u Crnoj Gori. Ove odluke Vlada Crne Gore donosi najkasnije do 30. novembra tekuće godine, za narednu godinu.</p>	<p>Ministarstvo ekonomskog razvoja Ministarstvo unutrašnjih poslova Privredna komora Unija poslodavaca</p>	<p>IV kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>Nijesu potrebna sredstva</p>	<p>Budžet</p>
<p>1.5. Usvojiti Standardne operativne procedure (SOP), po kojima bi se postupalo nakon odobrenja međunarodne zaštite radi obezbeđenja što boljih uslova za integraciju</p>	<p>Usvojene Standardne operativne procedure</p>	<p>MUP Ministarstvo finansija i socijalnog staranja Ministarstvo ekonomskog razvoja, Zavod za zapošljavanje Ministarstvo zdravlja Fond za zdravstveno osiguranje Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta UNHCR</p>	<p>IV kvartal 2021</p>	<p>III kvartal 2022</p>	<p>Nijesu potrebna sredstva</p>	<p>Budžet</p>

1.6.Razviti vodič za službenike Direkcije za azil za primjenu člana 69 Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca (ostvarivanje prava na besplatnu pravnu pomoć u postupku pred drugostepenim organom a u vezi zahtjeva za međunarodnu zaštitu)	Razvijen vodič	MUP Upravni sud Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava Advokatska komora Crne Gore UNHCR	IV kvartal 2021	III kvartal 2022	Sredstva će biti naknadno utvrđena	UNHCR
1.7.Izmijeniti i dopuniti Pravilnik o utvrđivanju liste sigurnih zemalja porijekla stranaca koji traže međunarodnu zaštitu kako bi se stvorili uslovi za periodično ažuriranje liste sigurnih zemalja porijekla	Izmjenjen i dopunjen Pravilnik o utvrđivanju liste sigurnih zemalja porijekla stranaca koji traže međunarodnu zaštitu kako bi se stvorili uslovi za periodično ažuriranje liste sigurnih zemalja porijekla	MUP Ministarstvo vanjskih poslova UNHCR EASO	III kvartal 2022	IV kvartal 2022	Nijesu potrebna sredstva	Budžet
1.8.Izmijeniti zakonski okvir kako bi se olakšao pristup pravima iz oblasti socijalne zaštite za lica kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori (ne tražiti im dokumenta iz zemlje porijekla)	Zakonski okvir prilagodjen	Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, MUP CSR	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Nijesu potrebna sredstva	Budžet

1.9. Prilagoditi zakonski okvir kojim se reguliše priznavanje inostranih diploma činjenici da lica kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori ne mogu da pribave sva dokumenta neophodna za priznavanje inostranih diploma	Zakonski okvir prilagođen	Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Nijesu potrebna sredstva	Budžet
1.10. Izvršiti zakonodavnu analizu prije usvajanja Standardnih operativnih procedura koje će definisati postupke za spajanje porodice i odgovornosti relevantnih aktera	Analiza usvojena	MUP Ministarstvo vanjskih poslova UNHCR CK CG	III kvartal 2021	II kvartal 2022	Nijesu potrebna sredstva	Budžet
1.11. Usvojiti Standardne operativne procedure koje će definisati procedure za spajanje porodice i nadležnosti relevantnih aktera	SOP usvojene	MUP Ministarstvo vanjskih poslova UNHCR CK CG	IV kvartal 2021	III kvartal 2022	Nijesu potrebna sredstva	Budžet

<p>1.12. Donijeti Nacionalnu strategiju zapošljavanja, sa godišnjim akcionim planovima zapošljavanja, u kojima će se definisati mjere aktivne politike zapošljavanja za strance kojima je odobrena međunarodna zaštita, kao i za strance koji traže međunarodnu zaštitu, protekom roka od devet mjeseci od dana podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, a koji se nalaze na evidenciji nezaposlenih lica kod Zavoda za zapošljavanje.</p>	<p>Donesena Nacionalna strategija zapošljavanja, sa godišnjim akcionim planovima, u kojima su definisane mjere aktivne politike zapošljavanja za strance kojima je odobrena međunarodna zaštita, kao i za strance koji traže međunarodnu zaštitu, protekom roka od devet mjeseci od dana podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, a koji se nalaze na evidenciji nezaposlenih lica kod Zavoda za zapošljavanje.</p>	<p>Ministarstvo ekonomskog razvoja Ministarstvo finansija i socijalnog staranja Ministarstvo prosvjete, nauke kulture i sporta Zavod za zapošljavanje</p>	<p>IV kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>1.000 €</p>	<p>Budžet</p>
---	--	--	------------------------	------------------------	----------------	---------------

<p>1.13. Donijeti programe aktivne politike zapošljavanja (obrazovanje i osposobljavanje odraslih, podsticaji za zapošljavanje, direktno otvaranje radnih mjesta i podsticaji za zapošljavanje), u koje će se uključiti stranci kojima je odobrena međunarodna zaštita, kao i stranci koji traže međunarodnu zaštitu, protekom roka od devet mjeseci od dana podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, a koji se nalaze na evidenciji nezaposlenih lica kod Zavoda za zapošljavanje,</p>	<p>Stranci kojima je odobrena međunarodna zaštita, kao i stranci koji traže međunarodnu zaštitu, protekom roka od devet mjeseci od dana podnošenja zahtjeva za međunarodnu zaštitu, a koji se nalaze na evidenciji nezaposlenih lica kod Zavoda za zapošljavanje, uključeni u programe aktivne politike zapošljavanja.</p>	<p>Zavod za zapošljavanje Mikro-kreditne insitucije NGO</p>	<p>IV kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>20.000 €</p>	<p>UNHCR ZZZ CG</p>
<p>1.14. Uspostaviti mehanizam za priznavanje kvalifikacija kako bi se lica sa međunarodnom zaštitom a koja ne posjeduju potvrdu o svojoj kvalifikaciji mogla prijaviti na Zavod za zapošljavanje u skladu sa svojim stvarnim kvalifikacijama</p>	<p>Licima sa međunarodnom zaštitom priznate kvalifikacije</p>	<p>Ministarstvo prosvjete MUP UNHCR ZZZCG Centar za stručno obrazovanje</p>	<p>III kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2021</p>	<p>Nijesu potrebna sredstva</p>	<p>Budžet</p>
<p>1.15. Usvojiti Standardne operative procedure koje će definisati procedure za slučaj smrti stranca u Centru za prihvati i u Prihvatištu za strance</p>	<p>SOP usvojene</p>	<p>MUP Ministarstvo vanjskih poslova UNHCR CK CG</p>	<p>III kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2021</p>	<p>Nijesu potrebna sredstva</p>	<p>Budžet</p>

1.16. Izraditi Mapu puta za saradnju između EASO i Crne Gore za oblast međunarodne zaštite i realizovati plan saradnje	Usvojena Mapa puta za saradnju između EASO i Crne Gore za oblast međunarodne zaštite i realizovati plan saradnje	MUP EASO	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	IPA II	IPA II
Operativni cilj 2:		Povećanje administrativnih kapaciteta i unapređenje uslova za prihvata i osiguranje jednakog pristupa pravima koja pripadaju strancima koji traže međunarodnu zaštitu i licima kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori, u skladu sa međunarodnim standardima				
Indikator učinka a) Povećan broj smještajnih kapaciteta koji su u vlasništvu države za smještaj stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, a koji će obezbijediti isti standard prihvata u svim smještajnim objektima.	početna vrijednost (2021) trenutni smještajni kapaciteti su - 164 ležaja	ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023) kapaciteti povećani za 60 ležajeva	ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) smještajni kapaciteti povećani za još 120 ležajeva (u vanrednim okolnostima za 200), tako da su ukupni smještajni kapacitetu 320 ležajeva ležajeva (u vanrednim okolnostima oko 400 ležajeva)			
Indikator učinka b) Povećan broj i obučeni službenici koji će raditi u novim kapacitetima na poslovima prihvata stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, odnosno kroz ove obuke je unaprijeđen sistem u dijelu osiguranje jednakog pristupa pravima koja pripadaju strancima koji traže međunarodnu zaštitu i licima kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori	početna vrijednost (2021) Trenutni broj službenika u Centru za prihvata je 33, dok je Pravilnikom o sistematizaciji MUP-a predviđeno 43 i poslove obavljaju službenici po ugovoru	ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023) broj službenika povećan za 15	ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) administrativni kapaciteti povećani za još 30 službenika, tako da su ukupni administrativni kapacitetu 88 službenika			
Indikator učinka c)	početna vrijednost (2021)	ciljna vrijednost na polovini	ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025)			

Obezbijeđen potreban broj stambenih jedinica za strance sa odobrenom međunarodnom zaštitom	nema obezbijedenih stambenih jedinica	spvođenja strateškog dokumenta (2023)	broj stambenih jedinica povećan za 40			
Indikator učinka d) Sve administrativne procedure sprovedene i odluke donijete u roku predviđenom zakonom	početna vrijednost (2021) U 2020. godini, u određenim slučajevima nadležni državni organi ne donose odluke u zakonom predviđenim rokovima (npr. od 697 odluka Direkcije za azil donijetih do kraja novembra 2020. godine, 114 odluka (16%) je donijeto nakon zakonskog roga od 6 mjeseci. To je značajno pogoršanje u odnosu na 2019. godinu kada je 6% odluka donijeto nakon zakonskog roka, odnosno 2018. godinu, kada nije bilo odluka donijetih nakon zakonskog roka)	ciljna vrijednost na polovini spvođenja strateškog dokumenta (2023) Broj odluka donijetih nakon zakonskog roka od 6 mjeseci smanjen na 6%	ciljna vrijednost na kraju spvođenja strateškog dokumenta (2025) Sve odluke donijete u zakonom predviđenom roku			
Aktivnosti koje utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Sredstva planirana za spvođenje aktivnosti	Izvor finansiranja

2.1.Povećanje i proširenje smještajnih kapaciteta koji će biti u vlasništvu države, a koji će osigurati iste standarde prihvata u smislu da se izvrši rekonstrukcija postojećeg objekta Centra za prihvata u Spužu koji prima strance koji traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori	Izvršena rekonstrukcija postojećeg objekta Centra za prihvata i povećani kapaciteti za 60 ležajeva	Ministarstvo unutrašnjih poslova	III kvartal 2021	IV kvartal 2021	400.000 €	Kroz IUG obezbijeđen iznos sredstava od 400.000 €
2.2.Povećanje i proširenje smještajnih kapaciteta koji će biti u vlasništvu države, u smislu da se izvrši adaptacija i rekonstruisana "bivša Karaula Božaj".	Izvršena adaptacija i rekonstruisana "bivša Karaula Božaj" i povećani kapaciteti za 120 ležajeva (u vanrednim okolnostima za 200)	Ministarstvo unutrašnjih poslova IOM	IV kvartal 2021	IV kvartal 2022	872.000 €	Budžet 472.000€ IPPA 2018-400.000€
2.3.U skladu sa novim Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva unutrašnjih poslova, povećace se broj zaposlenih koji će raditi u novim kapacitetima na poslovima prihvata stranaca koji traže međunarodnu zaštitu	Donijet novi Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva unutrašnjih poslova sa povećanjem broja zaposlenih	Ministarstvo unutrašnjih poslova	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Nijesu potrebna sredstva	Budžet
2.4. Obezbjeđenje opreme za sprovođenje intervjua u slučaju ograničenja kretanja zbog epidemiološke situacije u zemlji	Obezbjeđena oprema za sprovođenje intervjua u slučaju ograničenja kretanja zbog epidemiološke situacije u zemlji	Ministarstvo unutrašnjih poslova Upravni sud Crne Gore UNHCR	III kvartal 2021	II kvartal 2022	Sredstva obezbijeđena po potrebi	UNHCR-a

2.5. Izrada informativnog materijala za strance koji traže međunarodnu zaštitu	Vrsta i broj izrađenog informativnog materijala Jezici na kojima je izrađen informativni materijal	Ministarstvo unutrašnjih poslova UNHCR	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Sredstva obezbijedena po potrebi	UNHCR-a
2.6. Pružanje psihosocijalne i materijalne podrške strancima koji traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori	Pružena psiho-socijalna i materijalna podrška za strance koji traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori u narednom dvogodišnjem periodu	Ministarstvo unutrašnjih poslova IOM UNHCR Crveni krst CG	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	70.000€ Što se tiče MUP-a, nijesu potrebna posebna Budžetska sredstva	Crveni krst CG Uključiti sredstva ostalih aktera, prije svega MUP-a
2.7. Pružanje pravne pomoći strancima koji traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori	Pružena pravna pomoć strancima koji traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori	NVO Pravni Centar NVO Građanska alijansa	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Sredstva obezbijedena po potrebi	NVO Pravni Centar NVO Građanska alijansa
2.8. Obezbijeden potreban broj stambenih jedinica kroz postupak javne nabavke za strance kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori	U narednom periodu zakupljeno 30 stambenih jedinica Smješteno minimum 40 stranaca sa odobrenom međunarodnom zaštitom	Ministarstvo unutrašnjih poslova	IV kvartal 2021	IV kvartal 2022	110.000 eura	Budžet

<p>2.9.Podrška u integraciji lica kojima je odobrena međunarodna zaštita- smještaj, novčanu pomoć, stručno usavršavanje, rad, učenje crnogorskog jezika, istorije i kulture, socijalna zaštita, zdravstvena zaštita, obrazovanje, besplatna pravna pomoć, humanitarna pomoć, psihosocijalna podrška i prevodilačke usluge.</p>	<p>Broj pruženih usluga po segmentima Broj lica kojima je pružena podrška po segmentima</p>	<p>MUP Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, MZ Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Ministarstvo ekonomskog razvoja ZZZ CG Centri za socijalni rad Crveni krst CG UNHCR NVO sektor</p>	<p>III kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>74.700 €</p>	<p>Budžet Crveni krst CG</p>
<p>2.10. Pružanje pravne podrške strancima kojima je odobrena međunarodna zaštita</p>	<p>Pružena pravna podrška za minimum 60 lica</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova UNHCR, NVO Građanska alijansa, NVO Pravni centar</p>	<p>IV kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>Sredstva obezbijedena po potrebi</p>	<p>UNHCR Budžet za 2022</p>

2.11. Pružanje psihosocijalne i materijalne podrške strancima kojima je odobrena međunarodna zaštita	Pružana psihosocijalna i materijalna podrška za minimum 60 lica, kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori; Aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji rada MUP-a sistematizovano radno mjesto psihologa; Popunjeno radno mjesto psihologa	Ministarstvo unutrašnjih poslova Ministarstvo finansija i socijalnog staranja UNHCR, Crveni krst	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Redovna budžetska sredstva	MUP Crveni krst CG UNHCR
2.12. Organizovanje kurseva radi uključivanja azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u crnogorsko društvo, i to: - osnovni kurs crnogorskog jezika, - crnogorske istorije i kulture	U narednom dvogodišnjem periodu je organizovano - četiri kursa crnogorskog jezika za 40 polaznika - četiri kursa crnogorske istorije i kulture za 40 polaznika	Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta	IV kvartal 2021	IV kvartal 2022	16.000 €	Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta
2.13. Donošenje Programa naprednog kursa crnogorskog jezika kao i način i uslove za njegovo sprovođenje	Donešen Program naprednog kursa crnogorskog jezika kao i način i uslovi za njegovo sprovođenje	Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta	IV kvartal 2021	III kvartal 2022	4.000 €	Budžet Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta
2.14. Organizovanje naprednog kursa crnogorskog jezika	U narednom dvogodišnjem periodu organizovana četiri napredna kursa crnogorskog jezika za 60 polaznika	Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta,	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	12.000 €	Budžet Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta

2.15. Podrška djeci i odraslim azilantima i strancima pod subsidijarnom zaštitom radi prevazilaženja jezičkih, kulturoloških, psiholoških i drugih barijera u učenju.	Dodatni sadržaji i podrška u učenju (radionice, časovi, psihološka savjetovanja)	MUP Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, UNHCR NVO	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	6.000 €	UNHCR
2.16. Praćenje efektivnog pristupa pravima lica kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori	Uspostavljen i standardizovan sistem monitoringa Sprovedena godišnja istraživanja Identifikovane preporuke za oblasti koje zahtijevaju intervencije na pravnom i administrativnom nivou	MUP UNHCR NVO Građanska alijansa	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Redovna budžetska sredstva Sredstva obezbijedena po potrebi	Budžet UNHCR
2.17. Pružanje prevodilačkih usluga kod integracije stranaca sa odobrenom međunarodnom zaštitom-engleski, francuski, španski, ruski, arapski i farsi, kao i druge po ukazanoj potrebi.	Broj pruženih prevodilačkih usluga	MUP UNHCR	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Sredstva obezbijedena po potrebi	UNHCR Budžet 2022
Operativni cilj 3:	Uspostavljanje elektronskog sistema identifikacije i registracije lica iz sistema međunarodne zaštite i obuka službenika koji će raditi na ovim sistemima					

<p>Indikator učinka a) Realizacija projekata elektronskog uvezivanja, kako organizacionih jedinica unutar MUP-a, tako i ostalih državnih organa koji se bave pitanjima migracija</p>	<p>početna vrijednost (2021) Većina sistema i softvera organizacionih jedinica MUP-a, UP, Poreske uprave i Uprave za inspeksijske poslove koje se bave pitanjima migracija još uvijek nije povezana</p>	<p>ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023) sistemi i softveri organizacionih jedinica MUP-a i UP koje se bave pitanjima migracija su povezani</p>	<p>ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) Svi sistemi i softvera relevantnih institucija koje se bave pitanjima migracija uvezani</p>
<p>Indikator učinka b) Unaprijeđeni kapaciteti i kompetencije zaposlenih u oblasti međunarodne zaštite stranaca</p>	<p>Početna vrijednost (2021) Kontinuirana promjena strukture stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, u dijelu jezika, pola, uzrasta i zemalja porijekla, uključujući lica sa posebnim proceduralnim garancijama, otežava komunikaciju sa tim licima i usporava proces donošenja odluka po njihovim zahtjevima i potrebama</p>	<p>Ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023) Kapaciteti službenika zaposlenih u oblasti međunarodne zaštite stranaca ojačani u segmentima prijema, procedure i integracije kako bi se, u 80% slučajeva, odgovorilo na sve zahtjeve i potrebe u zakonom predviđenim rokovima</p>	<p>Ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) Kapaciteti službenika zaposlenih u oblasti međunarodne zaštite stranaca ojačani u segmentima prijema, procedure i integracije kako bi se, u svim slučajevima, odgovorilo na sve zahtjeve i potrebe u zakonom predviđenim rokovima</p>

Aktivnosti koje utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja
3.1. Dalji razvoj IT sistema za unapređenje migracija i nabavka tehničke opreme. Realizacija mjere podrazumijeva uspostavljanje elektronske baze podataka i unaprjeđenje sistema identifikacije, registracije i priključenja podataka za osobe iz sistema međunarodne zaštite	Izrada projektnog zadatka Raspisivanje tendera za izradu softvera Nabavka tehničke opreme za operativnost softvera Obuka službenika za korišćenje novih sistema	Ministarstvo unutrašnjih poslova Uprava policije IOM UNHCR	III kvartal 2021	II kvartal 2022	120.000 €	Budžet (70.000€) Donatorska podrška IOM (50.000 €)
3.2. Uspostavljanje elektronskog sistema za identifikaciju i registraciju migranata	Izrada Master plana u okviru IPA II Raspisivanje tendera za nabavku hardvera i softvera Instalacija opreme Izrada standardnih operativnih procedura Obuka službenika za korišćenje elektronskog sistema	Ministarstvo unutrašnjih poslova/Uprava policije Ministarstvo vanjskih poslova	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Iznos potrebnih sredstava će biti poznat nakon izrade Master plana koji se radi kroz IPA II i biće završen do novembra 2021. godine	Budžet Donatorska podrška

<p>3.3. Izrada zajedničkog operativnog strateškog plana u slučaju angažovanja pripadnika Vojske Crne Gore na poslovima nadzora državne granice</p>	<p>Formiranje mješovite radne grupe za izradu operativnog plana</p> <p>Usvajanje operativnog strateškog plana za zajednički nadzor državne granice</p>	<p>Ministarstvo odbrane</p> <p>Ministarstvo unutrašnjih poslova/Uprava policije</p>	<p>III kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2021</p>	<p>Nijesu potrebna posebna budžetska sredstva</p>	<p>Nijesu potrebna posebna budžetska sredstva</p>
<p>3.4. Izmjena Plana djelovanja u slučaju masovnog priliva izbjeglica i migranata</p>	<p>Izmjena sastava operativnog tima</p> <p>Definisati adekvatan naziv plana</p> <p>Definisati sve nadležne organe</p> <p>Definisati koordinaciono tijelo</p> <p>Definisati razmjenu informaciju</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova/Uprava policije</p> <p>Ministarstvo odbrane</p> <p>Ministarstvo ekonomskog razvoja</p> <p>Ministarstvo finansija i socijalnog staranja</p> <p>Ministarstvo kapitalnih investicija</p>	<p>IV kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>Nijesu potrebna posebna budžetska sredstva</p>	<p>Nijesu potrebna posebna budžetska sredstva</p>

<p>3.5.Izvršiti selekciju službenika koji će vršiti poslove skrininga i obavljanja intervjua sa migrantima i izvršiti njihovu obuku (uključujući i obuku za oblast posebnih proceduralnih garancija)</p>	<p>Izvršiti selekciju službenika</p> <p>Sačiniti plan i program</p> <p>Realizovati obuku</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova/Uprava policije</p>	<p>III kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2021</p>	<p>Nijesu potrebna posebna budžetska sredstva</p>	<p>Nijesu potrebna posebna budžetska sredstva</p> <p>Obuka 16 službenika će biti realizovana u okviru obuke koja se realizuje kroz IPA II Projekat</p>
--	--	---	-------------------------	------------------------	---	--

<p>3.6. Izrada situacione slike na polju neregularnih migracija na mjesečnom nivou i razmjena iste sa kriminalističkom policijom i ostalim službama na regionalnom i lokalnom nivou</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Broj registrovanih migranata prema nacionalnosti (uporediv sa istim periodom prethodne godine); 2. Broj registrovanih migranata od strane Regionalnih centara granične policije prema nacionalnosti (uporediv sa istim periodom prethodne godine); 3. Trend nezakonitih migracija (za najmanje 18 prethodnih mjeseci) - uporediv sa istim periodom prethodne godine; 4. Broj migranata (prema nacionalnosti) koji su izrazili namjeru da podnesu zahtjev za međunarodnu zaštitu (uporediv sa istim periodom prethodne godine); 5. Broj nezakonitih migranata (po nacionalnosti) koji izbjegavaju graničnu kontrolu (skriveni u prevoznom sredstvu) - 	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova/Uprava policije</p>	<p>III kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2021</p>	<p>Nijesu potrebna posebna budžetska sredstva</p>	<p>Nijesu potrebna posebna budžetska sredstva</p>
---	---	---	-------------------------	------------------------	---	---

	<p>uporediv sa istim periodom prethodne godine;</p> <p>6. Broj stranaca (po nacionalnosti) koji ilegalno borave na teritoriji Crne Gore - uporedivi sa istim periodom u prethodnoj godini;</p> <p>7. Broj primljenih stranaca (prema nacionalnosti i prema zemlji prijema) - uporediv sa istim periodom u prethodnoj godini;</p> <p>8. Broj stranaca udaljenih u postupku readmisije (po nacionalnosti i po zemlji udaljenja) - uporediv sa istim periodom u prethodnoj godini;</p> <p>9. Broj osumnjičenih (prema nacionalnosti)/slučajeva krivičnih djela povezanih sa nezakonitim migracijama (npr. Omogućavanje nezakonitog prelaska</p>					
--	--	--	--	--	--	--

	<p>granice) – uporediv sa istim periodom u prethodnoj godini;</p> <p>10. Broj prekršaja (prema nacionalnosti) koji se odnose na nezakonite migracije (npr. Olakšavanje ilegalnog prelaska granice) - uporediv sa istim periodom u prethodnoj godini;</p> <p>11. situacija vezano za nezakonite migracije u zemljama porijekla (raseljavanja, sukobi, kretanje raseljenih prema Turskoj i Zapadnom Balkanu, itd.);</p> <p>12. Stanje vezano za nezakonite migracije u zemljama tranzita (broj neregularnih migranata, migracioni trend, prognoza, očekivanja, glavni pravci ...);</p> <p>13. Situacija vezano za nezakonite migracije u susjednim zemljama (broj neregularnih migranata, migracioni</p>					
--	--	--	--	--	--	--

	<p>trend, prognoza, očekivanja, glavni pravci ...);</p> <p>14. Situacija vezano za nezakonite migracije u zemljama odredišta (broj neregularnih migranata, trend migracija, podnosioci zahtjeva za azil ...);</p> <p>15. migracioni potencijal prema broju nezakonitih prelazaka u regionu;</p> <p>16. faktori koji mogu uticati na povećanje ili smanjenje nezakonitih migracija (u CG i inostranstvu);</p> <p>17. Nivo prijetnje od nezakonitih migracija.</p>					
3.7. Uskladiti procedure i kapacitete za utvrđivanje i potvrđivanje starosne dobi maloljetnih migranata bez pratanje	Procedure i kapaciteti za utvrđivanje i potvrđivanje starosne dobi maloljetnih migranata bez pratanje su donijete	Ministarstvo unutrašnjih poslova/Uprava policije MRG	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Nijesu potrebna posebna budžetska sredstva	Budžet

3.8.Sprovoditi kontinuirane obuke pripadnika Uprave policije odgovornih za registrovanje namjera za traženje međunarodne zaštite u svim domenima azila koji su od značaja za rad Uprave policije	Sprovedena obuka pripadnika Uprave policije	MUP/Uprava policije UNHCR IOM	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Sredstva obezbijedena po potrebi	UNHCR IOM
3.9.Razviti standardni program obuke za sluzbenike Direkcije za azil (pocetnicki, srednji i napredni nivo)	Razvije standardni program obuke za sluzbenike Direkcije za azil (pocetnicki, srednji i napredni nivo)	MUP UNHCR EASO	IV kvartal 2021	I kvartal 2022	Sredstva obezbijedena po potrebi	UNHCR

<p>3.10. Sprovoditi kontinuirane obuke službenika Direkcije za azil i sudija Upravnog suda Crne Gore, a posebno u dijelu koji se odnosi na procjenu činjenica i okolnosti, djela progona, razloga progona, ozbiljne nepravde, odredaba o isključenju, podnosiocima zahtjeva kojima su potrebne posebne proceduralne garancije, pružaocima zaštite, progonu po osnovu rodne ravnopravnosti, naknadnom zahtjevu za međunarodnu zaštitu, utvrđivanja najbolje interesa djeteta, kulturološke medijacije, kao i o Evropskoj konvenciji o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda i šire o međunarodnom pravu ljudskih prava;</p>	<p>Sprovedene obuke službenika Direkcije za azil i sudija Upravnog suda</p>	<p>MUP Upravni sud Crne UNHCR</p>	<p>III kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>Sredstva obezbijeđena po potrebi</p>	<p>UNHCR</p>
--	---	---	-------------------------	----------------------------	---	--------------

<p>3.11. Organizovanje radionica za aktere u domenu integracije koje bi se bavile stvaranjem uslova za uspješnu integraciju azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom</p>	<p>Radionice održane jednom godišnje</p>	<p>MUP Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, Ministarstvo zdravlja Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Zavod za zapošljavanje Fond za zdravstveno osiguranje Jedinice lokalne samouprave, Glavni grad i Prijestonica Crveni krst UNHCR NVO</p>	<p>III kvartal 2021</p>	<p>III kvartal 2022</p>	<p>Sredstva obezbijedena po potrebi</p>	<p>UNHCR</p>
<p>3.12. Kontinuirano organizovati obuke za službenike Uprave policije, Direkcije za prihvatanje, Direkcije za integraciju, Centara za socijalni rad, Domova zdravlja, na temu procjene najboljeg interesa (djeteta, ranjivih kategorija)</p>	<p>Broj obučanih službenika Broj obuka</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova Ministarstvo IOM UNHCR Crveni krst Crne Gore UNICEF finansija i socijalnog staranja</p>	<p>III kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>Sredstva će biti opredijeljena po potrebi</p>	<p>IOM UNHCR Crveni krst Crne Gore UNICEF</p>

3.13. Sprovoditi kontinuirane obuke službenika Direkcije za prihvat stranaca koji traže međunarodnu zaštitu, a posebno u dijelu koji se odnosi na procjenu najboljeg interesa djeteta, tretmana porodice, psihosocijalnog pristupa, i podrške, pristupa pravima.	Sprovedene obuke službenika Direkcije za prihvat stranaca koji traže međunarodnu zaštitu	MUP UNHCR	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Sredstva će biti opredijeljena po potrebi	UNHCR
3.14. Konstantno sprovoditi monitoring i analizu govora mržnje s naglaskom na anti-migrantske narative	Dostupna analiza govora mržnje u Crnoj Gori Vezane informacije dostupne na kvartalnom nivou	Ministarstvo unutrašnjih poslova Uprava policije IOM	III kvartal 2022	IV kvartal 2022	Naknadno će biti utvrđeno	IOM
3.15. Organizovati sastanke, te podržati održavanje javnih skupova/incijativa na temu govora mržnje u kontekstu mješovitih migracija	Broj održanih sastanaka/javnih događaja/incijativa	Ministarstvo unutrašnjih poslova Uprava policije IOM	III kvartal 2022	IV kvartal 2022	Naknadno će biti utvrđeno	IOM
3.16. Organizovati obuke za službenike relevantnih institucija na temu kulturološke medijacije, te rodno-senzitivnog postupanja. Obuku bi trebao da sprovede nezavisni i sertifikovani trener	Broj obučanih službenika Broj obuka	MUP IOM Uprava policije	IV kvartal 2022	IV kvartal 2022	13.000 €	Budžetska Sredstva IOM

3.17. Obezbijediti zajednički efikasniji inspekcijski nadzor u oblastima boravka i zapošljavanja stranaca kako bi se povećala identifikacija stranaca koji u Crnoj Gori nezakonito borave i rade.	Realizovano minimum 500 zajedničkih inspekcijskih kontrola i kontrolisano minimum 30.000 stranaca u narednom dvogodišnjem periodu	Uprava policije Uprava prihoda Uprava za inspekcijske poslove	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Nijesu potrebna dodatna finansijska sredstva	Budžet
Operativni cilj 4:		Rješavanje pravnog statusa interno raseljenih lica (IRL) kao i ostalih lica koja nijesu upisana u osnovne registre i registre državljana u Crnoj Gori i u državama okruženja				
Indikator učinka a) Smanjen je broj lica (IRL) koja još uvijek nijesu riješila status u Crnoj Gori, a koja su u postupku rješavanja	početna vrijednost (2021) zaključno sa 31.12.2020. godine 160 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine za IRL je u toku	ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023) zaključno sa 31.12.2023. godine 100 zahtjeva za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine za IRL je u toku	ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) na dan 31.12.2025. godine riješeni svi zahtjevi za odobravanje stalnog nastanjenja i privremenog boravka do tri godine za IRL			
Indikator učinka b) Povećan broj lica koja su vraćena na Kosovo	početna vrijednost (2021) U 2020 godini nije realizovan nijedan povratak IRL na Kosovo	ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023) zaključno sa 31.12.2023. godine vraćeno na Kosovo 27 IRL lica	ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) zaključno sa 31.12.2025. godine vraćeno na Kosovo 30 IRL lica			

<p>Indikator učinka c) Unaprijeđen pristup pravima I/RL uz povećan broj I/RL koja su riješila stambeno pitanje</p>	<p>Regionalnim stambenim programom je predviđeno ukupno zbrinjavanje oko 6000 lica Kroz osam projekata smješteno je ukupno 3.125 lica</p>		<p>zaključno sa 31.12.20211. godine Kroz dva projekata smješteno još 1.300</p> <p>Regionalni Stambeni program se završava u toku 2021 godine</p>			
<p>Aktivnosti koje utiče na realizaciju Operativnog cilja</p>	<p>Indikator rezultata</p>	<p>Nadležne institucije</p>	<p>Datum početka</p>	<p>Planirani datum završetka</p>	<p>Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti</p>	<p>Izvor finansiranja</p>
<p>4.1.Izraditi detaljnu analizu svih zahtjeva za stalni/privremeni boravak do tri godine, koji su u radu kod Ministarstva unutrašnjih poslova kao i izazova zbog kojih lica sa statusom stranca do tri godine ne podnose zahtjeve za stalni boravak</p>	<p>Izrađena detaljna analiza Predložen model za rješavanje zaostalih predmeta</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova Uprava policije UNHCR</p>	<p>III kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2021</p>	<p>Sredstva obezbijeđena po potrebi</p>	<p>UNHCR</p>
<p>4.2.Nastaviti sa primjenom pojednostavljenih procedura za pribavljanje identifikacionih dokumenata za raseljena i interno raseljena lica čiji su zahtjevi za status stranca i dalje u radu</p>	<p>Pojednostavljene procedure primjenjene na nacionalnom nivou kako bi se omogućio završetak svih zahtjeva koji su u radu</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova UNHCR NF Gradjanska alijansa</p>	<p>III kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>Nijesu potrebna sredstva</p>	<p>Nijesu potrebna sredstva</p>

4.3.Nastaviti saradnju sa nadležnim organima država porijekla u rješavanju statusa IRL i ostalih lica koja imaju potrebu za ovom vrstom podrške	Izveštaj o broju posjeta nadležnih organa Kosova Izveštaj o broju održanih koordinacionih sastanaka između MUP-a CG i MUP-a Kosova Broj lica kojima je pružena pomoć od strane kombinovanih mobilnih biometrijskih timova	Ministarstvo unutrašnjih poslova Ministarstvo vanjskih poslova UNHCR NF Građanska alijansa	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Sredstva obezbijedena po potrebi	UNHCR
4.4.Pružanje pomoći licima u rješavanju statusa IRL i ostalih lica koja imaju potrebu za ovom vrstom podrške u Crnoj Gori, posredstvom Ambasade Republike Srbije/ Ambasade Republike Kosovo	Vrste dokumenata/procedura registracije koje se mogu pokrenuti u Ambasadi Republike Kosovo u Crnoj Gori Broj lica kojima je pružena pomoć od strane Ambasade Republike Srbije i Ambasade Republike Kosovo u Crnoj Gori	Ministarstvo unutrašnjih poslova UNHCR NVO Građanska alijansa	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Sredstva obezbijedena po potrebi, od slučaja do slučaja	UNHCR
4.5.Pružanje podrške ranjivim I/RL licima u regulisanju pravnog statusa u Crnoj Gori	Broj lica kojima je pružena pravna ili finansijska pomoć za regulisanje pravnog statusa u Crnoj Gori	Ministarstvo unutrašnjih poslova UNHCR NVO Građanska alijansa	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Sredstva obezbijedena po potrebi od slučaja do slučaja	UNHCR - (Direktna i indirektna finansijska pomoć kroz rad partnerskih NVO i UNHCR uposlenika)

<p>4.6.Običi sva RL i IRL čiji su zahtjevi za status stranca sa privremenim ili stalnim boravkom i dalje u radu, odnosno koji su stekli status stranca sa privremenim boravkom do 3 godine. Običi RL i IRL koji su stekli status stranca sa stalnim boravkom na reprezentativnom uzorku</p>	<p>Utvrđeni razlozi nekompletiranja zahtjeva za status stranca sa stalnim ili privremenim boravkom</p> <p>Utvrđen stepen pristupa socio ekonomskim pravima koja po zakonu pripadaju ovim licima.</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova</p> <p>Ministarstvo finansija i socijalnog staranja</p> <p>UNHCR</p>	<p>III kvartal 2021</p>	<p>III kvartal 2022</p>	<p>Sredstva obezbijeđena po potrebi od slučaja do slučaja</p>	<p>UNHCR</p>
<p>4.7.Ako terenske provjere i analiza stanja sa terena ukazu da je potrebno donijeti novu Uredbu o načinu ostvarivanja prava raseljenih lica iz bivših jugoslovenskih republika i interno raseljenih licasa Kosova koja borave u Crnoj Gori kako bi se obezbjedio neometan pristup osnovnim socio-ekonomskim pravima za I/RL čiji su zahtjevi za status stranca i dalje u toku, onda pristupiti donošenju iste</p>	<p>Eventualno donošenja nove Uredba o načinu ostvarivanja prava raseljenih lica iz bivših jugoslovenskih republika i interno raseljenih licasa Kosova koja borave u Crnoj Gori kako bi se obezbjedio neometan pristup osnovnim socio-ekonomskim pravima za I/RL čiji su zahtjevi za status stranca i dalje u toku</p>	<p>Ministarstvo finansija i socijalnog staranja</p> <p>UNHCR</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>Nijesu potrebna sredstva</p>	<p>Nijesu potrebna sredstva</p>

4.8.Podizati svijest i informisanost o pravu na dobrovoljni povratak u zemlju porijekla i obezbjeđivanje dobrovoljnog povratka, sa posebnim naglaskom na Kosovo za sva zainteresovana lica organizacijom okruglih stolova ili putem medija	Broj realizovanih informativnih posjeta i sastanaka Broj lica koja su se dobrovoljno vratila u zemlju porijekla	Ministarstvo unutrašnjih poslova UNHCR	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	UNHCR – na osnovu potreba na terenu	UNHCR
4.9.Rješavanje stambenih potreba za interno raseljena i raseljena lica	Izvršena raspodjela stambenih jedinica Useljenje u stambene jedinice Završeni građevinski radovi za kuća	Ministarstvo finansija i socijalnog staranja Direkcija javnih radova Glavni grad Podgorica	III kvartal 2021	IV kvartal 2021	MRSS	Međunarodni donatori i Budžet
Operativni cilj 5:		Rješavanje pravnog statusa lica u riziku od apatridije i stvaranje uslova za efikasna pristup pravima za lica sa priznatim statusom lica bez državljanstva				
Indikator učinka a) Smanjen broj lica koja još uvijek nijesu upisana u registar rođenih ili registar državljana u Crnoj Gori ili zemlji porijekla	početna vrijednost (2021) Upis u matični registar rođenih u državi porijekla i dalje predstavlja problem za određeni broj lica	ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023) Na dan 31.12.2023. Ojačana saradnja sa zemljama porijekla lica u riziku od apatridije radi upisa lica u osnovne registre tih zemalja; Sva identifikovana lica u riziku od apatridije upisana u registar rođenih i registar državljana Crne Gore ili zemlje porijekla	ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) Na dan 31.12.2025. Ojačana saradnja sa zemljama porijekla lica u riziku od apatridije radi upisa lica u osnovne registre tih zemalja; Sva identifikovana lica u riziku od apatridije upisana u registar rođenih i registar državljana Crne Gore ili zemlje porijekla			

<p>Indikator učinka b) Ojačan postupak za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva i kapaciteti nadležnih državnih organa za sprovođenje postupka za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva</p>	<p>početna vrijednost (2021) Postupak za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva još nedovoljno razvijen</p>	<p>ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023) zaključno sa 31.12.2023. Identifikovani svi izazovi u sprovođenju postupka za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva i predložene mjere za njihovo prevazilaženje Sva lica koja vode postupak za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva pohađala relevantan trening; Svi postupci za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva sprovedeni u zakonom predviđenom roku.</p>	<p>ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) zaključno sa 31.12.2025. U potpunosti funkcionalan postupak za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva Visok nivo prolaznosti prvostepenih odluka u postupku za status lica bez državljanstva pred drugostepenim i trećestepenim organom</p>
<p>Indikator učinka c) Usaglašen zakonodavni okvir i administrativne procedure za efikasan pristup pravima za lica sa priznatim statusom lica bez državljanstva</p>	<p>početna vrijednost (2021) zaključno sa 31.12.2020. godine Zakoni koji regulišu pristup pravima za lica bez državljanstva neusaglašeni sa Zakonom o strancima i međunarodnim standardima iz oblasti pristupa pravima za ova lica</p>	<p>ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023) zaključno sa 31.12.2023. Nacionalno zakonodavstvo iz oblasti pristupa pravima u potpunosti usaglašeno sa Zakonom o strancima u vezi sa pravima lica bez državljanstva, kao i sa međunarodnim standardima iz oblasti pristupa pravima za lica bez državljanstva</p>	<p>ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) zaključno sa 31.12.2025. Nacionalno zakonodavstvo i administrativne procedure iz oblasti pristupa pravima u potpunosti usaglašeno sa Zakonom o strancima u vezi sa pravima lica bez državljanstva, kao i sa međunarodnim standardima iz oblasti pristupa pravima za lica bez državljanstva</p>

Aktivnosti koje utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja
5.1.Nastaviti aktivnosti naknadnog upis rođenja djece sa ciljem prevencije rizika od apatridije	<p>Broj identifikovanih lica i broj lica kojima je pružena podrška za upis u matične registre</p> <p>Broj pokrenutih administrativnih i sudskih postupaka za upis u matične registre</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova</p> <p>UNHCR NVO Građanska alijansa</p>	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Sredstva obezbijedena po potrebi od slučaja do slučaja	UNHCR
5.2.Sprovedenje obuka službenika PJ, Filijala i Ekspozitura MUP i službenika centara za socijalni rad za pružanje pomoći djeci koja nijesu upisana u matični registar rođenih zbog napuštanja od strane roditelja ili čiji roditelji nemaju lična dokumenta	<p>Broj sprovedenih obuka</p> <p>Broj djece koja su upisana u matični registar rođenih uz pomoć centara za socijalni rad</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova</p> <p>Ministarstvo finansija i socijalnog staranja UNHCR</p>	III kvartal 2022	IV kvartal 2022	Sredstva obezbijedena po potrebi	UNHCR

5.3.Izrada operativnog upustva kroz koji bi zdravstvene ustanove, opštinski centri za socijalni rad ili osnovne škole informisale MUP o djeci koja su rođena u Crnoj Gori a nisu upisana u registar rođenih, radi pokretanja postupka za upis u registar rođenih	Izrađeno operativno upustvo kroz koje bi zdravstvene ustanove, opštinski centri za socijalni rad ili osnovne škole informisale MUP o djeci koja su rođena u Crnoj Gori a nisu upisana u registar rođenih, radi pokretanja postupka za upis u registar rođenih	Ministarstvo unutrašnjih poslova Ministarstvo zdravlja Ministarstvo finansija i socijalnog staranja Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta UNHCR	III kvartal 2022	IV kvartal 2022	Sredstva obezbijedena po potrebi	UNHCR
5.4.Izrada operativnog uputstva za službenike MUPa za primjenu člana 7 Zakona o crnogorskom državljanstvu	Izrađeno opertativno uputstvo za primjenu člana 7 Zakona o crnogorskom državljanstvu	Ministarstvo unutrašnjih poslova UNHCR	III kvartal 2022	IV kvartal 2022	Sredstva obezbijedena po potrebi	UNHCR
5.5.Pružanje pomoći licima koja se nalaze u postupku za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva	Broj lica koja su stekla status lica bez državljanstva kroz postupak utvrđivanja apatridije	Ministarstvo unutrašnjih poslova UNHCR NVO Građanska alijansa	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Sredstva obezbijedena po potrebi od slučaja do slučaja	UNHCR
5.6.Izmjeniti i dopuniti Zakon o strancima kako bi se dodatno ojačao postupak za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva	Izmjenjen i dopunjen Zakon o strancima kako bi se dodatno ojačao postupak za utvrđivanje sttusa lica bez državljanstva	Ministarstvo unutrašnjih poslova UNHCR	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Nijesu potrebna dodatna sredstva	MUP UNHCR

5.7. Izraditi detaljnu analizu nacionalne legislative iz oblasti pristupa pravima za lica bez državljanstva sa preporukama za izmjene i dopune zakona radi omogućavanja efikasnog pristupa pravima ovih lica	Izrađena detaljna analiza i definisane preporuke za izmjene i dopune zakona	Ministarstvo unutrašnjih poslova UNHCR	III kvartal 2021	II kvartal 2022	Sredstva obezbijedena po potrebi	MUP UNHCR
5.8. Podizati svijest i informisanost o upisu u matične registre rođenih, posebno novorođene djece, putem distribucije letaka, organizacijom okruglih stolova ili putem medija.	Broj pripremljenih i distribuiranih letaka/ organizovanih okruglih stolova/ medijskih saopštenja	Ministarstvo unutrašnjih poslova UNHCR	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Sredstva obezbijedena po potrebi	UNHCR
5.9. Organizovanje obuka za službenike koji vrše poslove koji se odnose na utvrđivanje statusa lica bez državljanstva, pored ostalih i na temu prevencije apatridije u Crnoj Gori, postupak upisa u registar rođenih i dr.	Broj službenika obučanih o primjeni postupka za utvrđivanje apatridije Broj sudija obučanih o međunarodnim standardima iz oblasti apatridije Broj priručnika, vodiča i drugih relevantnih materijala dostavljenih nadležnom osoblju	Ministarstvo unutrašnjih poslova Upravni sud Crne Gore UNHCR	III kvartal 2022	IV kvartal 2022	Sredstva obezbijedena po potrebi	UNHCR

5.10. Organizovanje studijske posjete za službenike MUPa i sudije koji vrše poslove upisa u matični registar rođenih kao i poslove koji se odnose na utvrđivanje statusa lica bez državljanstva u jednoj od država koja ima dobre prakse upisa u registar rođenih i zavidno iskustvo i uspjeh u primjeni procedure utvrđivanja statusa lica bez državljanstva, kao npr. Francuska, Holandija.	Organizovane studijske posjete Izvještaji sa posjeta	Ministarstvo unutrašnjih poslova UNHCR	III kvartal 2022	II kvartal 2022	Nakanadno će se definisati iznos sredstava	UNHCR
5.11. Izrada operativnog uputstva za službenike MUPa o primjeni postupka za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva	Izrađeno operativno uputstvo za službenike MUPa o primjeni postupka za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva	Ministarstvo unutrašnjih poslova UNHCR	III kvartal 2022	IV kvartal 2022	Nakanadno će se definisati iznos sredstava	UNHCR
STRATEŠKI CILJ II: Unapređenje sistema readmisije i povratka crnogorskih i stranih državljana uz efikasan proces asistencije, u skladu sa zaključenim sporazumima i protokolima o readmisiji i u saradnji sa drugim državama i međunarodnim organizacijama						
Operativni cilj 1:		Unaprjeđenje politike readmisije putem zaključivanja novih sporazuma i protokola o readmisiji, kao i poboljšanje sistema povratka stranih državljana kojima nije odobren boravak u Crnoj Gori i sistemski rad na dobrovoljnom povratku				
Indikator učinka a) Isti nivo ili smanjen broj crnogorskih državljana koji su vraćeni u Crnu Goru	početna vrijednost (2021) Postupajući po sporazumima o readmisiji, od strane država EU, u 2019. godini, primljeno je ukupno 216 zahtjeva za readmisiju koji su se odnosili na prihvataje ukupno 392 lica, od čega je pozitivno riješeno 134 zahtjeva, odnosno data je saglasnost za prihvatanje ukupno 274 lica,	ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023)	ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) smanjen broj lica koja su predmet readmisije za 10% u odnosu na 2019. godinu			

	negativno je riješeno 82 zahtjeva, odnosno nije data saglasnost za prihvatanje ukupno 118 lica.		smanjen broj lica koja su predmet readmisije za 5% u odnosu na 2019. godinu			
Indikator učinka b) Uspostavljeni funkcionalni kanali za komunikaciju, pregovore i saradnju po pitanju readmisije sa trećim zemljama	početna vrijednost (2021) Proces uspostavljanja komunikacije još nije zvanično započet ni sa jednom trećom zemljom s ciljem sklapanja Sporazuma o readmisiji		ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023) Otvoreni pregovori sa jednom zemljom (zemlja porijekla migranata)		ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) Završen proces pregovora i uspostavljena saradnja sa jednom trećom državom po pitanju readmisije	
Aktivnosti koje utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja

<p>1.1. Zaključivanje implementacionih protokola o readmisiji sa ostalim državama članicama EU sa kojima Crna Gora nema potpisane protokole</p>	<p>Inicirano vođenje pregovora u cilju usaglašavanja i potpisivanja protokola o readmisiji sa ostalim državama članicama EU sa kojima Crna Gora nema potpisane protokole (Kipar, Danska, Finska, Francuska, Poljska, Portugal, Rumunija, Švedska, Irska, Litvanija, Letonija.)</p> <p>Zaključen protokol sa nekom od ovih država članicama EU</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova</p> <p>Ministarstvo vanjskih poslova</p> <p>Uprava policije</p>	<p>III kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>2.000 € (Ovo su planirana sredstva za zaključenje jednog protokola)</p>	<p>Budžet</p>
<p>1.2. Organizovati regionalne i bilateralne sastanke između relevantnih država članica EU i zemalja Zapadnog Balkana u vezi sa readmisijom državljana Zapadnog Balkana i trećih zemalja</p>	<p>Broj održanih sastanaka</p> <p>Broj učesnika iz Crne Gore</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova/ Uprava policije</p> <p>Ministarstvo vanjskih poslova IOM</p>	<p>IV kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>Naknadno će biti utvrđeno</p>	<p>IOM</p>
<p>1.3. Uraditi pravnu, tehničku i operativnu procjenu trenutnog stanja okvira za saradnju po readmisiji između zemalja Zapadnog Balkana i zemalja porijekla migranata (trećih država)</p>	<p>Analiza stanja dostupna i potencijalne prepreke identifikovane</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova/ Uprava policije</p> <p>Ministarstvo vanjskih poslova IOM</p>	<p>III kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>Naknadno će biti utvrđeno</p>	<p>IOM</p>

1.4. Organizacija bilateralnih i multilateralnih sastanaka sa trećim zemljama s ciljem uspostavljanja pregovaračkih kanala i saradnje o readmisiji	Broj održanih sastanaka Broj učesnika iz Crne Gore	Ministarstvo unutrašnjih poslova/Uprava policije Ministarstvo vanjskih poslova IOM	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Naknadno će biti utvrđeno	IOM
1.5. Organizacija dvije radne studijske posjete trećim državama za praktičare iz domena readmisije	Broj studijskih posjeta Broj učesnika iz Crne Gore Izveštaj o studijskoj posjeti	Ministarstvo unutrašnjih poslova IOM	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Naknadno će biti utvrđeno	IOM
1.6. Zaključivanje Sporazuma o readmisiji sa trećim državama i/ili iznalaženje alternativnih pravnih rješenja u cilju uspostavljanja instrumenata za readmisiju državljana trećih država	Inicirano vođenje pregovora u cilju usaglašavanja i potpisivanja sporazuma o readmisiji sa trećim državama (Ruskom Federacijom, Gruzijom, Jermenijom, Ukrajinom, Pakistanom, Marokom, Alžiirom, Irakom i Iranom). Saradnja, razmjena iskustva i komunikacija sa državom porijekla migranata Zaključen sporazum sa nekom od ovih država članicama EU	Ministarstvo unutrašnjih poslova/ Uprava policije Ministarstvo vanjskih poslova IOM	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	2.000 € (Ovo su planirana sredstva za zaključenje jednog sporazuma)	Budžet IOM

1.7. Izraditi regionalnu funkcionalnu analiza o trenutnoj operativnosti Sporazuma o readmisiji među zemljama Zapadnog Balkana i srodnim izazovima u implementaciji tih Sporazuma	Analiza stanja dostupna i potencijalne prepreke identifikovane	Ministarstvo unutrašnjih poslova/ Uprava policije Ministarstvo vanjskih poslova IOM	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Naknadno će biti utvrđeno	IOM
1.8. Organizovati regionalne i bilateralne sastanke među zemljama Zapadnog Balkana na temu izazova u implementaciji Sporazuma o readmisiji i razmjeni dobre prakse između zemalja Zapadnog Balkana	Broj održanih sastanaka Broj učesnika iz Crne Gore	Ministarstvo unutrašnjih poslova/ Uprava policije Ministarstvo vanjskih poslova IOM	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Naknadno će biti utvrđeno	IOM
1.9. Organizovati zajedničke regionalne obuke za službenike za migracije i readmisiju iz zemalja Zapadnog Balkana o zaštitno-osjetljivom upravljanju migracijama, politikama povratka i readmisije orijentisanim na prava, efikasnom upravljanju slučajevima i otkrivanju prevara sa dokumentima.	Broj održanih obuka Broj učesnika iz Crne Gore	Ministarstvo unutrašnjih poslova/ Uprava policije Ministarstvo vanjskih poslova IOM	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Naknadno će biti utvrđeno	IOM

1.10. Iniciranje i održavanje sastanaka Zajedničkih odbora za praćenje implementacije Sporazuma sa readmisiji sa EU, BIH, Hrvatskom, Srbijom, Albanijom i Kosovom	Inicirano je održavanje sastanaka zajedničkih odbora za readmisiju posredstvom Ministarstva vanjskih poslova Broj održanih sastanaka Zaključci sa sastanaka zajedničkih odbora	Ministarstvo unutrašnjih poslova/ Uprava policije Ministarstvo vanjskih poslova	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	2.000 € (Ovo su planirana sredstva za održavanje jednog sastanaka Zajedničkog odbora)	Budžet IOM
1.11. Unapređenje sistema povratka stranih državljana kroz savjetovanje i informisanje kao i sistemski rad na dobrovoljnom povratku	Usaglasiti potpuno tekst Memoranduma Potpisati Memorandum o saradnji između Ministarstva unutrašnjih poslova i Međunarodne organizacije za migracije (IOM) u vezi dobrovoljnog povratka i reintegracije Informacije o povratku kao i podrška dostupne zainteresovanim migrantima	Ministarstvo unutrašnjih poslova /Uprava policije IOM	III kvartal 2021	IV kvartal 2021	2.800 €	IOM
1.12. Unapređenje postojećeg Pravilnika o dobrovoljnom povratku u odnosu na EU Strategiju o povratku i reintegraciji	Dostupnost Pravilnika o dobrovoljnom povratku Unapredjena saradnja svih relevantnih aktera u sistemu dobrovoljnog povratka	Ministarstvo unutrašnjih poslova/ Uprava policije IOM	III kvartal 2021	II kvartal 2022	7.000 €	IOM

1.13. Organizovanje obuka za službenike MUP-a i Uprave policije na temu asistiranog dobrovoljnog povratka migranata u zemlje porijekla, kao i rodno senzitivnom postupanju	Broj održanih obuka Broj obučanih službenika	Ministarstvo unutrašnjih poslova/ Uprava policije IOM	III kvartal 2021	II kvartal 2022	13.500 €	IOM
1.17. Pružiti podršku pri dobrovoljnom povratku migranata u zemlje porijekla, te po potrebi i reintegraciju na rodno osjetljiv način	Broj vraćenih migranata u zemlje porijekla Broj migranata kojima je pružena reintegraciona pomoć	Ministarstvo unutrašnjih poslova/ Uprava policije IOM	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Sredstva će biti opredijeljena u skladu sa potrebama	IOM
1.18. Iniciranje saradnje sa konzularno diplomatskim predstavništvima zemalja porijekla kroz organizovanje bilateralnih sastanaka	Broj održanih sastanaka	Ministarstvo unutrašnjih poslova/ Uprava policije Ministarstvo vanjskih poslova IOM	IV kvartal 2021	IV kvartal 2022	3.000 €	IOM
Operativni cilj 2:	Unaprjeđenje institucionalnog okvira za reintegraciju povratnika u crnogorsko društvo kroz izgradnju i jačanje lokalnih samouprava, što će u krajnjem preduprijeti ponovljene pokušaje iregularne migracije u zemlje EU, uz uspostavljanje sistem kontinuiranog monitoringa povratnika					
Indikator učinka Povećan ukupan broj usluga pruženih od strane lokalnih timova za readmisiju	početna vrijednost (2021) u 2019. godini, 16 različitih usluga je pruženo od strane lokalnih timova za readmisiju	ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023) Povećan broj lica kojima je pružena usluga od strane	ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) Povećan broj lica kojima je pružena usluga od strane lokalnih timova za readmisiju 20% u odnosu na 2019. godinu			

			lokalnih timova za readmisiju 10% u odnosu na 2019. godinu			
Aktivnosti koje utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja
2.1.Uraditi rodno osjetljivu analizu stanja s ciljem mapiranja trenutnih potreba kao i pružanja reintegracione pomoći	Analiza stanja dostupna	Ministarstvo unutrašnjih poslova IOM	III kvartal 2021	I kvartal 2022	13.000 €	IOM
2.2.Izrada Priručnika na temu pružanja pomoći i reintegracije povratnicima, sa osvrtom na osobe ranjive na nasilje, eksploataciju i zloupotrebu	Priručnik o pružanju reintegracione pomoći povratnicima dostupan, s ciljem uspostavljanja efikasnog i održivog procesa reintegracije	Ministarstvo unutrašnjih poslova IOM	III kvartal 2021	II kvartal 2022	12.000 €	IOM
2.3.Blagovremeno obezbjeđenje relevantnih informacija o povratniku po readmisiji prije njegovog povratka u CG, u cilju pružanja neophodnog nivoa usluga	Broj obezbijeđenih informacija o povratnicima	Ministarstvo vanjskih poslova Ministarstvo unutrašnjih poslova	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Nijesu potrebna posebna Budžetska sredstva	Budžet
2.4. Obezbijeđen i opremljen prostor za prihvrat povratnika po readmisiji na graničnom prelazu Aerodrom „Golubovci“	Obezbijeđen i opremljen prostor	Ministarstvo unutrašnjih poslova	IV kvartal 2021	IV kvartal 2022	4.000 €	Budžet MUP

2.5.Obezbijeđen prevoz za povratnike po readmisiji od graničnog prelaza do mjesta boravka u CG, u slučaju kada je to neophodno	Broj povratnika kojima je obezbijeden prevoz	Ministarstvo unutrašnjih poslova	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	3.000 €	Budžet MUP
2.6.Obezbijeđen smještaj za povratnike po readmisiji od dana povratka u CG, u slučaju kada je to neophodno u skladu sa Zakonom o socijalnoj i dječijoj zaštiti (čl. 60 do 72).	Broj povratnika kojima je obezbijeden smještaj	Ministarstvo finansija i socijalnog staranja Nadležni centri za socijalni rad	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	10.000 €	Budžet MFSS

<p>2.7. Obezbijeđen smještaj za povratnike po readmisiji od dana povratka u CG, u slučaju kada je to neophodno, u skladu sa potrebama povratnika i mogućnostima opština</p>	<p>Broj povratnika kojima je obezbijeden smještaj. Opština Berane obezbijedjen privremeni smještaj za 3 povratnika i njihove porodice. Opština Petnjica obezbijedjen privremeni smještaj za 3 povratnika i njihove porodice na period od 6 mjeseci Opština Šavnik obezbijedjen privremeni smještaj za 1 povratnika i njegovu porodicu nekoliko dana Opštine Danilovgrad, Mojkovac i Nikšić obezbijedjen privremeni smještaj za povratnika u zavisnosti od trenutnih potreba i mogućnosti u datom trenutku</p>	<p>Opština Berane Opština Petnjica Opština Šavnik Opština Danilovgrad Opština Mojkovac Opština Nikšić</p>	<p>III kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>5.000 €</p>	<p>Budžet: Opštine Berane Petnjica Šavnik Danilovgrad Mojkovac Nikšić Donatori</p>
<p>2.8. Jačanje institucionalnih i administrativnih kapaciteta u cilju pružanja adekvatne asistencije povratnicima i osiguranje jednakog pristupa pravima koja pripadaju povratnicima</p>	<p>Formirani timovi za podršku reintegraciji povratnika u svim lokalnim zajednicama Imenovane kontakt osobe u svim organima/institucijama uključanim u proces reintegracije</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova/ Uprava policije Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, Ministarstvo prosvjete</p>	<p>III kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>38.000 €</p>	<p>Budžet IOM</p>

	<p>U timovima za reintegraciju uključeni i predstavnici povratnika po readmisiji</p> <p>Broj održanih sastanaka sa lokalnim timovima</p> <p>Uspostavljena i ojačana saradnje sa NVO koje pružaju asistenciju povratnicima po readmisiji- broj održanih sastanaka sa predstavnicima NVO</p> <p>Ojačanje saradnje sa nadležnim organima država okruženja u oblasti readmisije u cilju razmjena prakse, znanja, analiza i informacija - broj održanih sastanaka sa predstavnicima država okruženja</p>	<p>Ministarstvo zdravlja</p> <p>ZZZ CG</p> <p>Jedinice lokalne samouprave</p> <p>Crveni krst</p> <p>IOM</p>				
<p>2.9.Organizovati obuke na temu izrade poslovnog plana u saradnji sa službenicima Zavoda za zapošljavanje usmjerenim na povratnike po readmisiji sa osvrtom na sprečavanje seksualne eksploatacije i zloupotrebe kao i poštovanje rodno osjetljivog pristupa</p>	<p>Broj obučanih polaznika</p> <p>Broj održanih obuka</p>	<p>MUP</p> <p>IOM</p>	<p>III kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>2.000€</p>	<p>IOM</p>

<p>2.10. Pružanje pomoći povratnicima po readmisiji u cilju njihove reintegracije i razmjena informacija između relevantnih institucija i aktera</p>	<p>Pružena pomoć povratnicima po readmisiji od strane nadležnih organa i institucija u cilju njihove reintegracije: -broj lica kojima je obezbijeđen prevoz od graničnog prelaza do mjesta boravka -broj lica kojima je obezbijeđen smještaj od dana povratka u CG -broj lica koja su ostvarila pravo na lična dokumenta -broj lica kojima je pružen neki od vidova pomoći iz oblasti socijalne i dječije zaštite -broj lica kojima je dodijeljena humanitarna pomoć -broj lica kojima je obezbijeđeno obavezno zdravstveno osiguranje -broj lica kojima je nostrifikovana diploma -broj djece upisane u školu - broj lica kojima su pružene usluge za tržište rada od strane Zavoda za zapošljavanje Crne Gore (priprema za zapošljavanje</p>	<p>MUP Ministarstvo finansija i socijalnog staranja, MZ FZO Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta ZZZ CG UP Centri za socijalni rad Lokalni timovi za reintegraciju Crveni krst NVO IOM</p>	<p>III kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>10.000 €</p>	<p>Budžet</p>
--	---	--	-------------------------	------------------------	-----------------	---------------

	<p>i posredovanje pri zapošljavanju) - broj lica uključenih u mjere aktivne politike zapošljavanja -broj lica kojima je pružena besplatna pravna pomoć -broj lica kojima je pružena psihosocijalna podrška -broj lica kojima je pružena podrška u uspostavljanju porodičnih veza i spajanja porodice -broj urađenih kvartalnih informacija</p>					
<p>2.11. Uspostavljanje sistema koordinacije između institucija koje se bave pitanjima prihvata i reintegracije povratnika, naročito s aspekta organa na državnom, odnosno lokalnom nivou kako bi se preduprijedile eventualne zloupotrebe bezviznog režima, od strane povratnika po readmisiji, koji mogu biti potencijalni tražioci azila u EU</p>	<p>U narednom dvogodišnjem periodu minimalno je održano 80 sastanaka graničnih službi regiona, odnosno razmijenjene su informacije za 1.500 lica U narednom dvogodišnjem periodu minimalno je razmijenjeno 700 informacija sa Frontexom U narednom dvogodišnjem periodu minimalno je razmijenjeno 70 informacija između UP/SKP i prevoznika</p>	<p>Uprava policije Lokalne samouprave Crveni krst</p>	<p>III kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>Nijesu potrebna dodatna sredstva</p>	<p>Budžet</p>

Operativni cilj 3:		Uspostavljanje sistema elektronske razmjene podataka između nadležnih državnih organa i jačanje stručnih kapaciteta zaposlenih koji su uključeni u proces reintegracije povratnika.				
Indikator učinka Povećan broj povratnika koji se nalazi u Bazi povratnika po readmisiji	početna vrijednost (2021) u 2019. godini, ukupan broj povratnika po readmisiji koji se nalazi u Bazi Ministarstva unutrašnjih poslova je 46	ciljna vrijednost na polovini sprovođenja strateškog dokumenta (2023) Povećan broj povratnika po readmisiji koji se nalazi u Bazi Ministarstva unutrašnjih poslova je za 20% u odnosu na 2019. godinu	ciljna vrijednost na kraju sprovođenja strateškog dokumenta (2025) Povećan broj povratnika po readmisiji koji se nalazi u Bazi Ministarstva unutrašnjih poslova je za 30% u odnosu na 2019. godinu			
Aktivnosti koje utiče na realizaciju Operativnog cilja	Indikator rezultata	Nadležne institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Sredstva planirana za sprovođenje aktivnosti	Izvor finansiranja
3.1. Uraditi pravnu, tehničku i operativnu procjenu izazova u implementaciji Sporazuma o readmisiji sa EU zemljama i procjenu potreba za elektronskim sistemima registracije i vođenja slučajeva	Analiza stanja dostupna i potencijalne prepreke identifikovane	Ministarstvo unutrašnjih poslova/ Uprava policije Ministarstvo vanjskih poslova IOM	III kvartal 2021	IV kvartal 2022	Naknadno će biti utvrđeno	IOM

<p>3.2. Uspostavljanje elektronske Baze podataka o licima koja su vraćena u skladu sa sporazumima o readmisiji i obuka službenika za korišćenje Baze podataka</p>	<p>Izrada projektnog zadatka Raspisivanje tendera za izradu softvera Nabavka tehničke opreme za operativnost softvera Obuka službenika za korišćenje Baze podataka (30 službenika će proći obuku)</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova Uprava policije IOM Ministarstvo finansija i socijalnog staranja - centri za socijalni rad, Zavod za zapošljavanje Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta Ministarstvo zdravlja Lokalne samouprave Glavni grad Prijestonica Crveni krst</p>	<p>IV kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>40.000 €</p>	<p>Budžet Donatori</p>
<p>3.3. Organizovanje obuka za članove timova u lokalnim zajednicama, službenika MUP-a i Uprave policije u cilju pružanja neophodnih informacija o pravima i obavezama povratnika po readmisiji</p>	<p>U narednom dvogodišnjem periodu minimalno je organizovano osam (8) obuka za 120 službenika lokalnih tim</p>	<p>Ministarstvo unutrašnjih poslova Uprava policije Uprava za kadrove Crveni krst CG</p>	<p>IV kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2022</p>	<p>4.800 €</p>	<p>Budžet Uprava za kadrove</p>

3.4.Izrada, štampanje i distribucija info materijala o upućivanju i reintegracionoj pomoći za povratnike po readmisiji	Broj odštampanih info materijala	Ministarstvo unutrašnjih poslova IOM	IV kvartal 2021	IV kvartal 2022	5.000 €	IOM
--	----------------------------------	---	-----------------	-----------------	---------	-----